

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Annely Kasela
Uute kasutajate teekond paremäärmusliku sisuni TikTakis
Magistritöö

Juhendaja: Andra Siibak, PhD

Tartu 2026

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD.....	7
1.1. Platvormiseerumine ja sotsiaalmeedia loogika.....	7
1.1.1. Vaenukõne ja selle modereerimisega seotud probleemid internetis.....	9
1.1.2. TikTok ja selle eripärad.....	11
1.2. Äärmusliikumised ja veebiäärmuslus.....	13
1.2.1. Äärmusrühmituste toetamine sotsiaalmeedias.....	20
1.2.2. Äärmuslike vaadete jagamise strateegiad TikTakis.....	21
1.3. Uurimisküsimused.....	28
2. METOODIKA.....	29
2.1. Andmete kogumine: Käpiknukuaudit.....	29
2.1.1. Persoonade loomine.....	30
2.1.2. Persoonade abil andmete kogumine.....	36
2.2. Andmete analüüsimine: kvalitatiivne ja kvantitatiivne sisuanalüüs.....	37
2.3. Valim.....	42
2.4. Eetilised kaalutlused.....	42
3. TULEMUSED.....	44
3.1. Persoon 1 – Soopõhine paremus.....	47
3.1.1. Persoon 1 Eesti asukohaga tulemused.....	47
3.1.2. Persoon 1 Ühendkuningriigi asukohaga tulemused.....	50
3.2. Persoon 2 - Rassipõhine paremus.....	53
3.2.1. Persoon 2 Eesti asukohaga tulemused.....	54
3.2.2. Persoon 2 Ühendkuningriigi asukohaga tulemused.....	56
3.3. Persoon 3 – Intellektuaalne paremus.....	59
3.3.1. Persoon 3 Eesti asukohaga tulemused.....	60
3.3.2. Persoon 3 Ühendkuningriigi asukohaga tulemused.....	63
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	66
KOKKUVÕTE.....	78
SUMMARY.....	80
KASUTATUD KIRJANDUS.....	82
LISA 1. Autori lihtlitsents.....	104

SISSEJUHATUS

Me elame globaliseerivas maailmas, kus arenenud riikides on peaaegu igal lapsel enne täisealiseks saamist olemas nutitelefon (Vatu, 2023). Tehnoloogia kiire areng on loonud olukorra, kus juba alla 10-aastastel on võimalik interneti teel kokku puutuda tundlike või häirivate teemadega (Kalmus jt, 2026). Kuna ekstreemset sisu on internetist lihtne leida (Gillespie, 2018; Institute for Economics & Peace, 2026), on oluline käsitleda ka seda, kas ja kui tõenäoliselt noored selliste teemadega päriselt kokku puutuvad.

Teismeeaga kaasas käivate bioloogiliste ja sotsiaalpsühholoogiliste mõjurite tõttu on noored erakordselt tundlikud vägivaldsete organisatsioonide propaganda suhtes (Heinke ja Persson, 2016 Adam-Troian jt, 2021 kaudu). UNICEFi (Stoilova jt, 2021) uuringust tuleb välja, et laste heaolu pärismaailmas ja nende internetikäitumine on omavahel seotud: eluga vähem rahul olemine ja väiksem rõõmutunne on korrelatsioonis negatiivse veebisisu, küberviha, diskrimineerimise ja vägivaldse ekstremismiga kokku puutumisega (Stoilova jt, 2021). Lisaks näitavad EU Kids Online (Smahel jt, 2020: 8) uuringu tulemused, et kuni veerand 9–16-aastastest Euroopa lastest ja noortest ei ole saanud oma vanematelt, õpetajatelt ega sõpradelt mitte kunagi või peaaegu mitte kunagi nõu internetiturvalisusega seoses ning iga kümnes laps ei tunne end internetis turvaliselt.

USAs ja Austraalias läbi viidud küsitlused näitasid, et enamik teismelistest on oma elu jooksul (enamasti kogemata) kokku puutunud vaenukõne või muu kahjuliku sisuga, näiteks misogüünse ja vägivaldse materjali või toitumishäirete ja enesetappude promomisega (Hawdon jt, 2014; Livingstone, 2026). Ka Eestis ei ole olukord kiita: 2025. aasta andmete kohaselt on üle poole õpilastest viimase aasta jooksul näinud internetis midagi häirivat või muret tekitavat (Kalmus jt, 2026). Kuigi veebiviha väljendamist teatud rühmade suhtes on rohkem näinud 15–16-aastased, on ka juba paljud 9–10-aastased sellega kokku puutunud (Kalmus jt, 2026).

Sotsiaalmeedia areng on toonud kaasa olukorra, kus inimesel on võimalik olla kontaktis ükskõik kellega ükskõik kus ning omavahel ideid vahetada ilma, et nad kunagi näost näkku kohtuksid. USAs Küberturvalisuse ja Hariduse Keskuse (Center for Cyber Safety and Education) poolt 2019. aastal läbi viidud uuringust selgus, et peaaegu pooled varateismelistest olid võõra inimesega veebi teel rääkinud. Mitmed neist jagasid võõraga ka oma telefoninumbrit ning 11% said pärismaailmas kokku (Center for Cyber Safety and Education, 2019). Intervjuudest endiste paremäärmuslastega tuli välja, et sotsiaalmeedia ja internet pakuvad ekstremistidele häid võimalusi anonüümselt oma ideede jagamiseks ja uute inimeste värbamiseks (Koehler, 2014).

Seega on tekkinud olukord, kus sotsiaalmeedia arengu tõttu on noorte “radikaliseerimine” tehtud lihtsamaks kui kunagi varem ning selle jaoks ei ole äärmuslastel vaja isegi kodust lahkuda.

Sotsiaalmeediast tekkinud probleemide, millest üks on radikaliseerumine, lahendamiseks on siiani kõige konkreetsema sammu teinud Austraalia, kus 2025. aastal otsustati sotsiaalmeedia alla 16-aastastele keelustada (Livingstone, 2026). Neil on keelatud TikTokis, X-s, Facebookis, YouTube’is, Snapchatis ja Threadsis uusi kontosid luua ning nende olemasolevad kasutajad deaktiveeriti (Livingstone, 2026). Vastavalt Austraalia valitsusele oli sotsiaalmeediabänni eesmärk vähendada laste ekraani taga veedetud aega ning sellise sisu nägemist, mis nende tervist ja heaolu negatiivselt mõjutavad (Livingstone, 2026). Korduva keelu rikkumise puhul ei saa karistada mitte lapsed ja lapsevanemad, vaid sotsiaalmeedia ettevõtted, mida võib oodata kuni 27 miljoni euro suurune trahv (Livingstone, 2026). Kuigi palju kontosid tõepoolest deaktiveeriti, kasvas hüppeliselt ka VPNi (*virtual private networks*) allalaadimine, mis aitab oma asukohta teise riiki “liigutada” ning seekaudu sotsiaalmeediakeelust mööda pääseda (Livingstone, 2026).

Probleem seisneb ka selles, et ükski sotsiaalmeediaplatvorm ei taha vaenukõne kiire ja laialdase leviku eest vastutust täielikult enda õlule võtta (Baider: 2023: 251; Guiora ja Park, 2017). Kuigi varasemalt on kaardistatud äärmuslikke vaateid propageerivat sisu erinevatel sotsiaalmeediaplatvormidel (Andreeva jt, 2025; Boucher, 2022; Hambalko, 2022; Hohner, 2024; Lehmann, 2023; O’Connor, 2021; Weimann ja Masri, 2020) ning küsitud noorte käest, millised on nende enda kogemused vaenukõnega internetis (Hawdon jt, 2014; Livingstone, 2026; Stoilova jt, 2021), ei ole (vähemalt Eestis) uuritud seda, kuidas ja kui kiiresti on võimalik *TikTokis* uue kasutajana häiriva ja kahjuliku (kohati isegi äärmusliku) sisuni jõuda.

Tänapäeval on noorte seas äärmusluse leviku uurimiseks ja selgitamiseks mõistlik keskenduda TikTokile mitmel põhjusel. Esiteks on selle soovitusalgoritm teiste sotsiaalmeediaplatvormidega võrreldes efektiivsem ja seetõttu ka sõltuvust tekitavam (Qin jt, 2022). Samuti ei saa eitada TikToki populaarsust: 2025. aastal oli see enim allalaetud sotsiaalmeedia äpp (Curry, 2026). Kolmandaks on see platvorm saanud korduvalt kriitikat väärinfo levitamise ja vaenukõnet sisaldavate videote näitamise eest (Little, 2021; Little ja Richards, 2021). Pannes selle kokku teadmisega, et peaaegu 40% noortest eelistavad info otsimiseks Google’i asemel sotsiaalmeediakanaleid (Perez, 2022), jõuamegi järelduseni, et äärmusluse levik TikTokis on tõenäoliselt kiire, efektiivne ning täpsemat uurimist väärt.

Kuigi kahjulikku veebisisu on palju, olen selles töös keskendunud eelkõige vaenukõnele ja äärmusluse uurimisele. Inimõiguste giid (2021) defineerib vaenukõne kui ükskõik mis vormis vaenule ja vägivallale üleskutsumist, levitamist või õigustamist üksikisiku või grupi vastu teatud omaduste (rass, rahvus, sugu, vanus, seksuaalne sättumus, veendumused või tervislik seisund)

põhjal. Kuigi kogu töös nähtav ja käsitletav ei ole äärmuslik¹, on uuringu käigus tehtavate katsete eesmärk just sellise sisuni jõuda. Seetõttu on äärmusliku sisuna käsitletud nii vaenukõne kui ka viiteid sellistele vaadetele ja liikumistele, mille puhul ollakse valmis kasutama füüsilist vägivalda, et saavutada oma (üldsuse meelest ühiskonna normidega vastuollu minevate) poliitilisi, religioosseid, sotsiaalseid või majanduslikke eesmärke (Davis, 2019).

Viimase kümnendi jooksul on olnud rahvusvaheliselt näha just paremäärmusluse tõusu (Mudde, 2019), mida iseloomustavad autoritaarsus, sotsiaalne ebavõrdsus, kindlate omaduste põhjal diskrimineerimine ning teaduspõhiste faktide ja keskkonnakriiside eitamine (March jt, 2025). Paremäärmuslik vägivald võib väljenduda ahistamise, ähvardamise, muud liiki kiusamise või vandalismina ning diskrimineerivate vaadete normaliseerimine võib kaasa tuua ka vähemusgruppide seadusliku kaitse vähenemise (Center on Extremism, 2023; Huang, 2025). Lisaks tagakiusamisele võib paremäärmuslus eskaleeruda füüsilise vägivallani ning lõppeda kehavigastuse või surmaga (Center on Extremism, 2023). Ka terrorirünnakud kindla inimgrupi vastu või oma vaadete kogu maailmaga jagamiseks on saenenud (Dudenhoefer jt, 2021).

Kuigi Eestis ei ole veel ühtegi reaalselt rünnakut toimunud, on paremäärmusluse tõusu olnud märgata ka siin (KAPO, 2024; KAPO, 2025). Kaitsepolitseiameti aastaraamatus (KAPO, 2024) on välja toodud, et kui varem jäi paremäärmuslaste tegevus Eestis valdavalt veebikeskkonda, siis on viimastel aastatel hakatud ka realselt kohtuma. Samuti tekitab muret noorte üleüldine kasvav vägivald, näiteks eelmise aasta lõpus kolme teismelise poisi poolt Raasikul ühe mehe julm ja piinav tapmine ning selle sotsiaalmeedias jagamine (Leppik, 2026).

Selle töö eesmärk ongi välja selgitada, kas, kuidas ja kui kiiresti on võimalik uutel kasutajatel TikTakis äärmusliku sisuni jõuda ning milliseid meetodeid tsensuurist möödapääsemiseks kasutatakse. Selle jaoks seletan kõigepealt lahti sotsiaalmeediaplatvormide toimimisloogika ning sealse sisu modereerimisega seotud probleemid. Seejärel kaardistan ära olemasolevad teadmised äärmusluse eri tahkude ja nendest inspireeritud rünnakute kohta ning toon välja, mida varasemate uuringute põhjal ekstremismi levitamise strateegiate kohta teada on.

Uue teadmise loomisel olen keskendunud sellele, millist sisu hakkab TikTok algoritmi soovitada sellistele kasutajatele, kellel juba on olemas eelsoodumus mingi paremäärmusluse tahuni jõuda varasemate huvide, vaadete, sotsiaalse tõrjutuse või muude omaduste tõttu. Selleks kasutan käpiknukuauditi meetodit (Sandvig jt, 2014), mida on varasemalt küll TikTok algoritmi uurimiseks kasutatud (Aarne, 2022; Mousavi jt, 2024), ent mitte äärmuslusega seoses. Käpiknukuauditi jaoks loon varasematele uuringutele ja kogutud infole tuginedes kolm

---

¹ Sõnu “äärmuslik” ja “ekstreemne” on töös kasutatud sünonüümidena.

persoonat. Kuigi kõigi persoonade eesmärk on TikToki paremäärmsliku sisuni jõudmine, erinevad nad selle poolest, millise tunnuse tõttu nad end teistest paremaks peavad:

- Persoon 1 – soopõhine paremus: eesmärk on jõuda manosfääri ja lantimisekspertideni.
- Persoon 2 – rassipõhine paremus: eesmärk on jõuda rassismi ja valgete ülemvõimuni.
- Persoon 3 – intellektuaalne paremus: eesmärk on jõuda vandenõuteooriate ja inimeste manipuleerimiseni.

Selleks, et saada adekvaatsemat ülevaadet sellest, kui kaugelt on paremäärmslus Eestis arenenud, võrdlen Eesti asukohaga loodud kasutajate tulemusi sellise riigi tulemustega, kus on tunduvalt kauem olnud paremäärmslusega probleeme ja kus on toimunud reaalseid rünnakuid (Institute for Economics & Peace, 2026). Antud töös on selleks Ühendkuningriik (edaspidi ÜK). Viimase kahekümne aasta jooksul on ÜKs toime pandud 442 terroriakti, mis on lõppenud kokku 69 inimese surmaga (Institute for Economics & Peace, 2026). Lisaks islamistlikule terrorismile on ka paremäärmslik terrorism eelkõige rassismi ja poliitilise polariseerumise suurenemise tõttu hakanud riigis reaalset ohtu kujutama (Ghilès, 2018, Intelligence and Security Committee of Parliament, 2022).

Seega loon selles katses kokku kuus kasutajat, iga persona kohta VPNi abil ühe Eesti ja teise ÜK asukohaga. Iga kasutajaga vaatan ära viie päeva jooksul 100 minuti jagu videosid, mõjutades algoritmi vaid sellega, kui kaua midagi vaatan ning millised videod ja kommentaarid meeldivad märkin. Kuigi aitan niiviisi seda äärmuslikku sisu võimendada, on selline uurimismeetod siiski üks efektiivsemad viise just ohukohtade märkamiseks ja teekonna kaardistamiseks, sest võimaldab koguda mitmekesisemaid ja objektiivsemad andmeid, kui noortelt endilt nende TikToki kogemuse kohta küsimine (Bouchaud ja Ramaciotti Morales, 2024; Haroon jt, 2023). Kokku sattus seeläbi valimisse 2903 videot, mida analüüsisin, kasutades nii kvalitatiiivset kui ka kvantitatiivset sisuanalüüsi.

Töö lõpus toon välja olulisemad märkamised ning arutlen selle üle, mida see noorte, lapsevanemate, noorsootöötajate, õpetajate ning laiema ühiskonna jaoks võiks tähendada. Samuti tõstatan küsimuse, kes peaks äärmusliku sisu eest vastutama, ning proovin varasematele uuringutele ning enda katsest saadud infole tuginedes sellele vastata. Lisaks rõhutan radikaalse sisu *märkamise* olulisust ning toon välja põhilised sotsiaalse steganograafia meetodid, mille järgi äärmuslikku (ja selleni viivat) sisu ära tunda. Lõpetuseks annan soovitused edasisteks võimalikeks uurimissuundadeks.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Valdkonna kohta uue info kogumiseks on kõigepealt oluline mõista, mida on juba uuritud ning millistele teiste loodud teadmistele saan oma töö juures toetuda. Selle jaoks seletan lahti sotsiaalmeedia loogika ning toon välja TikToki kui platvormi eripärad. Samuti kaardistan ära põhilised äärmusluse suunad ning vaenukõne reguleerimisega seotud probleemid. Lõpetuseks kirjeldan erinevaid meetmeid, mida äärmuslike vaadete jagajad varasemalt sotsiaalmeediaplatformide tsensuurist mööda pääsemiseks on kasutanud.

1.1. Platvormiseerumine ja sotsiaalmeedia loogika

Rahvusvahelised platvormidel (veebisaidid ja äpid) töötavad ettevõtted (nt TikTok, Uber, Amazon) on muutunud nii era- kui ka avaliku elu keskseks osaks, tuues kaasa suuri muutusi praktiliselt kõigis sektorites (Poell jt, 2019). Nende tööpõhimõtte selgitamiseks panid van Dijck ja Poell (2013) kirja neli põhilist sotsiaalmeedia töötamise printsiipi või “loogikat”.

Programmeeritavus seisneb selles, et kuigi platvorm mõjutab kasutajaid sisu looma, suhtlema ja reageerima, saavad kasutajad platvormi ning selle infovoogu vastu mõjutada ning luua endale sobiva ja huvipakkuva kogemuse (van Dijck ja Poell, 2013). Selleks on iga platvorm välja töötanud algoritmi, mis võtab arvesse kasutaja varasemat käitumist ja vaatamiste ajalugu ning pakub talle selle põhjal uut, potentsiaalselt huvi pakkuvat sisu (Hoye, 2023; Roose, 2019).

Algoritmipõhine ajajoon aitab kaasa kõlakambrite ja filtrimullide tekkimisele. Kõlakambri idee on, et kuna inimesed suhtlevad sotsiaalmeedias eelkõige nende inimestega, kellel on sarnased vaated, on nende kokkupuude vastanduvate ideedega piiratud või isegi olematu (Terren ja Borge, 2021; Cinelli jt, 2021; Nguyen, 2020). Kõlakambriid tekitavad lõhe kambri liikmete (*in*-grupp ehk sümpaatsed ja sarnaste vaadetega inimesed) ja mitteliikmete (*out*-grupp ehk vastanduvate vaadetega inimesed) vahel – igaüks, kes ei liitu liikmete seisukohtadega, on aktiivselt selle maailmavaate vastu ning seetõttu ebamoraalne ja ebausaldusväärne (Nguyen, 2020; Tsirel, 2021).

Kõlakambrite toimimisele aitavad kaasa filtrimullid, mis tekivad sellest, et algoritm näitab kasutajatele nende varasema teguviisi, otsingute ja ajaloo põhjal *ainult* nende olemasolevate huvide ja vaadetega kokkuminevat informatsiooni (Pariser, 2011, Nguyen, 2020). Tekib “infomull”, kust teistsugused vaated ja neid toetav info lihtsalt läbi ei pääse (Pariser, 2011, Nguyen, 2020). Kõlakambriid ja filtrimullid koos soodustavad sarnase maailmapildiga inimestest koosnevate gruppide teket, kus jagatud väidetega nõustutakse ja neid süvendatakse, tuues kaasa veelgi suurema ühiskondliku polariseerumise (Cinelli jt, 2021). Eriti tuleb see välja platvormidel,

kus ajavoog uut sisu hakkab soovitama: kui 4Chanis ei saa keegi terroristiks *kogemata* (radikaalset sisu tuleb ise teadlikult otsida), siis YouTube, Facebook ja TikTok võivad tänu algoritmi tööpõhimõttele sööta ette järjest äärmuslikumat sisu, radikaliseerides kasutaja nii-öelda “kogemata” (Grandinetti ja Bruinsma, 2022; Medina Serrano jt, 2020; Roose, 2019).

Populaarsus käsitleb seda, kuidas “meeldivaid” inimesi tasub suunata kõneisikuteks ja meediapersonideks, sest nad suudavad enda ümber koondada masse ning meediamängu mängides oma sõnumi edasi anda (van Dijck ja Poell, 2013). Sotsiaalmeedias on igal platvormil oma kindel numbrilistel tulemustel põhinev süsteem selleks, et otsustada, milliste inimeste, asjade ja ideede populaarsust tuleks esile tõsta (van Dijck ja Poell). Erinevalt traditsioonilisest massimeediast, mõõdavad sotsiaalmeediaplatformid meeldimisi, jagamisi, kommentaaride arvu ja muud reaajas, mistõttu saavad kasutajad “otsustada”, milline sisu populaarseks saab (van Dijck ja Poell, 2013). See aitab mõista, kuidas näiteks Occupy Wall Street ja #MeToo jagamiste ja kommentaaride abil ülemaailmse publikuni jõudsid (Conover jt, 2013; Manikonda jt, 2018).

Ühendatavus ei tähenda sotsiaalmeediaplatformidel ainult inimeste ühendamist omavahel, vaid ka sisu ja reklaamipakkujatega (van Dijck ja Poell, 2013). Mida kauem inimene platvormil aega veedab, seda rohkem reklaamitulu see platvorm saab (Hoye, 2023). Algoritmide eesmärk on kasutajaid platvormil hoida võimalikult kaua ning uuringud näitavad, et sisu, mis vaatajais tugevaid emotsioone tekitab (olgu selleks huumor, iha, nostalgia, kadedus või viha) püüab ja hoiab nende tähelepanu kauem (Tufekci, 2022; Hoye, 2023). Sellise tööpõhimõtte tagajärg on aga see, et kasutajale võidakse pakkuda infot, mida ta ise pole otsinud või mille leidmine iseseisvalt tunduvat kauem aega võtaks (Hoye, 2023; Roose, 2019). Lisaks sellele ühendab sotsiaalmeedia inimesi nende geograafilisest asukohast hoolimata, osaliselt naturaalselt (huvide põhjal), teisalt automaatselt (gruppide ja lehtede soovitusel) (van Dijck ja Poell, 2013).

Andmestumine mängib samuti üha olulisemat rolli. Kui sotsiaalmeedia algusaegadel olid metaandmed kõrvalprodukt, siis nüüdseks on nende kogumine ja kasutamine platvormide üks põhilisi sissetulekuallikaid (van Dijck ja Poell, 2013). Sotsiaalmeediaplatformid koguvad kõiki võimalikke andmeid, et optimeerida varem mainitud programmeeritavust, populaarsust ja ühendatavust (van Dijck ja Poell, 2013). Samas toob algoritmidel põhinev sotsiaalmeedia ajavoog kaasa mitmeid probleeme, näiteks algoritmilise kallutatuse (*algorithmic bias*), mis tuleneb sellest, et arvutiprogrammide treenimiseks kasutatavad testandmed võivad sisaldada ideoloogiaid, ebavõrdsusi ja eelarvamusi, mille tulemusena ei ole ka algoritmilised otsused objektiivsed, vaid sotsiaalseid eelarvamusi peegeldavad (van Dijck jt, 2018).

1.1.1. Vaenukõne ja selle modereerimisega seotud probleemid internetis

Kuigi sotsiaalmeediaplatvormid tõepoolest ühendavad inimesi ning annavad neile uusi võimalusi suhelda väga suure hulga inimestega, võimaldavad need ka vägivaldsel, vihkaval ja muul viisil illegaalsel sisul kiiresti levida (Gillespie, 2018: 5). Kõik platvormid peavad ühel või teisel viisil oma sisu modereerima kahel põhjusel: esiteks, et kaitsta üht kasutajat teise eest või kindlat gruppi vaenukõne eest, ning teiseks, et näida võimalikult ahvatlevana uutele kasutajatele, reklaamiosõtjatele, partneritele ja üldise laiemale avalikkusele (Gillespie, 2018: 5). Samas on keeruline sotsiaalmeedia modereerimise kohta üldistusi teha, sest platvormide regulatsioonid erinevad üksteisest nii vaenukõne defineerimise, üldiste nõuete kui ka piirkondlike erisuste poolest (Mchangama jt, 2023; Pradhan, 2024; Young, 2021).

Euroopa rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise komisjoni (ECRI, 2016) hinnangul tuleks vaenukõneks lugeda “ükskõik millist isiku või rühma halvustamise, vaenu või mustamise kaitsmist, selle soodustamist või õhutamist”. Kuna vaenukõne võib võtta erinevaid vorme ning selle piire on keeruline lõplikult määratleda, täpsustab ECRI (2016), et sinna alla kuuluvad ka kõik isiku või rühma vastu suunatud ahistamised, solvangud, häbistamised ja ähvardamised, negatiivsete stereotüüpide põlistamised ning kõigi selliste väljendusviiside õigustamine rassi, etnilise või rahvusliku päritolu, vanuse, puude, keele, religioosse või soolise kuuluvuse, soolise identiteedi, seksuaalse sättumuse ja muu isikliku omaduse või seisundi tõttu. Eesti definitsioon on üldisem. Vastavalt Inimõiguste giidi veebilehele (2021), on vaenukõne “ükskõik mis vormis vaenule ja vägivallale üleskutsumine, levitamine või õigustamine üksikisiku või grupi vastu teatud omaduste (mille juba eelmise definitsiooniga välja tõin) tõttu”.

Kuna erinevad riigid defineerivad vaenukõne erinevalt, on selle reguleerimine internetis ja sotsiaalmeediaplatvormidel raskendatud (Pradhan, 2024). Konfliktioht tõuseb juba sellest, et paljud veebilehed on registreeritud USAs ning isegi kui platvormil avaldatud sisu kuulub Euroopa Komisjoni kokkulepete järgi vaenukõne alla ning on karistatav, siis USA põhiseaduse järgi tohib vaenukõne puhul sõnavabadust piirata vaid siis, kui on tõestatud reaalne oht kindla inimese, asutuse või organisatsiooni vastu (Banks, 2010). Kuigi Euroopa Komisjon ja Euroopa Liidu liikmesriigid saavad konkreetseid vaenukõne sisaldavaid postitusi oma internetiruumist blokeerida, ei lasu neid levitavatel ettevõtetel kohustust selle sama sisu levikut väljaspool ELi piire peatada ning sageli ei ole postitaja jaoks reaalseid tagajärgi (Jourová, 2016: 3).

Paljudel sotsiaalmeediaplatvormidel on sisu modereerimine üles ehitatud põhimõttele, et kasutajad annavad ebasobivast postitusest teada ning seejärel vaatavad moderaatorid selle läbi ja otsustavad, kas see läheb eeskirjadega vastuollu või mitte (Young, 2021). Suuremad platvormid

(nt Facebook, Instagram, YouTube, TikTok) saavad endale lubada lisaks ka algoritmipõhist tuvastussüsteemi (Cobbe, 2021; Young, 2021).

Kahjuks esineb nii inim- kui ka robotmoderaatorite puhul hulgaliselt probleeme. Esiteks toimub suur osa inimestevahelisest suhtlusest läbi iroonia, sarkasmi, huumori ja metafooride ning sõltub konkreetsest kontekstist ja kultuuriruumist (Cobbe, 2021). Sõpradevaheline naljatamine võib kõrvalvaatajast moderaatorile tunduda solvanguna ning marginaliseeritud gruppide enda kohta käivate solvangute ise kasutamine vaenukõnena (Cobbe, 2021).

Kuna kasutajate poolt ebasobivaks märgitud sisu on väga palju, ei ole platvormidel piisavalt inimmoderaatoreid, kes jõuaksid kõik postitused kultuurilisi ja keelelisi nüansse arvestades läbi vaadata, eriti kuna otsuse langetamiseks on aega vaid sekundid (Chotiner, 2019; Cobbe, 2021; Young, 2021). Lisaks riskivad sellist sisu kontrollivad inimesed läbipõlemise, mentaalse tervise halvenemise ja äärmusliku materjali suhtes ükskõikseks muutumisega (Chotiner, 2019). Samuti pistavad nad rinda kallutatuse süüdistustega, sest teised usuvad, et moderaatorid tsenseerivad sellist sisu rohkem, mis nende enda (poliitiliste) vaadetega vastuollu läheb (Young, 2021).

Inimmoderaatorite töökoormust aitavad vähendada “robotmoderaatorid” (Cobbe, 2019). Tehisarul põhinevad modereerimissüsteemid suudavad tuvastada (vähemalt teoorias) ebasobivat sisu enne, kui teised kasutajad seda näha, sellele reageerida või seda jagada jõuavad (Cobbe, 2021). Praktikas aga ei oska algoritmid “ridade vahelt” lugeda ega konteksti ja metafoore mõista (Cobbe, 2021; Young, 2021). Üks suurimaid arvutiprogrammil põhineva modereerimise möödapanekuid juhtus 2018. aastal Tumblris, kus pornograafilise materjali kustutamise käigus eemaldati lehelt ka pildid kuulsatest kunstiteostest, seksuaalõpetuse infograafikud, väljavõtted telesarjadest ja isegi osad “Pokemoni” multika tegelased (Leskin, 2019).

Isegi kui moderaatorid suudavad kultuurilisi ja keelelisi nüansse arvesse võtta, võib piir sobiva ja ebasobiva sisu vahel olla ikkagi udune. Näitena saab tuua selle, kui üks Norra ajakirjanik tegi 2016. aastal Facebooki postituse fotode kohta, mis muutsid sõja ajalugu, ning kaasas sinna pildi Vietnami sõja ajal napalmist saadud põletushaavadega jooksvast ja nutvast alasti tüdrukust (“Napalm girl”) (Gillespie, 2018: 1). Facebooki otsus eemaldada postitus vägivalla ja alaealise alastuse pärast leidis ühiskonnas palju vastukaja (Gillespie, 2018: 3). Argumendina toodi välja, et kuigi pildil nähtu on jöhker, on see foto oluline just sellepärast, et näitab keemiarelvade põhjustatud õudusi (Hariman ja Lucaites, 2003; Gillespie, 2018: 3).

Nii ala- kui ka ülemodereerimine toob kaasa probleeme. Näiteks avastavad vilepuhujad, *drag queenid*, moslemid, imetamise spetsialistid, seksuaalnõustajad ja mustanahalistevastase vägivalla vastu sõna võtavad aktivistid sageli, et nende loodud sisu on ebaõiglaselt

sotsiaalmeediaplatformidelt kõlblusnormide rikkumise või vägivalda pärast eemaldatud (Gillespie, 2018: 8). Seega kuigi tavakasutajatele võib sotsiaalmeedia tunduda avatud ja tsensuurivaba, näevad paljud aktivistid seda tsenseeritud ja vaenulikuna (Gillespie, 2018: 8).

Sisu modereerimine on toonud kaasa selle, et osad kasutajad liiguvad (vabatahtlikult või pärast büüri saamist) populaarsetelt platformidelt alternatiivsetele veebisaitidele (nt Gab, BitChute, Telegram, Riot), kus modereeritakse vähem või üldse mitte (Gillespie, 2023; Rogers, 2020; Young, 2021). See omakorda mõjutab ühiskondlike vaateid ning aitab kaasa tänapäevasele Ameerika kultuurilise imperialismi tekkele, kus sotsiaalmeediaplatformid, millest paljud asuvad USAs, saavad kasutajatest “hoolimist” ja nende “kaitsmist” ettekäändena tuues otsustada, millised (poliitilised) vaated ning milline info saab levida ning milline mitte (Gillespie, 2023).

1.1.2. TikTok ja selle eripärad

Üks põhilisi platforme, mis ebapiisava modereerimise ning ohtlikult efektiivse algoritmi poolest silma paistab, on TikTok (Little ja Richards, 2021; Ozduzen jt, 2023; Qin jt, 2022). TikTok on sotsiaalmeediaplatform, mis võimaldab kasutajatel vaadata, jagada ja üles laadida lühivideosid (TikToki koduleht, 2024). TikTok erineb teistest platformidest selle poolest, et selle algoritm personaliseerib iga kasutaja jaoks eraldi “For You” (*Sinule*) lehe ehk ajavoo, kasutades selleks kasutaja harjumuste ja vaadatud videotele reageerimisega seotud andmeid (LaFleur, 2023). 2025. aastal oli see kõige allalaaditud sotsiaalmeediaäpp maailmas, jäädes üldarvestuses alla vaid ChatGPTle (Curry, 2023; Curry, 2026). Samuti paistab platform välja oma auditooriumi nooruse poolest: paljud kasutajad on lapsed ja noored (Weimann ja Masri, 2020).

TikToki algoritm on teiste sotsiaalmeediaplatformidega võrreldes efektiivsem eelkõige selle programmeeritavuse (van Dijck ja Poell, 2013) elementide tõttu ning seetõttu ka sõltuvust tekitavam (Qin jt, 2022). Radesky jt (2023: 6) poolt USAs 11-17-aastaste seas läbi viidud uuringust selgus, et noored veedavad TikToki keskmiselt (mediaan) 1 tunni ja 52 minutit päevas. Uuringus osalenud tüdrukud selle põhjenduseks välja, et TikTok on lihtne (uus video hakkab automaatselt mängima); sealne algoritm “mõistab neid” ja näitab sisu, millest nad päriselt huvitatud on; ning videod on lühikesed, võimaldades kasutajatel saada positiivset elamust ka siis, kui aega pole, aga pausi on välismaailmast vaja (Radesky jt, 2023).

TikTok pole noorte jaoks ainult meelelahutusplatform, vaid ka oluline infoallikas. Paljud noored tunnevad, et “vanamoodsatest” infoallikatest tekib neil info üleküllus, mis suurendab usaldamatust traditsioonilise meedia suhtes ning selle vältimist (Goyanes jt, 2023). Google'i uuringust selgus, et peaaegu 40% noortest eelistavad info otsimiseks Google'i otsingumootori asemel TikToki ja Instagrami (Perez, 2022). Vaadates antud statistikat äärmusluse ja

radikaliseerumise valguses tuleb tähelepanu pöörata sellele, kui lihtne võib olla uskuda sotsiaalmeedias kuulnud propagandat, kui sealne keskkond on noore jaoks ainus info saamise ja arvamuse kujundamise allikas. Samuti on noored äärmusluse suhtes sageli vastuvõtlikumad, sest nende poliitilised vaated ei ole veel välja kujunenud (Schmid, 2013; Weimann ja Masri, 2021).

Äärmuslusega võitlemiseks ja sisu modereerimiseks on TikToki paika pandud eeskirjad, mida kõik kasutajad peavad järgima (TikTok, 2025a). Vastavalt platvormi enda veebilehele (TikTok, 2025a), on vägivaldsed ja “vihkavad” organisatsioonid ja üksikisikud (või nende promomine rahalisel või värbamise eesmärgil) platvormilt keelatud. Kui TikTok saab reegleid rikkuvast sisust teadlikuks, eemaldatakse või kustutatakse need kontod (TikTok, 2025a).

Vastavalt TikToki jagatud infole läheb nende eeskirjadega vastuollu järgmine sisu (välja on toodud selle töö juures asjakohased punktid): videod, (1) mis sisaldavad või propageerivad vägivalda või diskrimineerimist rassi, etnilise kuuluvuse, rahvusliku päritolu, usutunnistuse, kasti, seksuaalse sättumuse, soo, sooidentiteedi, raske haiguse, puude, immigratsioonistaatuse või vanuse alusel; (2) mis levitavad valeinfot; (3) mis sisaldavad ähvardusi, hirmutavad või ahistavad teisi kasutajaid või mis on mõeldud kellegi alandamiseks, hirmutamiseks või kahjustamiseks; (4) mis on muul viisil vihkavad või provokatiivsed ja (5) mis põhjustavad alaealistele füüsilist, vaimset või moraalselt kahju (TikTok, 2025b).

Siiski erineb modereerimine riigiti. Kõige karmimad seadused, mida TikTok peab järgima, on Euroopa Liidus (InfluenceFlow, 2026). Isikuandmete kaitse üldmäärus (GDPR) seab kindlad nõuded andmete kogumisele ja töötlemisele ning digiteenuste määrus (DSA) nõuab illegaalse, sh vaenukõne, vägivalda, väärinfot, LGBTQ+ kogukonna kaitse vastu minevat ning laste heaolu kahjustava sisu kiiret eemaldamist (InfluenceFlow, 2026). TikTok on GDPRi *korduva* (2023, 2024, 2025) rikkumise eest Euroopa Liidule maksnud peaaegu 900 miljonit eurot trahve (EDPB, 2025; InfluenceFlow, 2026; Reuters, 2025). USAs seevastu kaitseb põhiseaduse esimene parandus peaaegu kõike kirja pandut ja välja öeldut ning TikTok keskendub seal eelkõige lihtsalt illegaalse, sh laste seksuaalset kuritarvitamist, narkomüüki, vägivaldaga ähvardamisi kajastavat ning autoriõigustega kaitstud sisu eemaldamisele (InfluenceFlow, 2026). Väga harva eemaldatakse seal sisu, mis on *lihtsalt* vastuoluline (InfluenceFlow, 2026).

Sisu modereerimisel tugineb TikTok nii arvutiprogrammidele, kasutajate raporteerimistele kui ka inimmoderaatoritele (TikTok, i.a.). Arvutiprogrammid tuvastavad ja eemaldavad ebasobivat sisu heli, visuaali ja teksti põhjal, aga ka seda teiste varem keelustatud sarnaste videotega võrreldes (TikTok, i.a.). Neid programme uuendavad ja täpsustavad turvalisuse eksperdid, kes võtavad arvesse nii rahvusvahelisi kui ka kohalikke seaduseid

(TikTok, i.a.). Väga populaarsed videod saadetakse sageli lisakontrolli, et olla kindel, et laia auditooriumini jõuab tingimustele vastav sisu (TikTok, i.a.).

Inimmoderaatorid tulevad mängu, et tavakasutajate raporteeritud sisu üle vaadata ning tuvastada sellised rikkumised, mis oma keerukuse või nüansirikkuse tõttu programmi tsensuurist läbi said, sh väärinfo, vaenukõne ja ahistamine (Keenan, 2023; TikTok, i.a.). Kui 2024. aastal oli TikToki sisu modereerimisega ühel või teisel viisil seotud 40 000 inimest, siis 2026. aastaks on see töötajate AIga asendamiste ja massiliste koondamiste tulemusena langenud 4000ni (Carpenter-Zehe, 2026; Kerr, 2025).

Vastavalt platvormi enda infole eemaldas TikTok 2025. aasta esimese kuue kuu jooksul 6,5 miljonit vägivaldse või vihkava sisuga videot, mis moodustas 2% kogu maha võetud sisust (TikTok, 2025a). 94% videotest eemaldati esimese ööpäeva jooksul (TikTok, 2025a). Sama kuue kuu jooksul kustutati peaaegu tuhat kontot, mis olid loodud erinevate äärmuslike vaadete levitamiseks, terrorirünnakute tähistamiseks, massivägivalla toetamiseks või kaitstud ühiskonnagruppide vastu suunatud vaenukõne jagamiseks (TikTok, 2025a).

Ometi on TikToki algoritm on saanud kriitikat nii väärinfo väga laialdase levitamise ja vaenukõnet sisaldavate videote näitamise, aga ka ajavoo abil vaatajate äärmusluse spiraali tõmbamise eest (Little ja Richards, 2021; Little, 2021). TikToki humoorikate lühivideote formaat, kasutajasõbralikkus ja kommenteerimisvõimalused on suutnud muuta ka natsionalistlikud, rassistlikud ja valgete ülemvõimu propageerivad sõnumid “seeditavamaks” ja vastuvõetavamaks (Ozduzen jt, 2023). Cox (2018) tõi oma artiklis välja, et juutide ja mustanahaliste vastu suunatud vägivaldala õhutavat sisu on TikToki võimalik leida lausa mõne minutiga. Seetõttu on TikToki saanud paremäärmuslike ideede ja ideoloogiate mõistmiseks, eriti laste ja noorte seas, üks tähtsamaid uurimisplatvorme (Ozduzen jt, 2023). Millised aga on põhilised TikToki eeskirjadega vastuollu minevad äärmusluse suunad ning milliseid strateegiaid nende sotsiaalmeedias levitamiseks kasutatakse?

1.2. Äärmusliikumised ja veebiäärmuslus

Äärmuslike liikumisi saab käsitleda kui gruppe inimesi, kes on valmis kasutama füüsilist vägivalda, et kahjustada või hävitada kedagi või midagi selleks, et saavutada oma poliitilisi, religioosseid, sotsiaalseid või majanduslikke eesmärke, mida suurem osa üldsusest peab ühiskonna normidega vastuollu minevaks (Davis, 2019). Kuigi rünnakuid panevad enamasti toime “iseseisvalt” tegutsevad üksikisikud, on nende radikaliseerumiseks vaja sarnase mõttemaailmaga kogukonda, kes neid julgustab ja tagant õhutab (Hoye, 2023, Evans, 2019).

Radikaliseerumise käigus võtab inimene järk-järgult omaks mõtteviisi, et vägivald on aktsepteeritav poliitilise ja/või sotsiaalse muutuse saavutamiseks (Doosje jt, 2016). Radikaliseerunud inimesi saab alusvajaduse järgi jaotada neljaks: identiteedi otsijad, õigluse otsijad, sensatsiooni otsijad ja tähenduse otsijad (Macdougall jt, 2018). Identiteedi otsijad radikaliseeruvad, sest nad tunnevad end igapäevaelus ebakindlana ning tahavad kuuluda gruppi (Macdougall jt, 2018). Õigluse otsijad seevastu tunnevad, et neid on elus ebaõiglaselt koheldud ning nende eesmärk on seda muuta (Macdougall jt, 2018). Sensatsiooni otsijad ajavad taga põnevust ja seiklusi (Macdougall jt, 2018). Tähenduse otsijad tahavad leida oma elule eesmärki ning saavutada oma tegudega grupis kõrgemat staatust ja tunnustatust (Macdougall jt, 2018).

Lisaks on uuringud näidanud seost äärmuslike rünnakute ja Tumeda Tetraadi vahel (nartsissism, makjavellism, psühhopaatia ja sadism): enda tähtsaks ja ülevaks pidamine ning võimu ja domineerimise poole püüdlemine seostub nartsissismiga; salakavalus, manipuleerimine ja inimeste vahenditena nägemine ja kasutamine makjavellismiga; impulsiivsus ja emotsionaalne külmus psühhopaatiaga ning valmisolek teistele haiget teha ja kannatusi põhjustada sadismiga (Chabrol jt, 2020; Paulhus ja Williams, 2002; Pavlović ja Wertag, 2021). Kõigi nende puhul paistab silma end teistest ratsionaalsemaks või intelligentsemaks pidamine (Chabrol jt, 2020).

Vastavalt Rahvusvahelisele terrorismiindeksile GTI (Institute for Economics & Peace, 2026) on Lääneriikides toime pandud terrorirünnakutest põhjustatud surmade arv võrreldes 2024. aastaga pea kolmekordistunud (280% tõus). Kuigi sellise hüppe põhiliseks põhjuseks on eelkõige edukalt läbiviidud massirünnakute arv (sh Austraalias Bondi Beachi juudivastane rünnak), on just noorte radikaliseerumine kerkinud Lääneriikide üheks olulisimaks turvalisusega seotud mureks (Institute for Economics & Peace, 2026). Eelmisel aastal moodustasid noored ja alaealised 42% kõigist terrorismiga seotud politseiuuringutest Euroopas ja Põhja-Ameerikas – arv, mis on võrreldes 2021. aastaga kolmekordistunud (Institute for Economics & Peace, 2026).

Samuti suurendab riskiohtu tõsiasi, et radikaliseerumisprotsess on ajaliselt oluliselt lühenenud ning võib toimuda nädalate, mitte kuude või aastate jooksul (Institute for Economics & Peace, 2026; Jensen jt, 2016). Kui 2002. aastal võttis üksikisiku radikaliseerumine aega keskmiselt 16 kuud, siis 2015. aastaks oli see aeg vähenenud 10 kuu (Jensen jt, 2016) ning 2025. aastaks vaid nädalateni (Institute for Economics & Peace, 2026). Selle põhipõhjusteks loetakse veebis levivat propagandat, äärmuslike teemade esiletõusu ja süvendamist algoritmi poolt, arvutimängude kogukondasid ja terroriaktide “mängustamist” ning noorte arenguetaapist tuleneva haavatuse ärakasutamist (Institute for Economics & Peace, 2026).

Viimasena mainitu tuleb eriti hästi välja sellest, et lääneriikides peetakse just sotsiaalset isolatsiooni radikaliseerumise võtmeteguriks (Institute for Economics & Peace, 2026).

Veebipõhine värbamine aitab äärmuslastel mööda hiilida ka päriselus tegutsevatest “valvuritest” – lapsevanematest, õpetajatest ja usujuhtidest – ning jõuda otse noorteni (Institute for Economics & Peace, 2026). Kuigi terrorirühmituste peamine “radikaliseerimise” sihtgrupp on 15-25-aastased, on aktiivset värbamist ja indoktrineerimist täheldatud juba ka 8-aastaste puhul (Institute for Economics & Peace, 2026).

Kuigi poliitiline polariseerumine ja filtrimullid eksisteerisid juba traditsioonilisel meediamastikul, on sotsiaalmeedia neid ainult võimendanud (Van Swol jt, 2022). Suurim eelis, mille Internet on tänapäevastele terroristidele, kes üritavad oma ridadesse uusi inimesi värvata, andnud, ongi võimalus jõuda rahvusvahelise auditooriumini väga madala või olematu lisakulu eest (Hoye, 2023). Samuti mängib sotsiaalmeedia radikaliseerumises olulist rolli, kuna loob keskkonna, kus inimesed (1) saavad pidevalt ühesuguse suunitlusega infot ja uudiseid; (2) on ümbritsetud teistest sarnaselt mõtleivatest inimestest ning (3) võrdlevad end teiste kogukonna liikmetega ning võivad tunnustuse ja gruppi kuulumise nimel välja öelda ja korda saata järjest ekstreemsemaid asju (Van Swol jt, 2022; Hoye, 2023).

Selleks, et äärmuslikku mõtteviisi paremini mõista, on oluline teada, millised äärmuslike vaadetega kogukonnad üldse eksisteerivad. Laias laastus saab Lääneriikides leviva äärmusluse jagada kolmeks: parem-, vasak- ja religioosne äärmuslus (Kaitsepolitsei ameti koduleht, i.a.; KAPO, 2025). Kuna selles töös olen keskendunud paremäärmuslusele, on selle eri tahud kirjas põhjalikumalt ning vasak- ja religioosne äärmuslus tutvustatud põgusalt. Oluline on siiski kõik põhisuunad välja tuua, et näha, millised mustrid ja mõtteviisid levivad nende liikumiste üleselt.

Paremäärmuslus

Paremäärmusluse põhiideed on avalik ja otsene rassism; valge rassi ülimuslikkuse propageerimine; seksuaalvähemuste vihkamine ning ideoloogiliste, etniliste või rassiliste vandenõude pidamine ühiskondlike probleemide põhjuseks (Kaitsepolitsei ameti koduleht, i.a.). Mitmed paremäärmuslikud liikumised langevad Alt-Right (*alternatiivne parempoolsus*) katustermi alla ning on eelkõige veebikogukonnad, mille liikmed veedavad aega sotsiaalmeediaplatformidel ning kasutavad irooniat, trollimist ja meeme (ignoreerides poliitilist korrektsust ja moraalsust), et oma mõtteid väljendada (Hawley, 2017: 7-8; Barcellona, 2022).

Kuigi paljudest paremäärmuslikest mõtteviisidest käivad läbi samad põhiideed (Hawley, 2017; Barcellona, 2022: 171-172; Brzuszkiewicz, 2020: 6), märkasin ma erinevaid allikaid lugedes, et need saab üldistades jagada kolmeks vastavalt sellele, millise tunnuse põhjal end teistest paremaks peetakse: soopõhine paremus (manosfäär), rassipõhine paremus (natsionalism ja valgete ülemvõim) ning vaimsete võimete põhine (edaspidi intellektuaalne) paremus

(vandenõuteooriad, intellektuaalne tumeveeb). Neljandaks *saaks* välja tuua kristliku natsionalismi tõttu religioosse paremuse, ent see on levib eelkõige USAs ning paljud selle ideed langevad kokku kristliku fundamentalismiga, mis on usuäärmuslus (Gorski ja Perry, 2022).

Viimase kümnendiga sisuloojate kaudu populaarsust kogunud manosfääril on vastavalt fookusele mitu eri tahku (Barcellona, 2022; Farrell jt, 2019). Meesõiguslased keskenduvad eelkõige meestega seotud sotsiaalsetele probleemidele ja asutustele, mis nende sõnul on meeste vastu diskrimineerivad (Ribeiro jt, 2020). Diskrimineerimise põhjusena nähakse naisi ja feminismi ning liikumise eesmärk on “traditsioonilise mehelikkuse” taastamine (Barcellona, 2022; Coston ja Kimmel, 2013; Horowitz, 2023).

Lantimiseksperdid ehk PUAd (*pick-up artists*) eesmärk on naistega suhete loomine ning nad kasutavad selleks erinevaid trikke, võrgutamismänge ja flirtimistehnikaid (Barcellona, 2022; Bates, 2021). Kuigi mõned lantimiseksperdid kogukonnad tõepoolest keskenduvad ebakindlate meeste julgustamisele ja toetamisele, on mitmed neist gruppidest agressiivsed ning nende jagatavad flirtimisstrateegiad kujunevad kiiresti vägistamisstrateegiateks (Bates, 2021).

Incelid (*involuntary celibate*) on kogukond meestest, kes tunnevad end naiste poolt tõrjutuna ning sellest tulenevalt tunnevad oma “pealesunnitud” seksuaalse tsõlibaadi tõttu frustratsiooni (Barcellona, 2022). Seda süvendab ka “*Nice guy*” mõtteviis, et kellegi (eelkõige naiste) vastu sõbralik olemine või neile teene tegemine tähendab automaatselt seda, et on välja teenitud romantiline või seksuaalne suhe (Weinmann ja Waskul, 2025). Incelitega käib kaasas ka RedPillimine, millega viidatakse filmis “Maatriks” (1999) tehtud valikule: süüa ära sinine tablett ja jätkata elu õndsas teadmatuses, või valida punane tablett ja näha maailma sellisena, nagu see päriselt on (Barcellona, 2022). Incelite puhul tähendab see leppimist tõsiasjaga, et edu naistega on saavutatav ainult “välimuse, raha ja staatuse” abil (LSM teooria ehk *Looks, Money and Status*), sest naised on pealiskaudsed, liiderlikud ning huvitatud ainult rikkastest ja nägusatest meestest (Barcellona, 2022). Räägitakse ka “mustast tabletist” ehk oma olukorra lootusetusega (igavesti inceliks ja õnnetuks jäämine) leppimisest (Brzuskiewicz, 2020: 6).

Rassipõhise paremuse puhul paistavad kõige enam silma valgete ülemvõimu propageerivad kogukonnad, kelle rünnakud ja diskrimineerimine toimuvad eelkõige nende gruppide vastu, keda peetakse ohuks “(valge) Eurooplase identiteedi” püsijäämisele (Adamcová ja Burrell, 2022; Barcellona, 2022). Need ohugrupid saab jaotada kaheks: välisteks (nt immigrandid) ja sisemisteks (nt LGBTQ+ kogukond, immigrantide, pagulaste ja integratsiooni toetajad ühiskonnas ja valitsuses, usulised, rassilised ja rahvuslikud vähemused) (Adamcová ja Burrell, 2022). Samuti kritiseerivad nad segarassilisi paare ja heledanahaliste madalat iivet, tuues seda valge rassi tulevase väljasuremise põhjuseks (Barcellona, 2022).

Neonatsismi põhiideed on seotud rassismi ja ultra-natsionalismiga (Yan, 2020). Nad usuvad, et kõrgem või ülim rass (aaria rass) on sündinud võimu ja õigusega elimineerida endast madalamaid, ning nende tegevus väljendub rahvusliku viha propageerimises, teiste rahvuste ja rahvaste õiguste vägivaldses rikkumises, mitte-kohalike riigist väljasaatmise toetamises ning erinevate etniliste gruppide omavahelise kokkupuute keelamises (Fuchs, 2017; Yan, 2020).

Kuigi konservatism ja traditsionalism ei ole otseselt seotud rassipõhise vihkamisega, ülistavad nad seda aega, kui just heledanahalistel inimestel oli teistega võrreldes ühiskonnas rohkem õigusi ja võimalusi (Proctor, 2022). “Traditsioonilised naised” ehk *TradWives* on aktiivsed sotsiaalmeedias ja blogimaailmas, käsitledes end kui alternatiivi feministlikule maailmavaatele ning propageerides traditsioonilisi soorolle ja pereelu, kus mehe ülesanne on raha teenida ja pere kaitsta ning naise ülesanne lapsi kasvatada ja majapidamisega tegeleda (Proctor, 2022; Sykes ja Hopner, 2024). Enamasti ei määratle nad end *ise* kui paremäärmuslasi, kuid nende sisus on sageli märgata valgete ülemvõimu, LGBTQ+ vastasust ja šovinismi soosivaid hoiakuid, väljaütlemisi ning *hashtage* (#14words, #1488, #BlueEyedBabyChallenge), mis näitavad nende seotust vihagruppidega (Proctor, 2022; Sykes ja Hopner, 2024). Kristlik natsionalism, mis eelkõige levib USAs, põhineb ideel, et see riik on Jumala poolt õnnistatud, ent see õnnistus on mitte-ameerikalikest mõjudest tuleneva kultuurilise “allakäigu” tõttu ohus (Gorski ja Perry, 2022). Liikumine kaitseb rassipõhise hierarhia säilimist ning paigutab heledanahalised kristlased rahvusliku identiteedi ja autoriteedi keskmeks (Gorski ja Perry, 2022).

Kuigi tegemist pole rangelt paremäärmusliku, vaid pigem vasakpoolsete vaadete *vastase* liikumisega, on intellektuaalne tumeveeb (IDW ehk *intellectual dark web*) aidanud kaasa mitmete paremäärmuslike ideede laiema ühiskonnani jõudmisele (Weiss ja Winter, 2018). See on virtuaalne pseudo-akadeemiline kogukond isehakanud ühiskonnakriitikutest (nt Jordan Peterson, Joe Rogan, Ben Shapiro), kes põhiliselt teismelistest poistest koosnevale auditooriumile oma mõtteid jagavad (Weiss ja Winter, 2018). IDWs on palju näha poliitilise korrektsuse ja identiteedipoliitika kritiseerimist ning absolutistliku mõtteviisi kasutamist debattide võitmiseks ja ühiskondliku polariseerumise suurendamiseks (Manella, 2020; Roberts, 2024).

Tänapäevased vandenõuteooriad paistavad silma paranoilise suhtumisega poliitilistesse asutustesse ja organisatsioonidesse, mis on veebipõhise populismi ja radikaalse poliitika ajastul saanud tavapäraseks (Cosentino, 2020). Vandenõuteoreetikutest on kõige rohkem (kuri)kuulsust saavutanud QAnon, kelle videod kogusid enne USA 2020. aasta presidendivalimisi üle 100 miljoni vaatamise, ning paremäärmuslik taskuhäälingu saatejuht Alex Jones (Douglas jt, 2019; Pantucci ja Ong, 2021). Nende sisu on lähiaastatel keskendunud eelkõige poliitiliste ja valitsuskriitiliste vandenõuteooriate ning tervisega (nt COVID-19) seotud valeinfo levitamisele

(Douglas jt, 2019; Pantucci ja Ong, 2021). Valgete ülemvõimu ja neonatsismi puhul on hoogu kogunud ka Suur asendusteooria, mille kohaselt on Lääneühiskonna vastuvõtliku immigratsioonipoliitika eesmärk kukutada valged inimesed võimult ja nad rassina välja suretada (Duignan, 2024). Samuti tasub mainida Agarthat, mida valgete ülemvõimuga seotud kogukondades käsitletakse kui müütilist Maa sisemuses paiknevat aaria rassi kodumaad (GPAHE, 2025). 2016. aasta Pizzagate näitas, et vandenõuteooria ümberlukkamine võib sageli kaasa tuua hoopis kahtluse ja paranoia suurenemist ning oma seisukohale kindlaks jäämist (Cosentino, 2020). Uuringud on näidanud, et inimesed, kes juba usuvad ühte vandenõuteooriat, on suurema tõenäosusega valmis uskuma ka teisi (Douglas jt, 2019; Wood jt, 2012).

Vasakäärmuslus

Vasakäärmuslikku ideoloogiat iseloomustavad eesmärk asendada kehtiv põhiseaduslik kord totalitaarse või sotsialistlik-kommunistliku riigikorra või anarhiaga; mineviku kommunistlike režiimide ülistamine; veendunud kapitalismi vastasus ning eesmärk oma tegevusega häirida võimalikult paljusid riike ja rahvusvahelisi turumajanduslikke sidemeid (Kaitsepolitsei ameti koduleht, i.a.).

Selle puhul saab välja tuua neli suuremat liikumist. Esiteks roheradikaalsus, mille eesmärk on saada lahti kapitalistlikust loodusressursse ületarbivast maailmast ning asendada see kultuuriga, mille fookuses on looduse ja loomadega kooseksisteerimine ning jätkusuutlik areng (Orofino, 2022; Garcia Hernandez, 2007: 299-304). Teiseks antifa, mis on ilma hierarhilise struktuuri ja ühtse juhtimisorganita geograafiliselt killustatud liikumine, mille järgijad usuvad, et fašism tuleb peatada (Copsey ja Merrill, 2020). Kolmandaks anarhism, mille eesmärk on võitlus globalisatsiooni, kapitalismi ja sotsiaalse ebavõrdsuse vastu ning millel on kaks põhisuunda: (1) intellektuaalne anarhism, kus on sümbioosis anarhismi filosoofia ja tugev ebausaldus valitsusorganisatsioonide vastu, ning (2) mässuline anarhism, mille puhul leitakse, et vägivald on oma eesmärkide saavutamiseks õigustatud (Miller, 1984; Farinelli ja Marinone, 2021). Viimasena marksism, mille põhimõte on, et võim peaks olema jagatud võrdselt ning allasurutud grupid peaksid püüdma rõhuvaid süsteeme kukutada (Jones, 2024; Hughes, 2019; Bolton, 2018).

Religioosne äärmuslus

Religioosne fundamentalism on leitav pea kõigis peamistes ususuundades ning seda seostatakse usust motiveeritud vägivaldsete tegude, sh terrorismiga (Pratt, 2010). Religioosse äärmuslusega käib (hoolimata konkreetsest usundist) sageli kaasas ka natsionalistlik ja võõraviha

element (Munson, 2009). Samuti rõhutatakse neis kõigis püha teksti otsese tõlgendamise põhjal moraalse koodeksi järgimist (Munson, 2009).

Algupärane kristlik fundamentalism oli eelkõige seotud evolutsiooniõpetuse ja alkoholi USAs keelustamisega, natsionalistlike ideede ja valgete ülemvõimuga (sh Ku Klux Klani tegevuse toetamine), ent tänapäeval tegeleb see eelkõige abordi, LGBTQ+ ja feminismi vastu võitlemisega (Munson, 2009: 267). Tänapäevase fundamentalistliku judaismi saab jagada kaheks: religioosse sionismi järgijad usuvad, et jõu kasutamine võitluses mittejuutidega oma kodumaa (suurem juudiriik) nimel on õigustatud, samas kui judaismi ultra-õigeusklik lahk nõuab oma järgijatel pühades tekstides kirjasoldu ranget järgimist ning enda eraldamist seda mitte-järgivatest inimestest (Munson, 2009: 270). Islamistlik fundamentalism (ehk islamism või jihadism) on enamasti välja kasvanud natsionalistlikest ideedest ning tõrjutud religioosete gruppide rõhumisest ja nende soovist rõhumisest lahti saada (Munson, 2009: 273). Sarnaselt teiste äärmuslike religioosete liikumistega rõhutab ka islamism pühakirja *otsest* tõlgendamist, mis on toonud kaasa diskrimineerimise mittemoslemite ja naiste vastu (Munson, 2009: 274).

Vaadates erinevate äärmusluse suundade kirjeldusi on näha, et teatud ideed hakkavad korduma: (1) vägivalda kasutamine oma eesmärkide saavutamiseks on aktsepteeritav, (2) eksisteerivad konkreetset "meie" versus "nemad" grupid, (3) teisitimõtledjad tuleks peatada või võimupositsioonilt kukutada ning (4) olemasolevad süsteemid ja/või võimuorganid on diskrimineerivad ja rõhuvad. Viimase puhul võib tekkida küsimus, kuidas see paremäärmusluse kohta kehtib, ent siinkohal tuleb meenutada, et paljud neist *usuvad*, et valget rassi üritatakse välja suretada ning et meesõiguslaste arvates on mehed, eriti kui nad ei ole rikkad ja nägusad, ühiskonnas diskrimineeritud (Barcellona, 2022; Duignan, 2024; Ribeiro jt, 2020).

Kuna kõigi nende suundade puhul näib väljatoodu põhjal kehtivat "eesmärk pühitseb abinõu" mõtteviisi, on oluline käsitleda seda, kuidas nende eesmärkide saavutamiseks on ekstreemset vägivalda kasutatud. 2024. aastal arreteeriti Euroopa Liidus (EL) terrorismiga seotud kuritegude või nende planeerimise eest 449 inimest, neist 289 islamistliku, 47 paremäärmusliku ja 28 vasakäärmusliku terrorismi tõttu (ülejäanud separatismiga seotud või täpsustamata põhjustel) (Europol, 2025). Kuigi ELis oli islamiäärmuslusega seotud terrorismi (ja selle planeerimist) kõige rohkem, sooritasid Lääneriikides "edukaid" rünnakuid kõige rohkem hoopis paremäärmuslased, kelle käe läbi kannatasid kahju eelkõige üksikisikud (Europol, 2025; Institute for Economics & Peace, 2024). Vasakäärmuslusest motiveeritud rünnakud on pigem materiaalsed või sotsiaalsed, mitte inimeste vastu suunatud (Jasko jt, 2022; Jones jt, 2020).

Valgete ülemvõimu puhul on rünnakud seotud poliitilise ideoloogiaga ning incelite puhul näib esmaseks motivaatoriks olevat isiklik kättemaks (Barcellona, 2022). Siiski peitub ka selle taga poliitiline element: need rünnakud on mõeldud tänapäevase “ebaõiglase naisi ja alfa-mehi eelistava süsteemi” raputamiseks (Barcellona, 2022). Kuigi Eestis ei ole ühtegi reaalselt terrorirünnakut veel toimunud, mõistis 2025. aastal Harju maakohus kolm alaealist noormeest süüdi neonatslikusse organisatsiooni kuulumise ja sinna liikmete värbamise eest (Ots, 2025). Samuti saab välja tuua 2011. aasta Kaitseministeeriumi tulistamise, kus tulistaja motiivid võisid tuttavate sõnul olla “isiklikud, rahalised ja sotsiaalsed” ning seotud “valitsevate parteide süüdistamisega”, ent tõelist motiivi ei tea ründaja surma tõttu keegi (Tomberg, 2011).

1.2.1. Äärmusrühmituste toetamine sotsiaalmeedias

Viimaste kümnenditega on sotsiaalmeedia hakanud radikaliseerumisprotsessis üha olulisemat rolli mängima. Läbi meemide ja sotsiaalmeedia trendide on leitud viis, kuidas normaliseerida vägivaldset ja radikaalset mõtteviisi, muutes idee atraktiivseks ka teismeliste poistele (Hambalko, 2022: 96). Ganesh (2020) toob välja, et immigratsioonivastaseid ja valgete võimu propageerivaid ideid levitatakse sageli just läbi arvutimängude ja trollimise subkultuuride. Näiteks paistab silma Agarhaga (vandenõuteooria aaria rassi paradiisist) seotuv trend, kus noored teevad nalja selle üle, kas nende õpetajad lastaks (rassiliste tunnuste põhjal) sinna sisse või mitte (GPAHE, 2025). Samuti on erinevad manofäri kogukonnad sotsiaalmeedias viimaste aastatega nii liikmete arvu kui ka sõnumite levimise poolest tunduvalt kasvanud isegi pärast seda, kui Redditi foorum r/incels, millel oli ligikaudu 40 000 jälgijat, 2017. aastal “kindlate indiviidide või gruppide vastu vägivalda õhutava ja õigustava” sisu levitamise eest platvormilt kustutati (Zimmermann jt, 2018: 3; Hauser, 2017).

Lisaks sellele, et äärmuslikke vaateid läbi meemide ja trendide jagatakse, on nendes kogukondades hakatud ka päriselus toime pandud kuritegusid tähistama ja tegude läbiviijaid kui kangelasi kiitma (Hoffmann jt, 2020 viidatud Hambalko, 2022 kaudu; Hoye, 2023). Äärmuslike vaadetega kogukonnad tunnevad uhkust, kui vihakuriteo toimepanija nende ridadesse kuulus (Hoffmann jt, 2020 viidatud Hambalko, 2022 kaudu). Näitena saab tuua Elliot Rodgeri, keda ülistati kui “ülimat härrasmeest” ja “incelite kangelast” peale seda, kui ta 2014. aastal tappis 6 ja vigastas 14 inimest, sest naine, kelle vastu tal tunded olid, talle “ei” ütles (Weimann ja Masri, 2020). Rünnaku põhjuseks tõi ta oma ebaedu naistega ning pidas ennast kogu olukorras tõeliseks kannatajaks (Barcellona, 2022; Bates, 2021). Samuti oli ta inspiratsiooniks mitmele teisele incelite kogukonda kuuluvale mehele, kes temast innustatuna samuti surmavad naiste- või paaridevastased massirünnakud toime panid (Percich, 2021).

Sarnaselt Rodgersiga ülistatakse ka Brenton Tarranti, kes lasi Christchurchi mošee tulistamises maha 51 inimest ja seda *live*’is sotsiaalmeedias üle kandis, sest uskus paremäärmuslusse, valgete ülemvõimu ja suurde asendusteooriasse (Macklin, 2019; Hutchinson, 2019: 24). Selle sündmuse kohta loodi inspireerivat ja tulistamist trivialiseerivat sisu ka TikTakis, sealhulgas video arvutimängu avalehest koos kirjaga “Brenton Tarrant’s Extreme Mosque Shooter” (Brenton Tarranti Ekstreemne Mošee tulistaja) (Weimann ja Masri, 2020).

Üks põhipõhjuseid, miks teatud netikogukondades (nt 8chan) tulistamisi “mängustama” (*gamifying*) on hakatud, on see, et tulistajad on selle ise võimalikult mängutaoliseks muutnud (Evans, 2019). Tarrant tegi sotsiaalmeedias otseülekanne peakaamerat kandes ning taustamuusikat lastes, mis jättis mulje nagu oleks tegemist esimese-isiku-vaatenurgaga (*1st person POV*) videomänguga (Evans, 2019). Ta fännid räägivad sageli tapetute arvust arvutimängutermineid kasutades (“*body count*”, “*kill count*”) ning avaldavad soovi ta “rekord” ühel päeval ületada (Evans, 2019). Mitme mängijaga veebipõhised mängud ongi loonud ideaalse infrastruktuuri niigi sotsiaalselt tõrjutud noore sügavamaks teistest isoleerimiseks, alternatiivseks kogukonna ehitamiseks ning vägivalda normaliseerimiseks (Institute for Economics & Peace 2026). Alaealisi on jäädvustatud simulatsioonimängudes mošeede, sünagoogide ja koolide vastu suunatud rünnakuid “harjutamas”, mis hägustab piiri mängulise ja päriselulise terrorismi vahel (Institute for Economics & Peace 2026).

Valgete ülemvõimu ja neonatslike vaateid propageeris ka eelkõige veebis tegutsev grupp Feuerkrieg Division (FKD), mis paistis silma oma liikmete nooruse poolest (Nabert jt, 2022). Sellele pani aluse tollal 11-aastane eestlane ning organisatsiooni liidrite hulka kuulusid teismelised erinevatest Euroopa riikidest (Nabert jt, 2022; Salu, 2020). Mitmed FKD liikmed on praeguseks süüdi mõistetud konkreetsete terroriaktide planeerimises ja/või teostada proovimises (Nabert jt, 2022). Lisaks tegutsevad Euroopa veebiruumis ka neonatsistlikud ja valgete ülemvõimu propageerivad organisatsioonid Põhjamaade Vastupanu Liikumine, Sonnenkrieg Division ning USAs loodud, ent ka Euroopas aktiivne Atomwaffen Division (Pauwels, 2021).

1.2.2. Äärmuslike vaadete jagamise strateegiad TikTakis

TikToki ja selle algoritmi on võimalik efektiivselt tööle panna nii väljapoole kui ka sissepoole suunatud mobilisatsiooni jaoks (Hohner jt, 2024). Väljapoole suunatud sisu eesmärk on meeldimiste, kommentaaride ja jagamiste abil jätta mulje nii populaarsest videost, et algoritm hakkab seda näitama ka neile kasutajatele, kes regulaarselt selliseid asju ei vaata (Hohner jt, 2024; Roose, 2019). Selle abil proovitakse suurendada nähtavust, värvata uusi järgijaid ning suurendada ühiskonnas äärmuslike vaadete tolereerimist (Brown jt, 2023).

Näiteks avastasid Weimann ja Masri (2020), et TikTok algoritmi hakkab vaatajale näitama vaadatud ekstreemse videoga sarnast sisu ka siis, kui kasutaja ei ole sellele reageerinud ega sellise sisu postitajaid rakenduses jälgima hakanud. Nad märkisid, et tõenäoliselt kehtib sama ka laste ja noorte puhul, kui nad kogemata või korra uudishimust midagi ekstreemset vaatavad (Weimann ja Masri, 2020). Sarnasele järeldusele jõudis ka Boucher (2022), kes tõi välja, et peale TikToki äärmuslike videote otsimist ja vaatamist hakkas rakendus talle nii sisult kui ka toonilt järjest radikaalsemaid videoid soovutama, luues lõpuks vandenõuteooriate kõlakambri. Kuigi kasutajad liiguvad ekstreemsema info saamiseks sageli edasi uutele platvormidele (4chan, 8chan, Telegram jne), on just populaarsed algoritmipõhised sotsiaalmeediaplattformid sageli esimeseks sammuks radikaliseerumise teekonnal (Hoye, 2023).

Sissepoole suunatud mobilisatsioon keskendub neile, kes kasutajat või sisuloojat juba jälgivad (Hohner jt, 2024). Selle eesmärk on kommentaaridele vastates ja vastusvideosid (*reply video*) postitades tugevdada jälgijaskonna sidemeid nii sisulooja kui ka üksteisega ning panna nad eemalduma sellistest inimestest ja gruppidest, kes nende vaateid ei jaga (Ayanian jt, 2019). Stockhammer (2024) toob välja, et pikaajaline isolatsioon ja netikeskkonnas aja veetmine, mis mõlemad COVID-19 ajal intensiivistusid, suurendavad vastuvõtlikkust veebis leviva äärmusliku sisu suhtes. Mobilisatsiooniks ongi vaja suurt nähtavust (sõnumi jõudmine laia auditooriumini) ning ideede kinnistumist ja normaliseerumist (näiteks kasutaja suur jälgijaskond ja postituste meeldimiste arv), mida on kerge efektiivse sotsiaalmeediastrateegiaga saavutada (Castelli Gattinara jt, 2022; Hohner jt, 2024). Siinkohal toongi välja põhilised äärmusliku sisu levitamise strateegiad TikToki.

Formaat

Sageli kasutatakse vaatajateni jõudmiseks meeme, sarkasmi ning protestide ja aktivismiga seotud videoid (Cervi ja Divon, 2023; Lehmann, 2023, Zeng ja Kaye, 2022). Viimaste näitena välja tuua varem mainitud vastusvideod, kus “silma kirjalike” poliitikute väljaütlemisi kommenteeritakse ja naeruvääristatakse (Ayanian jt, 2019; Cervi ja Divon, 2023). Meemide ja huumori kasutamine äärmusliku sisu ja vaenukõne postitamiseks on populaarne ka seetõttu, et postitajad saavad kriitika korral teeselda, et tegemist on “lihtsalt naljaga” (Askanius, 2021; Ozduzen jt, 2023).

Sageli meelitatakse uusi jälgijaid ohutuna näivat sisu postitades, näiteks tantsuvideod või “A Day in the Life” (*Päev mu elus*) stiilis klipid (Andreeva jt, 2025). Meelelahutuslike videode eesmärk on panna kasutajaid kommentaare vaatama, kus kutsutakse liituma selliste platvormidega, kus sisu modereerimine on nõrk või üldse puudub (Lehmann, 2023; Farinelli ja

Marinone, 2021). Lisaks on postitaja profiilile klikates tema enesetutvustuses sageli näha valgete võimu või neonatsismiga seotus *hashtage* ja emotikone, pannes jälgijad lõpuks neid vihasümboleid seostama igapäevase sisuga ning hakkama neid sotsiaalseks normiks pidama (Andreeva jt, 2025). Lühivideo formaat, populaarsete laulude ja suunamudijate slängi kasutamine aitavad sisulevitajatel panna “nutimaailma sündinud” ja oma identiteeti loovaid noori valvsust kaotama ja sellistele ideedele kaasa elama (Stockhammer, 2025; Lanchès, 2024).

Sõnum ja raamistamine

Hohneri jt (2024) läbi viidud uuring näitas, et eriilmelise ja vähem radikaalse sisu postitamine on efektiivsem kui kohe väga ekstreemsest sisust alustamine. Äärmuslust levitavad organisatsioonid ja sisuloojad seovad oma loosungid sageli sihtauditooriumi juba eksisteerivate väärtuste ja vaadetega (Andreeva jt, 2025, Frazer, 2023). Näiteks rõhuvad vasakäärmuslastest sisuloojad sageli õiglusele ning paremäärmuslastest sisuloojad lojaalsusele, autoriteedile ja “puhtusele” (*purity*) (Andreeva jt, 2025). Olulist rolli mängib ka eneseesitlus: kui naised kujutavad end "traditsionaalsete naistena" (*tradwife*), siis mehed esinevad sageli karmi, jõhkra, tugeva ja edukana (Lehmann, 2023). Äärmuslike TikToki kontode sisust paistavad välja ka emotsionaalsed loosungid, mille taga on peidus misantroopilised ideed (Lehmann, 2023). Selle strateegia sihtmärgiks on peamiselt noored mehed, keda püütakse inspireerida ning panna kogukonnatunnet otsides äärmusliku liikumisega liituma (Lehmann, 2023).

Oma eesmärgi saavutamiseks kasutatakse erinevaid demagoogiavõtmeid: isiklikud rünnakud, naeruvääristamine, hirmutamine, “libeda tee” meetod ja palju muud (Klein, 2025). Autoriteetse kaju suhtes lojaalsusele viitamine, vähemusgruppidele tehtud ülekohtu eitamine, ohvrite dehumaniseerimine ja vägivalla raamistamine “õigustatud kättemaksuna” aitavad kõik kaasa “vaenlaste” vastu suunatud vägivalla legitiimseks muutmisele (Wahlström jt, 2021). Lisaks kasutavad kõik äärmusluse alagrupid oma loosungites palju vastandamist ja “meie versus nemad” mõtteviisi: töölisklass vs keskklass ja rikkad; kohalikud vs sisserännanud; konservatiivsus vs liberaalsus jne (Farinelli ja Marinone, 2021). Kusjuures vastuolulised väited (“immigrandid võtavad meie töö ära” ning “immigrandid ei taha töötada ja on koormaks sotsiaalsüsteemile”) võivad esineda samaaegselt (Huang, 2025; Robertson, 2025).

Samuti paistab silma sildistamine: uuringud on näidanud, et vaenlase kirjeldamine ebainimlikuna, eriti looma (“ahv”, “parasiit” ja “siga”) või eluta objektina, aitab inimestel nende vastu vägivalla kasutamist enda jaoks õigustada (Haslam, 2006; Petersen, 2020, Wahlström jt, 2021). Dehumaniseerimine võib väljenduda ka terve grupi sildistamises, näiteks neid “mõrtsukateks” ja “argpüksideks” kutsudes (Wahlström jt, 2021).

Vägivalla toimumisele aitab kaasa ka hirmutamise, mille puhul kujutatakse vaenlast kurja, tugeva ning kohe-kohe ise ründama hakkavana, kasutades selliseid fraase nagu “kultuuriline invasioon”, “oht rahvuslikule julgeolekule” ja “kuritegevuse suurenemine” (Huang, 2025; Jupskås ja Leidig, 2020; Petersen, 2020). Näiteks leidis Kondrat (2016) oma töös, et Eesti meedia kajastas Euroopa rändekriisi ajal pagulasi pigem negatiivselt ja hirmu külvava raamistusega, tuues esile just terrorirünnakuid, naiste ahistamisi Euroopa linnades ning ühiskonnas tekkivaid sotsiaalseid konflikte. Samasugust raamistamist on kasutatud ka sotsiaalmeediasisu tootmisel (Aycha Rami, 2025).

Hashtagid

Üheks põhjuseks, mis ekstreemsetest õhutavatest videodest nii kergesti leitavaks muudab, on see, et nende levitajad oskavad TikTok algoritmi enda kasuks tööle panna. O’Connor (2021) avastas TikToki ekstreemset sisu uurides, et väga paljud videod on postitatud koos üldkasutatud *hashtagidega*, näiteks #FYP, #foryoupage ja #foryou. Samuti kasutati postituste juures sageli populaarseid poliitikaga seotud *hashtage*: #konservatiiv(ne), #poliitika, #BLM (*Black Lives Matter*), #vabariiklane ja #Trump (O’Connor, 2021). Üleüldiselt tundub, et äärmuslased kasutavad samu strateegiaid, mida kõigile TikToki puhul soovitatakse: segu nišipõhistest ja konkreetsest ning laiadest ja populaarsetest *hashtagidest*, ideaalis kolm kuni viis (Brandon, 2025).

Lisaks populaarsete *hashtagide* kasutamisele ning keelatud *hashtagidest* hoidumisele või ümbersõnastamisele (“Homoglüüfid” all), kasutatavad äärmusliku sisu levitajad ka tavavaatajale tundmatuid akronüüme (nt QAnoni #wwg1wga ehk “*where we go one, we go all*”) (O’Connor, 2021; Pantucci ja Ong, 2021). Samuti “kaaperdavad” nad näiliselt süütu tähendusega märksõnu nagu #patrioot, #kristlane ja #traditsioon, et neid #paremäärmusluse, #misantroopia ja #immigratsioonivastasuse asemel kasutada (Lehmann, 2023; Ozduzen jt, 2023).

Otseülekanded ja kommentaariumid

Reaalsete rünnakutega võimalikult suure vaatajaskonnani jõudmiseks, oma teo koheseks jagamiseks ning rünnatava kogukonna liikmetele antava negatiivse mõju suurendamiseks kasutatakse ka sotsiaalmeedia otseülekandeid (*live stream*) (Hoye, 2023). TikToki ei ole terrorirünnakut veel erinevalt Twitchist (Buffalo tulistaja) ja Facebookist (Christchurchi tulistaja) otseülekandes edasi antud (Hoye, 2023). Kuna Buffalo tulistaja tõi Christchurchi rünnaku otseülekannet välja oma eeskujuna (Hoye, 2023), teame, et see on efektiivne viis uute terroristide radikaliseerimiseks.

Ekstreemse sisu postitajad muudavad oma kommentaariumi sageli kinniseks, jättes mulje, et video on populaarne ning inimesed nõustuvad sellega, sest näha on ainult meeldimised

ja jagamised (O'Connor, 2021). Lisaks on sotsiaalmeedia võimalik anonüümsus atraktiivne paljudele tänapäevastele radikaalidele ka seetõttu, et nad saavad kommentaarides või postitustes oma arvamusi jagada ilma päriselus tagajärgi kartmata (Weimann ja Masri, 2020).

Tehisaru kasutamine

Tehisintellekt ja suured keelemudelid (LLM) võimaldavad äärmuslastel luua sisu ennekuulmatu kiiruse ja mahuga ning sageli mitmes eri keeles (van Ginkel jt, 2025). Teadlased on praeguseks välja toonud mitmeid näiteid sellest, kuidas äärmuslikud grupid AI loodud materjale kasutavad, näiteks tehisaru loodud piltide ja videote abil poliitikute või vähemusgruppide negatiivses valguses kajastamine (van Ginkel jt, 2025; Tech Against Terrorism, 2023). Tech Against Terrorism (2023) tõi oma raportis välja, et on avastatud suur sõnumisaatmisgrupp, mille eesmärk oli jagada rassistlike, juudivastaseid ja natsismi pooldavaid pilte, mis olid loodud vabalt kättesaadavate AI-kunsti generaatorite abil.

Samuti töid nad välja, et paremäärmuslike propagandalevitajate seas levis “Meemisõja juhend”, kus soovitati tehisaru kasutamist äärmuslike meemide tootmiseks, ning mõned ISISE toetajad on postitanud videosid, kus on kasutanud AId äärmusrühmituse juhtide kõnede transkribeerimiseks ja tõlkimiseks (Tech Against Terrorism, 2023). Sama paistab välja ka neonatsismi ja valgete ülemvõimuga: tehisaru poolt inglise keelde tõlgitud “originaalhäälega” Adolf Hitleri kõned ning kuulsuste hääle kasutamine “Mein Kampf” tsitaatide lugemiseks on sotsiaalmeedias hakanud üha laiemalt levima (Alexe, 2025).

Kodeeritud sõnumid

Sotsiaalne steganograafia on sõnumite nähtavasse kohta peitmise taktika: nähtamatu tint, tätoveeringud sõnumitooja juuste alla, piltmõistatused, salakeel jne (Boyd, 2010). Sinna alla kuulub ka teismeliste poolt postituste selline ülesehitamine, et kuigi kogu nende auditooriumil on sõnumile ligipääs, saab vaid soovitud auditoorium sellest aru (Boyd ja Marwick, 2011). Sotsiaalsteganograafiliste sõnumite dekodeerimiseks on vaja ära tunda mitmeid erinevaid viiteid ning omada kindlat kultuurilist tausta, et osata neid viiteid tõlgendada nii, nagu sõnumi saatja seda tahtis (Boyd ja Marwick, 2011; Boyd, 2010). Teine võimalus sellistele kodeeritud sõnumitele viitamiseks on kutsuda neid “koeravileks” (*dog whistle*) (Major, 2023). Oma sõnumiga võimalikult suure auditooriumini jõudmiseks ning tsensuuri vältimiseks ongi äärmuslike vaadetega inimesed hakanud kasutama sümboleid, emotikone, numbrikombinatsioone, homoglüüfe, valesti kirjutamisi ja sarnase hääldusega sõnu, sest erinevalt sõimusõnadest ja otsestest ähvardustest on algoritmid hädas nende “salakoodide” tuvastamisega (Abaddi, 2026; Hosseini jt, 2017).

Alustuseks saab sotsiaalse steganograafia puhul välja tuua spetsiifilise sõnavara. Näiteks kasutavad manosfääri alla kuuluvad incelid sõnu “cuck” (viidates enamasti valgele mehele, kelle naine teda (sageli tumedanahalise mehega) petab), “alfa-” ja “beetamehed”, Stacyd (ilusad, aga pealiskaudsed naised), Chadid (nägusad, rikkad, enesekindlad mehed), lumehelbekesed (liberaalsete vaadetega inimesed) ning “SJW” (*social justice warriors* ehk negatiivse alatooniga sõna liberaalsete vaadetega inimeste kohta, kes on enamasti naissoost või mittebinaarse sooidentiteediga) (Barcellona, 2021: 174; Bhat ja Klein, 2020). Lisaks kutsuvad incelid end vastavalt oma suurimale ebakindlusallikale näiteks ka “*baldceliks*” (kiilas incel), “*fatceliks*” (paks incel) või “*riceceliks*” (riisi-incel ehk asiaadist incel) (Barcellona, 2021: 174).

Kodeeritud sõnumite puhul ei saa unustada ka metafoore ja ümber nurga rääkimist. Manosfääri puhul paistab silma meeste potentsiaalile viitamine läbi leegi-metafooride (suur lõke vs väike küünel) ning hõimu (naine kui “minu territoorium”) ja loomakarja sümbolika (“alfa-isased”) (Lott jt, 2025). Valgete ülemvõimu puhul jääb silma, kuidas Hitleri ideoloogiale viitamiseks kasutatakse lauset “Tal oli õigus” (Alexe, 2025).

Homoglüüfid

Homoglüüfid on märgid, tähed või sümbolid, mis näevad teise märgiga välja identsed või väga sarnased (Calhoun ja Fawcett, 2023). Ühe tähe asendamise puhul saab näiteid tuua sõnadest “n@zi” või “naz1” (nats), gäy (gei) ja le\$bean (lesbi) (Calhoun ja Fawcett, 2023). Samuti kasutatakse tsensuurist möödapääsemiseks ära sarnaseid hääldeid (Calhoun ja Fawcett, 2023). Näiteks kasutatakse sõna “n*gro” (n**ger) asemel sõnu “*knee grow*”; “nazi” (nats) asemel “*not-see*”, “*white supremacy*” (valgete ülemvõim) asemel “*YT soup remassy*”, “*racist*” (rassist) asemel “*raycest*” ning “*f*ggot*” (solvang geide kohta) asemel i (Calhoun ja Fawcett, 2023).

Paistavad silma ka vaevu originaalsõnaga seotud mõisted. Näiteks sai 2020. aastal trendiks asendada sõna “pandeemia” teiste, järjest absurdsemate ”p”-tähega algavate sõnadega, nt “pandemoonium” (Calhoun ja Fawcett, 2023). Lisaks kasutatakse Hitleri asemel sõna “Prohvet”, “n**ger” asemel “*ninja*”, “tapmise” asemel “*unalive*” (mitte-elamine) ning sekstötöötaja asemel “*accountant*” (raamatupidaja) (Alexe, 2025; Calhoun ja Fawcett, 2023).

Visuaalsed elemendid

Sageli peidetakse äärmuslikud ideed pop-kultuuri, värvikate esitluste ja positiivsete multikategelaste taha (Hadžić, 2022). Näiteks kasutatakse laste telesarjast “Seesami tänav” tuntuks saanud tegelaskujust Cookie Monster paremärmuslike sõnumite levitamiseks ning ühest “Miki-Hiire” tegelasest on saanud neonatsismi kultussümbol (Hadžić, 2022).

Videote populaarsuse tõstmiseks ja noore vaatajaskonnani jõudmiseks on kasutuses ka TikToki filtrid. Wells (2019) tõi välja, et klippidele, kus oli näha paraadi surnukehadega, ISISe võitlejaid relvadega, ja naise, kes nimetasid end “jihadistik ja uhkeks” (*jihadist and proud*), oli efektina lisatud ekraanil liikuvaid südameid ja tähti.

Sotsiaalmeedias on tsensuuri tõttu populaarseks saanud ka erinevad paremäärmusluse koeravileks olevad emotikonid: 🗡️ (valgete võim), 🐸 (viitab Pepe the Frog meemile), 🙋 (viitab All Lives Matter liikumisele), 🧑 (mustanahaline), 🌐, 🗑️ ja 🦷 (heledanahaline), 🇬🇧 (gei, briti slängis “f*g”), 🇷🇺 🇩🇪 🇩🇪 (Natsi-Saksamaa lipuvärvid), ⚡ ⚡ (SS ehk *Schutzstaffel*), 🌅 (“*The Sun Will Rise Again*” ehk uskumus, et natsism kogub uuesti populaarsust), 🍷 (valgete ülemvõim ja rassiline puhtus), 🦅 🇩🇪 (Natsi-Saksamaa lipp) (Bhat ja Klein, 2020; Calhoun ja Fawcett, 2023; Erlandsson ja Kristoffersson, 2021; Gentile ja Gomez O’Keefe, 2025; Hagen jt, 2019). Ka manosfääris levivad kindla sõnumiga emotikonid: 🟠 (Red Pill ehk punane tablett), 🟤 (Black Pill ehk must tablett), 🌹 (naine, kes on oma ideaalsest vanusest möödas) ning 🐼🌐 (viitab mõtteviisile, et kogu ühiskond on naeruväärne ja “katki” feministlike ja progressiivsete väärtuste pärast) (Spinks, 2025).

Lühendid, tähe- ja numbrikombinatsioonid

Valgete ülemvõimu toetajad paistavad silma väga paljude numbriliste koodidega, et üksteist Internetis ära tunda: 13% (viidates mustanahalistele USAs, kes moodustavad 13% rahvastikust), 88 või HH (H on 8. täht tähestikus, viitab lausele “Heil Hitler”), 1488 või 14/88 (14 viitab valgete ülemvõimu toetajate motole: “*We must secure the existence of our people and a future for white children*”), 271 (viidates vandenõuteooriale, et ainult 271 000, mitte 6 miljonit juuti surid Holokausti ajal), 444 (“*Deutschland den Deutschen*” ehk Saksamaa sakslaste jaoks) ning 1161 (tähestikus AAFA – *Anti-Anti-Fascist Action* ehk fašismi toetamine) (Ahrens jt, 2025; Bhat ja Klein, 2020; Gentile ja Gomez O’Keefe, 2025; Geboers ja Bösch, 2025).

Lisaks on näha erinevaid tähekombinatsioone: TJD (“*Total Jewish Death*” ehk absoluutne juutide häving), TMD (“*Total Muslim Death*” ehk absoluutne moslemite häving) ja TND (“*Total N*gger Death*” ehk absoluutne mustanahaliste häving) (Ahrens jt, 2025). Üleüldisemalt kasutatakse ka H8 (“*Hate*” ehk vihkamine) (Ahrens jt, 2025).

Muusika

Geboers ja Bösch (2025) kaardistasid ära kolm põhilist muusika kasutamise strateegiat TikToki äärmusliku sisu levitamiseks. Esiteks, populaarsete laulude “kaaperdamine” või nende “süütutele” sõnadele konteksti abil radikaalse mõtte andmine. Näiteks on Gnarl Barkey laulust

“Crazy” pärit sõnu “Ma mäletan aega kui...” (“*I remember when*”) kasutatud immigratsioonivastase sõnumi edastamiseks ning ASAP Rocky laulu “Praise the Lord (Da Shine)” Briti koloniaalvõimu ja valgete ülemvõimu ülistamiseks (Ozduzen jt, 2023).

Teise strateegiana saab välja tuua populaarsete trendidega kaasaminemist viisil, mille puhul on äärmuslusele vihjamine arusaadav vaid *in*-grupile (Geboers ja Bösch, 2025). Siia alla kuulub “Muusikamaitse on oluline” trend (“*Music taste is important, imagine you didn’t know what comes after this intro*”), kus mängiti tuntud viha õhutava laulu sõnadeta introt ning sõnum jõudis kohale vaid neile, kes laulu selle põhjal ära tundsid (Geboers ja Bösch, 2025). Selle trendi näitena saab tuua Natsi-Saksamaal populaarse sõjaväe marsilaulu “Erika”; türklasi alandava ja tapma kutsuva laulu “Türke” ning Berliini tänavatel “puukideks” kutsutud immigrantide tapmisest rääkiva “Zeckenin” (Geboers ja Bösch, 2025; Gentile ja Gomez O’Keefe, 2025).

Kolmandaks strateegiast on populaarsetest lauludest ning nostalgilistest lastelauludest äärmuslike sõnadega parodiaversioonide loomine (Geboers ja Bösch, 2025). Näiteks on olemas video sellest, kuidas Gigi d’Agostino’ laulu “l’Amour Toujours’i” viisil tehtud paroodiat “Saksamaa on sakslaste jaoks, võõrad välja” lauldi 2024. aastal Saksamaal nelipühade kogunemisel (Geboers ja Bösch, 2025). Samuti on kasutatud rahvalaulu “Kreuzbergi ööd on pikad” viisi, et sellest varem mainitud “Zeckeniga” remiks luua (Geboers ja Bösch, 2025).

1.3. Uurimisküsimused

Teoreetiliste ja empiiriliste lähtekohtade peatükis välja toodud trendidele tuginedes püstitasin enda jaoks uurimisprobleemi: Milline on uue kasutajana teekond äärmusliku sisuni TikTakis. Selle uurimiseks lõin uurimisküsimused:

1. Kuidas on uuel kasutajal võimalik TikTakis jõuda äärmusliku sisuni ilma seda märksõnadega otsimata ning milliseid esmaseid ohumärke peaks tähele panema, et sellise sisuni jõudmist ennetada?
2. Milliseid meetodeid kasutatakse TikTakis äärmusliku sisu edasiandmiseks ning tsensuurist mööda pääsemiseks?
3. Milliseid sarnasusi ja erinevusi leidub Eesti asukohaga TikToki ajavoos ning sellise riigi ajavoos (antud juhul Ühendkuningriik), kus juba on paremäärmuslikke rünnakuid toimunud?

2. METOODIKA

Selles peatükis räägin täpsemalt sellest, milliseid meetodeid ma andmete kogumiseks ja analüüsimiseks kasutasin ning miks ma just sellised valikud tegin. Samuti kirjeldan valimit, eetilisi kaalutusi ning äärmusluse uurimisest tulenevaid probleeme.

2.1. Andmete kogumine: Käpiknukuaudit

Kuigi ametlikult tulevad paljud sotsiaalmeediaplatvormid teadlastele vastu ja on valmis infot jagama, on nendega koostöö sageli aeglane ning jagatud informatsioon ebatäpne või mittetäielik (Bekavac jt, 2026). Seetõttu tuleb sotsiaalmeedia soovitusüsteemide uurimiseks tihti kasutada teisi meetodeid, mis ei vaja privilegieritud info edastamist või platvormipoolset koostööd: andmete kraapimine (lõppkasutaja kogemuse kaardistamine ilma algoritmi tööpõhimõtet teadmata), musta kasti testimine (sisse pandud infole ja saadud tulemusele keskendumine ilma programmi koodi või sisestruktuuri teadmata) ja käpiknukuaudit (*sock puppet audit studies*) (Bekavac jt, 2026, Sandvig jt, 2014).

Paterson (2024) defineerib sotsiaalmeedia käpiknukundust kui “pseudonüümse identiteedi loomist konkreetsetes vestluses või sotsiaalses kontekstis eeldusega, et teised osapooled (vääralt) arvavad, et need identiteedid esindavad tõelisi selgelt eristuvaid inimesi”. Käpiknukuauditi kasutamiseks loob uurija eri kasutajateks kehastudes mitu võltsprofiili ning uurib nähtud sisu, jälgimismustrite ja otsingumärksõnade kaudu platvormidel esinevat kallutatust, manipuleerimist ja kahjulikke soovitusalgoritme (Sandvig jt, 2014; Bekavac jt, 2026).

Käpiknukuauditit kui meetodit on praeguseks korduvalt tõhusalt kasutatud erinevate sotsiaalmeediaplatvormide ja nende algoritmide tööpõhimõtete uurimiseks YouTube’is (Haron jt, 2023; Habib ja Nithyanand, 2025; Lahsaini jt, 2024), TikTakis (Aarne, 2022; Mousavi jt, 2024), Instagramis (Kollyri, 2022) ja X’is (Bouchaud ja Ramaciotti Morales, 2024). Näiteks avastasid Tjaden jt (2024) oma TikTakis läbi viidud käpiknukuauditi abil, et poliitiliselt erapooletud kasutajad nägid 2024. aasta Saksamaa valimiste ajal 3 – 4 korda rohkem parempopulistlikku sisu kui peavooluparteiga seotud sisu. Seda meetodit on kasutatud ka ajakirjanduses: The Wall Street Journali ajakirjanikud uurisid, kuidas TikToki soovitusüsteem töötab, ning avastasid, et algoritm suudab kiiresti tuvastada käpiknukk-robotide huvialasid ning lükata neid järjest sügavnevasse masendavate videote spiraali (konkreetses näite puhul söömishäiretega seoses) (WSJi tiim, 2021).

Kuigi enamasti on nendeks käpiknukkudeks robotkasutajad (Paterson, 2024), ei ole see selles töös mõistlik just sellepärast, et üks uurimisküsimustest keskendub sotsiaalsele

steganograafia. Ei ole mõtet kasutada arvutiprogrammi kodeeritud sõnumite mõistmise ja ridade vahelt lugemise jaoks, kui varasematest uuringutest on teada, et isegi platvormide enda modereerimise algoritmid sellega korralikult hakkama ei saa (Abaddi, 2026; Hosseini jt, 2017). Seetõttu juhin igat käpiknukkude sammu endale seatud juhistest lähtudes mina ise.

Kuigi käpiknuku (ja teiste kooskõlastamata) auditite puhul tekib küsimusi seoses nende läbiviimisega ilma platvormide teadmise ja nõusolekuta, on need meetodid hädavajalikud selleks, et uurida, kuidas algoritmid kodanikuühiskonda, põhiõigusi ja üldist demokraatiat mõjutavad (Bekavac jt, 2026). Käpiknukuauditite kriitikana saab välja tuua ka selle, et kuigi need aitavad üles leida ja tuvastada problemaatilist sisu, ei aita need leida vigu algoritmis, mis saaks reaalselt aidata jänesuru probleemi lahendada (Aarne, 2022). Seetõttu on neist kasu probleemi teadvustamisel, aga mitte selle lahendamisel. Samuti võivad käpiknukk-kasutajad hakata mõjutama päris kasutajate kogemusi äpis isegi siis, kui need sisu ei loo, sest annavad oma vaatamisaja ja meeldivaks märkimistega algoritmile märku, et vaadatud sisu väärib populaarsemaks saamist ja laiema auditooriumini jõudmist (Duguay ja Gold-Apel, 2023).

Neid andmeid on siiski oluline sel viisil koguda, isegi kui see tähendab mõningast äärmusliku sisu võimendamist, sest see annab ülevaate *esimestest* ohumärkidest (mida lihtsalt vastava teemaga videosid analüüsides ei saaks); võimaldab koguda *objektiivsemaid* andmeid, kui noortelt endilt nende TikToki kogemuse kohta küsimine (eriti kuna inimesed ei mäleta, mida nad nägid ajajoonel ning mida nad ise otsisid) ning annab võimaluse teha uuringut nii, et segavaid väliseid tegureid on võimalikult vähe (uued seadmed ja kontod, muu telefonitegevuse puudumine) (Bouchaud ja Ramaciotti Morales, 2024; Haroon jt, 2023).

2.1.1. Persoonade loomine

Selles peatükis toon välja selle, miks ja kuidas just sellised persoonad löin ning millised on nende kujuteldavad taustad, huvid ja eesmärgid.

Vanus ja sugu

Teismelisi ja noori täiskasvanuid peetakse mobiliseerimise, radikaliseerumise ja vägivaldse äärmusluse suhtes kõige haavatavamaks (Hadžić, 2022), mistõttu otsustasin kõik kolm käpiknukuauditi tarvis tehtud persoonat luua teismeliste kasutajatena (14–16-aastased), kelle vanuse nii Gmaili kui ka TikToki kontosid luues ära märkisin.

Sarnasel põhjusel on kõik kolm valitud tegelaskuju poisid: mitmed radikaliseerumisele keskenduvad uuringud näitavad, et just noortel meestel on suurem risk äärmuslike ideedega kaasa minna ja liituda (del Pino-Brunet jt, 2023; Ezekilov, 2017). Ühe selle põhjusena tuuakse

välja ühiskondlikku survet olla “stereotüüpiliselt mehelik” ning meessoost kaaslaste tunnustuse otsimist (Cooper, 2025). Maskuliinsuse standarditele mittevastavusest tekkinud frustratsioon võib viia eskaleeruva ülekompanseerimiseni (Cooper, 2025; Ralph-Morrow, 2022).

Äärmusluse vorm

Kuna eelnevatest teadustöödest ja uuringutest tuleb välja, et vasakäärmuslikud rünnakud on pigem materiaalsed või sotsiaalsed (Monaghan ja da Silva, 2023; Adamczyk ja Siekierka, 2025), samas kui paremäärmuslikud rünnakud lõppevad sageli inimeste viga või surma saamisega (Barcellona, 2022), leidsin, et praeguse uuringu kontekstis oleks otstarbekam keskenduda just viimasele. Seda otsust aitas kinnistada ka tõik, et paremäärmuslike rünnakute arv on viimase kümnendi jooksul maailmas pea kolmekordistunud (Collins, 2021).

Asukoht

Selleks, et saada paremini aru, kas ja kui suurt probleemi paremäärmusluse levik sotsiaalmeedias endast võib kujutada, leidsin, et on oluline võrrelda Eestit, kus hetkel ei ole veel ühtegi edukat paremradikaalset rünnakut toimunud, riigiga, kus probleem on juba tugevamalt välja arenenud ning kus valitsus ja politsei sellega tegelemiseks konkreetseid legislatiivseid samme astuvad. Ühendkuningriik sobib siinkohal hästi, kuna paistab silma nii toimunud rünnakute, astutud sammude kui ka läbi viidud sotsiaalmeediauuringute poolest.

Eelmine kümnend näitas, et oht paremäärmuslike gruppide ja üksikindiviidide poolt on Ühendkuningriigis suurem kui teistes Euroopa riikides nii õnnestunud kui ka planeeritavate rünnakute koha pealt (Jones, 2018). Rahvusvahelise terrorismiindeksi (Institute for Economics & Peace, 2026) põhjal on Ühendkuningriik maailmas hetkel 38. kohal (skoor 2.936) ning Euroopa riikidest on neist eespool ainult Saksamaa (#29) ja Prantsusmaa (#35), samas kui Eesti jagab skooriga 0.0 viimast kohta. Viimase kahekümne aasta jooksul on ÜKs toime pandud 442 terroriakti, mis on lõppenud kokku 69 inimese surmaga (Institute for Economics & Peace, 2026). Märkimisväärselt suure osa viimasel ajal terrorismiga seotud plaanide või läbiviidud rünnakute eest arreteeritud inimestest olid noored: vahemikus aprill 2023 – märts 2024 vahistati ÜKs terrorismiga seoses 82 alaealist (Institute for Economics & Peace, 2026).

Ka Ühendkuningriigi valitsus ja julgeolekuorganisatsioon MI5 teadvustavad, et lisaks islamistlikule terrorismile hakkab ka paremäärmuslik terrorism riigis reaalselt ohtu kujutama, mis tuleneb eelkõige rassismi ja poliitilise polariseerumise suurenemisest (Ghilès, 2018, Intelligence and Security Committee of Parliament, 2022). Vaadates seda, milliseid äärmuslusega seotud teadustöid on ÜKs alates 1980ndatest rahastatud, näeme, et kõige populaarsem kategooria (kui jätta välja “täpsustamata ekstremismi uuringud”) ongi paremäärmuslus (35%) (Allington, 2023).

Probleem on arenenud nii kaugele, et lisaks valitsusepoolsele ohu teadvustamisele on vastu võetud otsus panna paarile tuntud paremäärmuslikule grupile peale rahalised sanktsioonid, et takistada neil vägivaldseid rünnakuid planeerida ja läbi viia (Cantó Martínez, 2025). Samuti jõustus “Ennetamise kohustuse” seadus, mis nõuab eri valdkondadelt, sh haridus ja noorsootöö, aktiivset tegutsemist radikaliseerumise ennetamiseks (Home Office, 2015).

Siiski on Eesti ja ÜK võrdluses oluline arvesse võtta ka rahvastiku koosseisu, sest sellest tulenevalt võivad ühiskondlikud “valukohad” erineda. 82% ÜK rahvastikust on heledanahalised, 9% asiaadid, 3% tumedanahalised (eelkõige Nigeeria, Somaalia ja Ghana taustaga) ja vähem kui 1% araablased (Office for National Statistics, 2021). Iga kuues elanik on sündinud väljaspool Ühendkuningriiki, neist kõige rohkem Indias (Office for National Statistics, 2021). 46% rahvastikust on kristlased, 7% moslemid ja 2% hindud (Office for National Statistics, 2021). Eestis kogutakse rahvastikuinfot eelkõige rahvuse, mitte rassi järgi, aga on teada, et 73% populatsioonist moodustavad põliselanikud ehk eestlased ning suurimad välispäritoluga grupid on venelased (20%) ja ukrainlased (Statistikaamet, 2021). Eestis elavatest inimestest on väljaspool Eestit sündinud 15% (Statistikaamet, 2021). Neid, kes mingit usku omaks peavad, on 29% ning põliseestlaste seas on see osakaal veel väiksem (Statistikaamet, 2021). Peaaegu kõik, kes mingisugust usku omaks peavad, seovad end kristlusega, moslemite osakaal usklikest on alla ühe protsendi (Statistikaamet, 2021).

Eeltoodust tõukuvalt on kõik kolm uuringu jaoks välja töötatud persoonat teismelised poisid asukohaga Eestis ja Ühendkuningriigis, kelle hobid, eesmärgid ja/või pere neid potentsiaalselt paremäärmusluse eri tahkude poole võiksid lükata. Edasiselt ongi kirjeldatud igat persoonat lähemalt, et näidata, kuidas on varasemate uuringute põhjal kokku pandud kasutaja, kes võiks paremäärmusliku radikaliseerumise kindla alamkategorია riskirühma kuuluda. Kõigi puhul on märgata enda teistest paremaks pidamist kindla tunnuse põhjal: sugu (Persoon 1), rass (Persoon 2) või intellekt (Persoon 3).

Persoon 1: Soopõhine paremus (manosfäär ja lantimiseksperdid)

Neoliberaalne ja kapitalistlik ühiskond on kaasa toonud *hustle*-mentaliteedi, kus ülistatakse end ise üles töötanud miljonäre ning ollakse valmis töötama pikki töötunde ning unustama “segavaid hobisid” ja töö-elu tasakaalu, et samale tasemele jõuda (Franz, 2021; Naegler jt, 2025; Tonietto jt, 2021). Kuna selles maailmavaates käsitletakse kõike läbi kapitalistliku mulli, kasutatakse sama loogikat ka inimsuhetes: oma “seksuaalset turuväärtust” saab tõsta läbi 1) rahalise ja professionaalse edu, 2) majandusliku ja sotsiaalse kapitali tõstmise ning 3) füüsilise atraktiivuse suurendamise (Naegler, 2025). Sotsiaalmeedias põimivadki

suunamudijad, nt Andrew Tate, misogynüünsed sõnumid kokku lubadustega aidata jõuda kiire rikastumise, kõrge staatuse ja ideaalse meheliku kehani (Naegler jt, 2025; Padda jt, 2026). Lisaks paistab nii Andrew Tate'i kui ka Nick Fuentesi (samuti paremäärmuslik suunamudija) sõnumitest välja alandliku superfeminiinse naisideaali ülistamine ning naiste igasuguse autonoomia ja mainitud ideaalile mittevastamise kujutamine meestevastase ohuna (Padda jt, 2026).

Mängu tuleb nii-öelda “alfa-mehe” loogika, mille kohaselt huvituvad naised alfadest – meestest, kes on agressiivsed ja dominantsed – ning kasutavad ära ja alavääristavad beetasid (Ging, 2019). Sellise käitumise põhjuseks on ebakindlus, mis võib tuleneda varasemast ebaedust romantiliste või seksuaalsuhete loomisel; ebastabiilsest töökohast või rahalisest olukorrast, meedias nähtud vägivallast, pornograafiast ja/või “valge mehe privileegi” vähenemisest (Ging, 2019; Kimmel, 2015). Sageli tunnevad nende liikumiste jälgijad, et Lääne ühiskondades diskrimineeritakse mehi ning et naistel on ebaõiglaselt lihtsam elu ja rohkem privileege (Barcellona, 2022: 172; Lilly, 2016).

Romantiliste või seksuaalsuhete loomiseks jagavad nõu lantimiseksperdid, kes õpetavad oma jälgijatele, kuiad (alkoholijooobes) naistele külge lüüa ja neid “voodisse meelitada” (Ribeiro jt, 2020; Lilly, 2016). See “flirtimismäng” hõlmab endas naiste objektistamist ja ahistamist, sh strateegiat nimega “*negging*” (naise solvamine ja alaväärtustamine, et ta enesekindlust vähendada) (Lilly, 2016). PUA mõtteviis tugineb “teaduslikule” tõestusele meeste paremusest ja üleolekust võrreldes naistega, keda nad näevad enamasti ebaintelligentsete seksuaalobjektidena, kuid kes tänu oma soole on siiski loomupäraselt manipuleerivad (Futrelle, i.a.; Grant-Hudd jt, 2025; Lilly, 2016). Seetõttu on nende jaoks naise olulisim (ja kohati *ainus* oluline) omadus tema välimus (Lilly, 2016). Enamasti käivad sellise heteronormatiivse mehelikkuse ja naiselikkuse kaitsmisega kaasas ka homofoobia ja transfoobia (Jupskås ja Leidig, 2020).

Samas tasub ära mainida ka MGTOW liikumist (*Men Going Their Own Way*), kes leiavad, et kuna tänapäevases ühiskonnas ei ole meestele kohta, siis lähevad nad oma teed ning hoiduvad ise romantilistest ja seksuaalsetest suhetest (Bates, 2021 Barcellona, 2022: 173 kaudu). Sellepõhjal lõin Persoona 1 profiili (Tabel 1).

Tabel 1: Persoona 1 profiil ja taustainfo.

Sugu ja vanus	Mees, 16
Huvid ja hobid	Sport ja jõusaalis käimine, investeerimine
Eesmärgid	Olla rikas ja edukas, saavutada kaaslaste heakskiitu suhete loomisel vastassugupoolega.
Iseloom	<i>Hustle</i> -mentaliteet, tunneb, et ei oska tüdrukutega rääkida.
Sihtmärk TikTakis	Manosfäär, eriti lantimiseksperdid

Persoona 2: Rassipõhine paremus (valgete ülemvõim ja rassism)

Kuigi üha rohkem infot on kättesaadav, on vähenenud inimeste võime seda vastu võtta, mis omakorda on loonud pinnase sensatsiooniliste, vulgaarsete, marurahvuslike ja manipuleerivate narratiivide levikuks (Hadžić, 2022). Kuigi rassismi ja vaenukõne ei esine ainult maapiirkondades, on sealsed noored sageli sellise sisu suhtes vastuvõtlikumad, kuna puutuvad oma igapäevaelus vähem kokku teisest rassist ja kultuuriruumist inimestega (Bohler, 2023).

Valgete ülemvõimu ideoloogia on üles ehitatud ideele, et just heledanahalistel (meestel) peaks olema õigus enda ja teiste eest kõiki otsuseid teha, sest ainult nemad suudavad mõelda ratsionaalselt ja objektiivselt (Brookfield, 2019). Samuti paistab silma diskrimineerimine nende gruppide vastu, keda peetakse ohuks “(valge) Eurooplase identiteedi” püsijäämisele: immigrandid ja nende toetajad, usulised, rassilised ja rahvuslikud vähemused ning LGBTQ+ kogukond (Adamcová ja Burrell, 2022; Barcellona, 2022). Paljud immigratsioonivastased liikumised kogusid hoogu just Euroopa 2015. aasta rändekriisiga seoses, kui 1,3 miljonit pagulast eelkõige Süüriast, Afganistanist ja Iraagist Euroopasse saabusid (Pauwels, 2021).

Valgete ülemvõimu katuse alla langevad ka neonatsistlikud ja *Alt-right* kogukonnad (Ali, 2021; Yan, 2020). *Alt-right* on kurikuulus sotsiaalmeedia ja meemide kasutamise pärast oma vaadete jagamiseks (Ali, 2021). Nende ideede levikule on kaasa aidanud see, et inimesed näevad riigijuhte, nt Donald Trump, neid samu etnonatsionalistlike ja rassistlike sõnumeid (sotsiaal)meedias kordamas (Brookfield, 2019). Autoriteetide, olgu nendeks tipp-poliitikud või suure auditooriumiga suunamudijad, poolt äärmuslike ideede ja neid jagavate kanalite avalik toetamine aitab radikaalseid mõtteid ühiskonnas normaliseerida ning lisab neid jagavatele kasutajatele ja kanalitele legitiimsust (Archer jt, 2025). Samuti võib valgete ülemvõimuni jõudmise “libedaks teeks” pidada huvi II maailmasõja vastu: näiteks jõudis üks Eesti põhikooli nooruk natsionaalsotsialismi ja Hitleriga seotud teemade vastu huvi tundmisest selleni, et ähvardas sotsiaalmeedias sünagoogi rünnata (Kaitsepolitsei ameti aastaraamat, 2025).

Keskendudes valgete ülemvõimu propageerivatele videotele on oluline ära mainida ka populaarne paremäärmuslik vandenõu suur asendusteooria. Tegemist on vandenõuteooriaga, mille kohaselt on Lääneühiskonna vastuvõtliku immigratsioonipoliitika eesmärk kukutada valged inimesed võimult ja nad rassina välja suretada (Duignan, 2024). Selle teooria järgi on kõiges süüdi poliitiliselt vasakpoolsete vaadetega inimesed ja/või juudid, kes nendega salaja koostööd teevad (Duignan, 2024). Samuti on populaarsed teooriad sellest, et “tegelikult ühiskonda juhtivad” juudid soovivad luua kurjust ja hävingut täis omakasupüüdlikku süsteemi või et moslemite eesmärk on hävitada Euroopa kultuur ning valge rass täielikult endale allutada (Jupskås ja Leidig, 2020). Sellest põhjal lõin Persoona 2 profiili (Tabel 2).

Tabel 2. Persoon 2 profiil ja taustainfo.

Sugu ja vanus	Mees, 15
Huvid ja hobid	Sõpradega hängimine, meeldib sport, aga veedab palju aega internetis ja sotsiaalmeedias, II maailmasõda
Eesmärgid	Lõpetada põhikool ja tööle minna (eelistusi pole, tahaks lihtsalt raha teenida)
Iseloom	Perest kaasa tulnud viha ühiskonna vastu (pigem vaene maapiirkonnast pere, isa süüdistab valitsust ja pagulasi kõiges, mis riigis valesti on), kool ja haridussüsteem ei meeldi (tunneb, et ei saa hakkama ja siis ei tahagi proovida).
Sihtmärk TikTokis	Valgete ülemvõim (sh natsism), rassism, immigratsioonivastasus.

Persoon 3: Intellektuaalne paremus (vandenõuteoreetikud, IDW ja incelid)

On alguse saanud fenomen, kus “meistermõtledjad”, püüdluses välja paista ning end hallist massist eristada, seovad end vastuoluliste ja radikaalsete väidete ning mõtteviisidega (Robertson, 2025). Seetõttu võivad neist sotsiaalmeedias saada pseudo-prohvetid, kes mõistavad reaalsuse kõige “valusamaid ja sügavamaid tõdesid” ning kelle eesmärk on oma tarkust massidega jagada (Robertson, 2025). See paistab välja ka intellektuaalse tumeveebiga (IDW) seotud kõneisikute debattidest, kus kasutatakse väga palju absolutistlikku must-valget mõtteviisi, et kritiseerida *woke*-kultuuri ja identiteedipoliitikat, olles nii kindlad enda argumendi õiguses, et nüansse välja toovat teist osapoolt isegi ära ei kuulata (Manella, 2020; Roberts, 2024).

Samuti näib intellektuaalse paremuse üheks jooneks olevat mõtteviis, et liidriks sünnitakse, mitte ei õpita, ning et haritud inimesed on paremad harimata inimestest (Lukács, 1980; Robertson, 2025). Nende ideaalses maailmas peaksidki “filosoofid ja džentelmenid”, kellena “meistermõtledjad” ise end näevad, juhtima kõiki teisi (Robertson, 2025). Samuti põlgavad sellised intellektuaalid sageli “vulgaarset ärieliiti”, sest tunnevad, et nende enda intellektuaalne kapital peaks olema ühiskonnas väärtuslikum poliitilisest või majanduslikust kapitalist (Robertson, 2025). Selliste äärmuslastest “prohvetite” minapilt ongi sageli seotud oma intellekti ja üleüldise paremuse ülistamisega ning neile jääb arusaamatuks, miks ühiskond, eriti naised, ka majanduslikku edu või välimust oluliseks peavad (Thompson, 2014).

Sellist enesekeskset mõtteviisi saab siduda makjavellistliku isiksusega, mis paistab silma manipuleerimise, petlikkuse ning teiste inimeste omakasu nimel ära kasutamise (Psychology Today, i.a). Makjavellismi iseloomustavad ka küünilisus ja vähene empaatia ning valmisolek mõjuvõimu ja staatuse saavutamiseks ükskõik mida tegema (Psychology Today, i.a.). Uuringud on leidnud paralleele ka nartsissistliku isiksusehäire, incelite ja äärmusluse vahel, näiteks teiste suhtes alandav käitumine ning tunne, et vääratakse erikohtlemist (Akdag ja Blakey, 2025; MTÜ Peaasjad, i.a.; Pantucci, 2011).

Kuna paljud incelid on sotsiaalselt isoleeritud, tõmbab neid ligi Punase tableti (*Red Pill*) mõtteviisi ning nad tunnevad end naiste poolt tõrjutu ja kohati ebaõiglaselt vihatuna (Erbil jt, 2025; Lilly, 2016). Uuringud on näidanud, et inimesed, kes juba usuvad ühte (nende vastast) vandenõuteooriat, on suurema tõenäosusega valmis uskuma ka teisi (Douglas jt, 2019; Wood jt, 2012). McBain (2017) toob oma artiklis välja, kuidas usaldamatus meedia ja valitsusorganisatsioonide vastu on pannud inimesed vastu võtma igat lugu ja mõtet, mis nende mõtteviisi toetavad. Näiteks liiguvad vandenõuteoreetikud sageli mõningasest õigustatud võimuorganite kriitilisusest edasi mõtteni, et maailma juhivad varjusesse peitunud salaorganisatsioonid (Hannah, 2025). Paranoiale põhineva radikaliseerumise protsessi saab jagada neljaks etapiks: ärkamine (kellelki teiselt nende ideede kuulmine), “valgustatuks” saamine, käitumise muutmine ning sõnumi levitamine (leitud info teistele jagamine lootuses ka nemad “üles äratada”) (Hannah, 2025).

Lõpuks peab ära mainima ka videomängude seose äärmusliku käitumisega. Kuigi igauhest, kes mängib vabal ajal videomänge, ei saa kindlasti terroristi, on mitmed paremäärmuslastest terrorirünnakute läbiviijad (nt Tarrant ja Breivik) viidanud videomängudest õpitule (Hadžić, 2022). Samuti on hägustunud piir arvutimängus toimuva ja päriselu terrorismi vahel, sest tulistajad on rünnakud ise võimalikult mängutaolisteks muutnud (Evans, 2019). Selle põhjal koostas inimesed ka Persoona 3 profiili (Tabel 3).

Tabel 3. Persoona 3 profiil ja taustainfo.

Sugu ja vanus	Mees, 14
Huvid ja hobid	Arvutimängud, psühholoogia
Eesmärgid	Lõpetada kool, et lahkuda keskkonnast, kus ta end tõrjutuna tunneb. Saavutada kaaslaste sotsiaalset heakskiitu oma teadmiste tõttu, töötada ITs või sarnases valdkonnas.
Iseloom	Antisotsiaalne ja tõrjutud, peab end teistest targemaks ja diagnoosib end ise psühhopaatia või makjavellismiga.
Sihimärk TikTakis	Vandenõuteooriad ja antisotsiaalsed isiksusehäired, Incelid, Red Pill

2.1.2. Persoonade abil andmete kogumine

Persoonade loomiseks kasutasin neutraalseid nutiseadmeid, mille puhul olid algseaded taastatud, uusi e-maili kontosid ning uusi TikToki kasutajaid. Eksperimendi läbiviimise ajal ei kasutanud ma neid seadmeid mitte millegi muu jaoks ei TikTakis ega internetis otsimiseks, et mitte algoritmi selle kaudu mõjutada. “Loomuliku” käitumise tagamiseks salvestasin TikTakis veedetud aja ning kasutasin ekraanisalvestust andmete kirjapanekuks. Kokku vaatasin iga kasutajaga ära 100 minuti jagu materjali (2 x 10 minutit päevas, viis päeva järjest).

Persoonade abil andmete kogumiseks kasutasin vaatlust (Laherand, 2008: 225) ning andmeid uuritava kohta kogusin vahetult: seda, mida ma ise loodud kasutajatega TikTok ajajoonel nägin ja kuulsin. Kuna andmed sain juba postitatud videotest ning minu tegevus (vaatamine ja meeldivaks märkimine) nende sisu ei mõjutanud, saab seda pidada täielikult mittesekkuvaks vaatluseks (Laherand, 2008: 227)

Endale käitumisjuhiste loomisel tuginesin Forresteri sotsiaalse tehnograafia redeli (Li ja Bernoff, 2008) järgi eelkõige vaatleja-tüüpi (*Spectator*) sotsiaalmeediakasutajale, kes tarbib sisu, ent ise mitte ühtegi videot ei loo, kommenteeri ega jaga. Algoritmi mõjutamiseks tegin järgmist: 1) vaatasin lõpuni need videod, millel oli *potentsiaalne* seos äärmuslike vaadetega, 2) märkisin meeldivaks videoid, millel oli potentsiaalne või *otsene* seos äärmuslike vaadetega, 3) märkisin meeldivaks *kommentaare*, mille sisu oli vihkav või äärmuslik ning 4) hakkasin jälgima kasutajaid, kelle video olin varem sama loodud kasutaja alt vähemalt kolm korda meeldivaks märkinud. Kõik need lähevad kokku sellega, mis on TikTok soovitusalgoritmist teada (Rogers, 2025). Äärmusliku sisuni jõudmiseks *ei teinud* ma uurijana järgmisi asju: 1) ei otsinud märksõnu, mis on äärmuslike vaadetega seotud, 2) ei otsinud kindlaid kasutajaid ning 3) ei kommenteerinud, jaganud ega loonud ise videoid.

Eksperimendi käigus kogusin nelja tüüpi andmeid: video teema (toodud välja allolevas Tabelis (Tabel 1), olulised tsitaadid/*hashtagid*, video keel ja video alguse ajatempel. On oluline välja tuua, et kuna vaatlejana ei saanud ma videote postitajaid intervjuuerida, võis toimuva mõistmisel tekkida väärarusaamu või valetõlgendusi (Vihalemm, 2014).

2.2. Andmete analüüsimine: kvalitatiivne ja kvantitatiivne sisuanalüüs

Selles peatükis räägin andmete analüüsi meetoditest (kvalitatiivsest ja kvantitatiivsest kontentanalüüsist), nende tugevustest ja kitsaskohtadest ning kodeerimisel ja analüüsimisel tehtud valikutest.

Kvalitatiivne sisuanalüüs

Andmete analüüsimiseks kasutasin nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid meetodeid. Kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul keskendutakse teksti peamistele, tõenäolise vastuvõtu seisukohast olulistele tähendustele, aga ka latentsetsele sisule, näiteks võetakse arvesse ridade vahele peidetut, kodeeritakse teksti/video autori vihjeid, kavatsusi ja eesmärke ning konnotatsioonide erinevaid tõlgendamisvõimalusi (Kalmus jt, 2015; Krippendorff, 2018). Kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul ei kasutata ranget, fikseeritud koodidega kodeerimisjuhendit ega

mõõtmiskaalasid ning koode ja kategooriaid on võimalik üle vaadata ja analüüsi käigus juurde lisada (Kalmus jt, 2015).

Info kodeerimiseks kasutasin induktiivselt deduktiivset kodeerimist, mille puhul vaatasin videod kõigepealt läbi ning selle põhjal lõin mõned esialgsed koodid (Kalmus jt, 2015). Pärast katse läbiviimist (eri kasutajatena ajajoonete tulevate videote vaatamist) lõin nähtule tuginedes kategooriad (“alateemad”), kuhu ekraanisalvestuse põhjal iga video hiljem jaotasin.

Selleks, et näha, millised kategooriad iga persoona puhul domineerisid, kategoriseerisin andmeid teist korda, koondades täpsemad teemad (Tabelis 4 “Alateemad”) kokku laiemateks kategooriateks (“Teema”). Saadud teemad koondasin seejärel veel kord ning moodustasin suuremad valdkonnad: 1) suhted ja seks, 2) psühholoogia ja manipulatsioon, 3) edukus, 4) poliitika, 5) kuritegevus, 6) päevakajalised erandid ja 7) neutraalsed teemad ehk kõik muu.

Induktiivselt deduktiivse kodeerimise järgmises etapis otsisin andmetest koodidele vastavaid video- ja tekstilõike. Selleks, et uurida sisu eskaleerumist ning korduvaid mustreid ja motiive, kirjutasin kõigi videote puhul, mis ei langenud “Muu” või “Päevakajalised erandid” kategooria alla, välja, millest video rääkis ning piiripealsete ja äärmuslike teemade puhul ka täpsed tsitaadid ning märkimisväärsed *hashtagid* ja kommentaarid.

Kvalitatiivse kontentanalüüsi tugevuseks on see, et selle meetodi puhul on võimalik tähelepanu pöörata ka harva esinevatele või unikaalsetele nähtustele tekstis ning tekstide sisurikkust ja nüansse ei taandata numbrilistele koodidele ega lihtsustata või moonutata (Kalmus jt, 2015). Selle töö puhul on see oluline, kuna lihtsalt ühe kategooria teemade osakaalu suurenemise või vähenemise põhjal ei saa teha järeldusi sisu eskaleerumise või kõlakambrite tekkimise kohta – on vaja teada, mida videotes öeldakse ja näidatakse ning kas teatud mõtteviisid hakkavad korduma.

Kvalitatiivse sisuanalüüsi suurimaks puuduseks saab pidada seda, et uurijal on võimalik (sageli alateadlikult) koguda tõendusmaterjali valikuliselt *endale* meelepäraste hüpoteeside kinnitamiseks (Kalmus jt, 2015). Kallutatust võib tekkida juba kodeerimisel ja kategooriate loomisel, mistõttu võidakse uuringut kellegi teise poolt korrates teistsugused tulemused saada (Krippendorff, 2018). Lisaks saab meetodi nõrkuseks pidada seda, et sisuanalüüsist leitu põhjal ei saa peaaegu mitte kunagi teha üldistavaid järeldusi, sest loodud kategooriad ja sealt saadud tulemused on kogutud väga piiratud allikahulga põhjal (Krippendorff, 2018).

Samuti tuleks hoiduda “õngitsemisest ehk info “püüdmisest” ilma varem läbi mõeldud metodoloogilise plaanita (Holsti, 1969; Kalmus jt, 2015). „Õngitsemise“ ohtu aitavad vähendada analüüsi sammhaaval läbivaatamine, süstemaatiliste ja kindlate protseduurireeglite paikapane ja nende järgimine ning valimi koostamisel läbimõeldud ja selgelt määratletud põhimõtetest

lähtumine (Kalmus jt, 2015). Samuti aitavad kvalitatiivse sisuanalüüsi valiidsust suurendada selgelt sõnastatud uurimisküsimused (Kalmus jt, 2015).

Kvantitatiivne sisuanalüüs

Kvantitatiivse sisuanalüüsi tugevuseks on see, et selle abil määratakse huvipakkuvate teksti/video omaduste absoluutne ja suhteline esinemissagedus, mis võimaldab erinevaid tekstikogumeid või videosid täpsetel alustel võrrelda (Kalmus, 2015). Arvestada tuleb siiski sellega, et standardiseeritud kontentanalüüs ei pruugi olla maksimaalselt objektiivne, sest suurte tekstihulkade läbitöötamisel võib kodeerija kodeerimisotsustuseid teha kiirustades ja esmamuljele tuginedes (Kalmus, 2015).

Ainult kvalitatiivse sisuanalüüsi kasutamisel esineb mitmeid probleeme, eelkõige see, et standardiseerituse ja usaldusväarsuse kasvades kahaneb analüüsi sisukus ja sügavus ning teksti võidakse ülemäära lihtsustada (Kalmus, 2015). Seetõttu ongi selles töös kasutatud nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset kontentanalüüsi. Kuigi radikaliseerumise teekonna kaardistamiseks ja läbi käidud TikToki kogukondade määratlemiseks on vajalik nende sildistamine ja videote arvulise osakaalu määramine, aitavad kvalitatiivsed meetodid säilitada nähtud videote sisukust ning edasi antud ideid. Standardiseeritud kontentanalüüs üksi ei võimalda analüüsida varjatud tähendusi, „ridade vahele peidetut“ ega selliseid tekste, mida inimesed tõenäoliselt erinevalt tõlgendavad, ent selle kvalitatiivse meetodiga kombineerimine aitab märgata ja nähtust välja tuua ka konnotatiivseid ja ideoloogilisi tähendusi (Kalmus, 2015).

Selles töös oli mõlema analüüsimeetodi puhul vaja kodeerimist, mistõttu olen järgmisel lehel olevas tabelis (Tabel 4) välja toonud oma töö lõplikud kategooriad ja nende alateemad.

Tabel 4. Video temade kategoriseerimine.

VALDKOND	Persoon 1 (soopõhine paremus)		Persoon 2 (rassipõhine paremus)		Persoon 3 (intellektuaalne paremus)		
	Teema	Alateemad	Teema	Alateemad	Teema	Alateemad	
SUHTEDE JA SEKS	Suhted	Üldised suheteemad	Suhted	Romantilised suhted	Suhted	Romantilised suhted	
	Lantimine	Lantimine		Seks, sh eneserahuldus		Seks, sh eneserahuldus	
	Naistevastatus	Seks					
		Seksism/misogüünia					
		Incel					
Niceguy							
Tradwife							
PSÜHHOLOOGIA JA MANIPULATSIOON	Manipulatsioon	Manipuleerimisvõtted	Manipulatsioon	Manipuleerimisvõtted	Psühholoogia	Psühholoogia	
		Tume psühholoogia (eriti makjavellism)			Manipulatsioon	Manipulatsioonivõtted	Makjavellism
					Ülejäänud tume triaad	Psühhopaatia ja sotsiopaatia	
					Iseloomuomadused	Dark empath	
						Iseloom	Stoitsism
						Vandenõuteooriad	Ajaloo seotud
					Eeter ja sagedused		
Muud vandenõud							
Downi sündroom	Downi sündroom						
EDUKUS	Elustiil	Lüksuslik elustiil	Elustiil ja motivatsioon	Lüksuslik elustiil	Elustiil ja motivatsioon	Lüksuslik elustiil	
		Sportautod				Motivatsioon	Motivatsioon
		Raha				Välimus	Välimus
	Iseloom ja motivatsioon	Mindset/suhtumine					
		Iseloom					
	Motivatsioon						
	Välimus	Välimus		Jõusaal ja lihased			
		Looksmaxxing					
POLIITIKA	Poliitika	Üleüldine poliitika	Poliitika	Üleüldine poliitika	Poliitika	Üleüldine poliitika	
		Poliitilised parteid	Paremäärmuslus				
		Valgete ülemvõim	Valgete ülemvõim				Natsism
		Natsism	Hitler				
	Immigratsioon	Immigratsioon	Immigratsioon				
	Rassipõhine vaen	Rassism	Rassism	Rassipõhine vaen		Rassism	
		Islamofobia	Islamofobia			Islamofobia	
		Antisemitism	Antisemitism			Antisemitism	
	Sooidentiteedi ja seksuaalsuse põhine vaen	Antisemitism	Venevastatus	Muude tunnuste põhine vaen		Valgete ülemvõim	
		Homofobia	Sooidentiteedi ja seksuaalsuse põhine vaen			Homofobia	Seksism
Transfoobia		Ableism	Transfoobia		Homofobia		
Vandenõuteooriad	Suur asendusteooria	Vandenõuteooriad	Downi sündroom	Suur asendusteooria	Füüsiliste võimetega seotud ableism		
			Agartha				
KURITEGEVUS	Kuritegevus	Üleüldine kuritegevus	Kuritegevus	Üleüldine kuritegevus	Kuritegevus	Üleüldine kuritegevus	
		Vägistamine		Pedofiilia		Pedofiilia	
		Pedofiilia					
PÄEVAKAJALISED ERANDID	Epstein	Epstein	Epstein				
	Kirk	Kirk	Kirk				
NEUTRAALSED TEEMAD	Sõbrad ja pere	Sõbrad ja pere	Sõbrad ja pere	Sõbrad ja pere			
	Kool	Kool	Kool	Kool			
	Sport ja arvutimängud	Sport ja mängud	Sport ja mängud	Sport ja mängud			
	Kultuur	Kultuur	Kultuur	Kultuur			
	Religioon	Religioon	Religioon	Religioon			
	Loodus	Loodus	Loodus	Loodus			
	Muu	Muu	Muu	Muu			

Kodeerimine ning sellega seoses esinevad probleemid ja valikud

Kodeerimise ja kategoriseerimise lihtsustamiseks ja objektiivsemaks muutmiseks lõin endale kodeerimisjuhendi, mida testisin proovikodeerimise abil, et leida üles võimalikud loogikavead (Rose jt, 2015). Kalmus (2015) soovib selle jaoks moodustada proovivalim,

milleks sobib väike osa koguvalemist. Käesoleva töö puhul oli selleks esimese katse (Eesti asukohaga Persoon 1) kakskümmend esimest minutit ekraanisalvestust, mille põhjal sain aru, et loodud kategooriad ei saa olla väga detailsed ning mitmesse eri kategooriasse sobivuse puhul peaks eelistama seda, mis videos kõige rohkem kajastatud oli. Tõelise kodeerimise puhul kodeerisin proovivalimisse sattunud videod uuesti.

Persoon fookusest tulenevalt (Persoon 1: suhted ja seks + edukus; Persoon 2: poliitika; Persoon 3: psühholoogia ja manipulatsioon) on vastav valdkond rohkem liigendatud ja detailne. Esialgse andmete kogumise jooksul märgistasin videod täpsemate teemadega (tabelis "Alateemad"), mida hilisema analüüsi käigus koondasin. Valdkonnad nimetasin pärast kodeerimise lõpetamist tuginedes sellele, milline sisu oli katse käigus mu valimisse sattunud.

Eraldi kategooriatena on päevakajalisuse tõttu välja toodud Jeffrey Epstein ja Charlie Kirk sellepärast, et muul ajaperioodil katset läbi viies ei oleks nad tõenäoliselt nii palju esinenud ning seetõttu oleks nende teiste kategooriate alla lisamine (Epstein: pedofiilia ja Kirk: poliitika) neid kategooriaid ebaproportsionaalselt mõjutanud. Kategooriad on loodud selliselt, et seda katset oleks võimalik korrata ning ilma Epsteini ja Kirkita võrreldavaid tulemusi saada.

Samuti on tabelist (Tabel 4) näha, et vandenõuteooriate paigutus tabelis muutub, kuna ma pidasin nende temaatilist kuulumist olulisemaks kui lihtsalt "vandenõuteooria" katuserminiti. Persoon 1 ja Persoon 2 puhul olid eranditult esindatud suure asendusteooria ja Agarthaga (Antarktikas asuv aaria rassi paradiis) seotud teooriad, mis on seotud valgete ülemvõimu ehk poliitilise teemaga. Persoon 3 puhul aga oli tegemist eelkõige manipulatsiooni, tõe varjamise (mudavoolu teooria ja kadunud sajand) ja religiooniga (eeter ja jumalaosake) seotud teemadega, mistõttu on need psühholoogia ja manipulatsiooni valdkonna all.

Samuti on erinevust märgata naistevastasuse puhul. Persoon 1 puhul olid need videod väga tugevalt seotud manosfääri põhimõtetega, mistõttu on need "Suhted ja seks" kategooria all. Persoon 3 puhul, kus lantimiseksperite ajajoonel praktiliselt ei olnud, ei olnud naistevastasus seotud suhetega, vaid keskendus naiste üle nalja tegemise ja nende alavääristamisega sarnaselt rassistlike naljade ja alavääristamisega, mistõttu on see lisatud poliitika alla.

Samuti liigub märksõna Downi sündroom. Kui 1. ja 2. persoon puhul oli see seotud diskrimineerivate poliitiliste vaadetega (ableism), siis 3. persoon puhul, kus fookuses ongi end kellestki teisest just *vaimsete* võimete või intellekti põhjal paremaks pidamine, on see liigutatud selle persooni põhikategooria (punane) alla.

2.3. Valim

Valimisse kuulusid iga kasutaja puhul kõik esimese saja minuti jooksul TikTokis ajavoos nähtud videod vahemikus 26.12.2025 – 30.01.2026 (6 nädalat). Kokku oli analüüsitava materjali 600 minuti jagu (N = 2903 videot) ning valimisse kuulusid kõik sellel perioodil kuvatud eesti- ja ingliskeelsed videod. Teistes keeltes videosid katseperioodil kasutajate ajavoos ei olnud. Kuigi selles töös käsitleti kõiki nähtud videosid, tuleb mainida, et tänu algoritmile oli suurem tõenäosus valimisse sattuda populaarsetel ja suure jälgijaskonnaga postitajate videotel.

2.4. Eetilised kaalutlused

Kuna tegemist on juba postitatud videote anonüümse vaatlusega, tuleb teadvustada, et videote postitajad ja nende kommenteerijad ei ole teadlikud nende loodud sisu salvestamisest ja teadustöös kasutamisest. Moreno jt (2013) toovad välja kolm kriteeriumit, millele uuring peab vastama, et tööd ei käsitletaks kui eetikakomitee luba nõudvat inimkatset: 1) kogu kogutud info on avalikult kättesaadav; 2) info on identifitseeritav (nt kasutajanimed), kuid mitte delikaatne; ja 3) info kogumine ei nõua selle postitajaga suhtlemist. See töö vastab nendele nõuetele.

Esiteks tulid kõik postitused ette TikTokis ajavoos, mis tähendab, et need postitati selle teadmise ja eesmärgiga, et kõigil on neid võimalik näha. Teiseks saab välja tuua anonüümse: kuigi ma salvestasin enda jaoks korduvpostitajaid nende jälgima hakkamise kaudu, ei ole selles töös mainitud ei loodud isikute kasutajanimesid ega ka jälgima hakatud postitajaid. Samuti on kasutatud tsitaadid piisavalt lühikesed ja levinud, et TikTokis otsingumootor ei ole võimeline nende põhjal konkreetset videot üles leidma. Osade tsitaatide puhul ei lase algoritm “keelatud” sõnade kasutamise tõttu üldse midagi otsida. Kolmandaks ei postitanud ma ühtegi kommentaari ega videot ega saanud teistele kasutajatele sõnumeid. Ainsad viisid, kuidas ma uurijana algoritmi ja teisi kasutajaid mõjutasin, oli videote ja kommentaaride meeldivaks märkimine ning konkreetsete videote vaatamisaeg.

Kuigi TikTok on loonud teadlastele mõeldud tööriista, mis aitab neil platvormi uurida (*Research API* ehk Uuringute rakendusliides), tuleb välja, et sealt saadav info on sageli kallutatud, ebapiisav või vale (Corso jt, 2024; Entrena-Serrano jt, 2025; Pearson jt, 2024). Kuna selle uuringu eesmärk oli saada teada, millist sisu TikTokis algoritm “tõelistele” alaealistele kasutajatele nende ajavoos näitama hakkab, oli vajalik reaalsete kasutajate loomine ning mitte lihtsalt platvormi enda pakutavale infole toetumine.

Üks eetilise teaduse alustalasid on põhimõte, et uurimus ja selle tulemused ei tohi kellelegi kahju tekitada (Strömpl, i.a.). Kuigi uurin selles töös paremäärmuslust kui probleemi, ei

ole selle eesmärk konkreetseid kasutajaid maha teha, vaid pigem juhtida ühiskonna tähelepanu probleemi tõsidusele ning tuua välja põhilised mõtteviisid ja meetodid, mida selle levitamiseks kasutatakse.

Lisaks sisuloojate ja kommenteerijate kaitsmisele tuleb äärmuslust uurides käsitleda ka uurija enda kaitsmist. Siinkohal tulebki kasutusele võtta erinevaid meetmeid, et tagada minu enda turvalisus ja privaatsus Internetis ning ka emotsionaalne ja mentaalne heaolu (Conway, 2021). Ajalugu on näidanud, et ekstreemsete kogukondade uurijate turvalisus võib osutuda reaalseks probleemiks (Conway, 2021). Lisaks füüsilisele ohule on nii religioossed rühmitused kui ka paremäärmuslased viinud läbi koordineeritud veebipõhiseid rünnakuid: *doxxing* (privaatse info, sh kodu- ja tööaadressi postitamine koos üleskutsega kasutada seda ahistamiseks ja tagakiusamiseks), kambaviisiline veebisisu raporteerimine ja postitustele negatiivsete kommentaaride jätmine ning *SWATing* (hädaabisse valeinfoga helistamine, et saata relvastatud korrakaitsjad uurija aadressile) (Conway, 2021).

Minu turvalisuse ja privaatsuse (aga ka seadme andmete põhjal algoritmi kallutatuse vältimiseks) olid uurimiseks kasutusel VPNi asukohaga seadmed, milles enne igat katset algseaded taastasid ning kõik jäljed eelnevast tegevusest kustutasin. Samuti kasutasin TikToki kasutajate loomiseks värskelt loodud Google'i kontosid valede nimede ja andmetega. TikToki konto loomiseks kasutasin samu väljamõeldud nimesid ja sünniaegu ning profiilipilte ei lisanud.

Mentaalse ja emotsionaalse heaolu hoidmine on sama oluline. Lakomy ja Božek (2023) leidsid, et paljud terrorismiuurijad on kogenud vägivaldse äärmusliku sisu nägemisest vähemalt korra elus vaimset kahju. Terrorismiga seotud propaganda võib kaasa tuua kurbust, ärrituvust, viha ja hirmu ning avaldada füüsiliselt keskendumisraskuste, peavalude ja nähtud sisuga seotud unenägude näol (Lakomy ja Božek, 2023). Mitmed neist sümptomitest on seotud trauma ja meeleoluhäiretega (Lakomy ja Božek, 2023).

Enda mentaalse heaolu säilitamiseks kasutasin mitmeid teiste äärmusluse uurijate antud soovitusi: vähendasin oma igapäevast ekraani ees veedetud aega ning limiteerisin äärmusliku sisu nägemist ajaliselt 2 x 10le minutile päevas; peale katse jaoks vajaliku sisu vaatamist viisin mõtted mujale naljakate ja positiivsete videote või raamatutega; eraldasid end mentaalselt uuritud isikudest ning käsitlesin nendena käitumist kui näitlemist; ning teadvustasin endale, et tegemist on uurimistöö, mitte päriseluga (Lakomy ja Božek, 2023). Katse lõpu poole (kuuendal nädalal) hakkas pidev äärmusliku sisu vaatamine siiski tunda andma: märkasid enda juures suuremat väsimust ning tahtmatust katseks kasutatavat seadet avada, sest teadisid, et pean seal erinevaid sallimatust ja paranoiat õhutatavaid videosid vaatama.

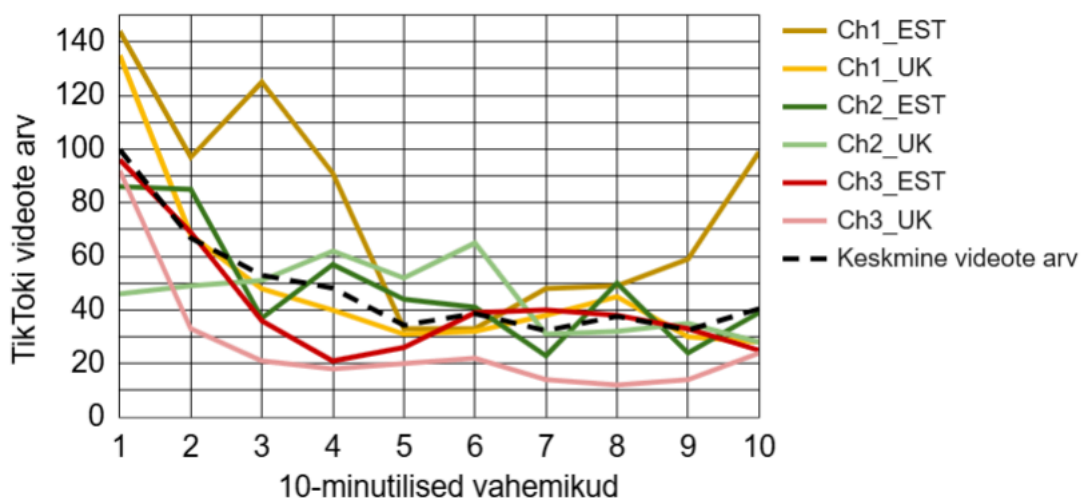
3. TULEMUSED

Nagu varem mainitud, sattus 600 minuti jooksul valimisse 2903 videot (Tabel 5). Kasutajad on kodeeritud persoon (Ch1/Ch2/Ch3) ja asukohta (EST/UK) järgi. Keskmiselt vaatasin kõige rohkem videosid esimese 10-minutilise ajavahemiku jooksul ning kõige vähem seitsmenda ja üheksanda vahemiku jooksul. Vastavalt sellele kujunes välja ka aeg, kui kaua ma ühe TikToki video peale keskmiselt kulutasin: kui kõige esimeses vahemikus kestis ühe video vaatamisaeg keskmiselt vaid 6,0 sekundit, siis 7. ja 9. vahemiku puhul on näha, et lasin ühel videol mängida keskmiselt 18,5 – 18,6 sekundit.

Tabel 5. Kümnes vaatamisvahemikus nähtud videote arv koos keskmise ühele TikToki videole pühendatud vaatamisajaga.

Persoon	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Kokku
Ch1_EST	144	97	125	91	33	33	48	49	59	99	778
Ch1_UK	135	68	48	40	31	32	38	45	30	28	495
Ch2_EST	86	85	37	57	44	41	23	50	24	39	486
Ch2_UK	46	49	51	62	52	65	31	32	35	28	451
Ch3_EST	96	69	36	21	26	39	40	38	33	25	423
Ch3_UK	92	33	21	18	20	22	14	12	14	24	270
Kokku	599	401	318	289	206	232	194	226	195	243	2903
Keskmine vaatamisaeg (s)	6,0	9,0	11,3	12,5	17,5	15,5	18,6	15,9	18,5	14,8	12,4

Allolevalt diagrammilt (Joonis 1) joonistub selgelt välja, kuidas keskmine videote arv aja möödudes langeb. Kuigi on märgata erandeid, eriti Ch1_EST, ei tõuse ühegi persooni puhul videote arv tagasi esimeste vaatamisvahemike tasemele.

Joonis 1. Keskmine videote arv 10-minutiliste klippide lõikes.

Tabel 6. Problemaatilise sisu osakaal nii arvude kui ka protsentidena.

PROBLEMAATILISED KATEGoorIAD	Persoon 1				Persoon 2				Persoon 3				Kokku
	EST		UK		EST		UK		EST		UK		
Lantimine	41	5.3%	48	9.7%		0.0%		0.0%		0.0%		0.0%	89
Manipuleerimisvõtted	2	0.3%	25	5.1%	3	0.6%	2	0.4%	73	17.3%	24	8.9%	129
Vandenõuteooriad		0.0%	6	1.2%	22	4.5%		0.0%		0.0%	28	10.4%	56
Paremäärmuslus		0.0%		0.0%	24	4.9%	5	1.1%		0.0%		0.0%	29
Valgete ülemvõim		0.0%		0.0%	19	3.9%	25	5.5%		0.0%		0.0%	44
Immigratsioonivastatus	15	1.9%	13	2.6%	63	13.0%	46	10.2%	1	0.2%	33	12.2%	171
Rassi-/rahvusepõhine vaen	42	5.4%	91	18.4%	45	9.3%	99	22.0%	10	2.4%	16	5.9%	303
Muude tunnuste põhine vaen (misogüünia, homofobia, transfoobia, ableism)	153	19.7%	2	0.4%	5	1.0%	10	2.2%	15	3.5%	7	2.6%	192
Vägistamine	6	0.8%		0.0%		0.0%		0.0%		0.0%		0.0%	6
Pedofiilia	12	1.5%		0.0%	2	0.4%	14	3.1%	6	1.4%	1	0.4%	35
PROBLEMAATILINE SISU KOKKU	271	34.8%	185	37.4%	183	37.7%	201	44.6%	105	24.8%	109	40.4%	1054
KOGU SISU	778	100.0%	495	100.0%	486	100.0%	451	100.0%	423	100.0%	270	100.0%	2903
Epstein	13	1.7%	4	0.8%	43	8.8%	63	14.0%	16	5.9%	0	0.0%	139
Kirk	31	4.0%		0.0%	15	3.1%	25	5.5%	21	7.8%	0	0.00%	92

Nagu tabelist (Tabel 6) näha, moodustas problemaatiline sisu kogu sisust olulise osa (24,8% – 44,6%) isegi siis, kui päevakajalisi (ent videotes sageli problemaatiliselt kujutatud) avaliku elu tegelasi (Epstein ja Kirk) mitte arvesse võtta. Tasub märkida, et immigratsioonivastatus, rassipõhine (ja venelaste vastu suunatud) vaen ning muude tunnuste põhine vaen (misogüünia, homofobia, transfoobia, ableism) olid iga persooni mõlema asukoha puhul esindatud ning pedofiilia puudus vaid ühe kasutaja puhul (Ch1_UK). Kuigi ÜK asukohaga on problemaatilise sisu osakaal iga persooni puhul suurem kui Eesti asukohaga, on olulist erinevust (rohkem kui 10%) näha vaid kolmanda (intellektuaalne paremus) puhul.

Tabel 7. Problemaatilise sisu osakaal riigiti: Eesti ja Ühendkuningriigi võrdlus.

KOKKU	EST		UK		KOKKU	
	Arv	Protsent	Arv	Protsent	Arv	Protsent
Problemaatiline sisu	559	33.1%	495	40.7%	1054	36.3%
Kogu sisu	1687		1216		2903	

Kokku moodustas kõigi persoonide ja kasutajate puhul problemaatiline sisu 36,3% kõigist nähtud videotest (Tabel 7). Kuigi on näha, et ÜK puhul on sellise sisu osakaal suurem (40,7%), on märkimisväärne, et ka Eestis moodustas see persoonide üleselt kõigist ajajoonel nähtud videotest kolmandiku. Tuleb ära mainida, et enamik problemaatilisest sisust oli inglise keeles isegi Eesti asukohaga kasutajate puhul. Allolevast tabelist (Tabel 8) on näha, kuidas eestikeelse sisu osakaal aja jooksul eriti 1. ja 3. persooni puhul kiiresti vähenes.

Tabel 8. Eestikeelsete videote osakaal 10-minutiliste ajavahemike kaupa.

AJAVAHEMIK:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Persoon 1 (Ch1_EST)	55%	40%	11%	7%	0%	0%	2%	0%	0%	0%
Persoon 2 (Ch2_EST)	88%	67%	29%	11%	18%	10%	0%	2%	8%	0%
Persoon 3 (Ch3_EST)	67%	19%	19%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Persoonadeüleselt tasub välja tuua ka uute teemade ilmumise järjekorda (Joonised 2 – 4). Kuigi jääb mulje, nagu oleksid uued teemad ilmunud kogu katseperioodi vältel, toimus esmane kokkupuude neist peaaegu kõigiga esimese poole tunni jooksul. Esimesed videod olid peaaegu alati neutraalsete teemadega, näiteks sõprade, kooli ja perega seotud naljavidood. Kuigi sisse tuli ka üleminekuteemaks (nt elustiil) või problemaatiliseks (nt manipulatsioon ja kuritegevus) tembeldatud kategooriaid, ei olnud esimestes videotest nende sisu enamasti veel äärmuslik. Siiski jääb silma, et mitteneutraalsed “sissejuhatavad” kategooriad on kõige sagedamini just roosad ehk seotud luksusliku elustiili ja *hustle*-mõtteviisiga.

Kõigi persoonade puhul on näha, kuidas märksõnad oma sisult eskaleeruvad. Soopõhise paremusega (Joonis 2) paistab silma, kuidas elustiili ja suhete teemad viivad nii lantimisekspertide kui inceliteni. Rassipõhise paremusega (Joonis 3) on näha, kuidas ühe grupi vastane vaen (rassism või venevastatus) muutub ka teiste gruppide vastaseks vaenuks. Intellektuaalse paremuse teemajärjekorda vaadates (Joonis 4) on näha, kuidas psühholoogiahuvi viib lõpuks manipuleerimisõpetuste ja tumeda tetraadi ülistamiseni.

Joonis 2. Uute teemade esmakordse mainimise järjekord Persoon 1 puhul (EST vs UK).

Joonis 3. Uute teemade esmakordse mainimise järjekord Persoon 2 puhul (EST vs UK).

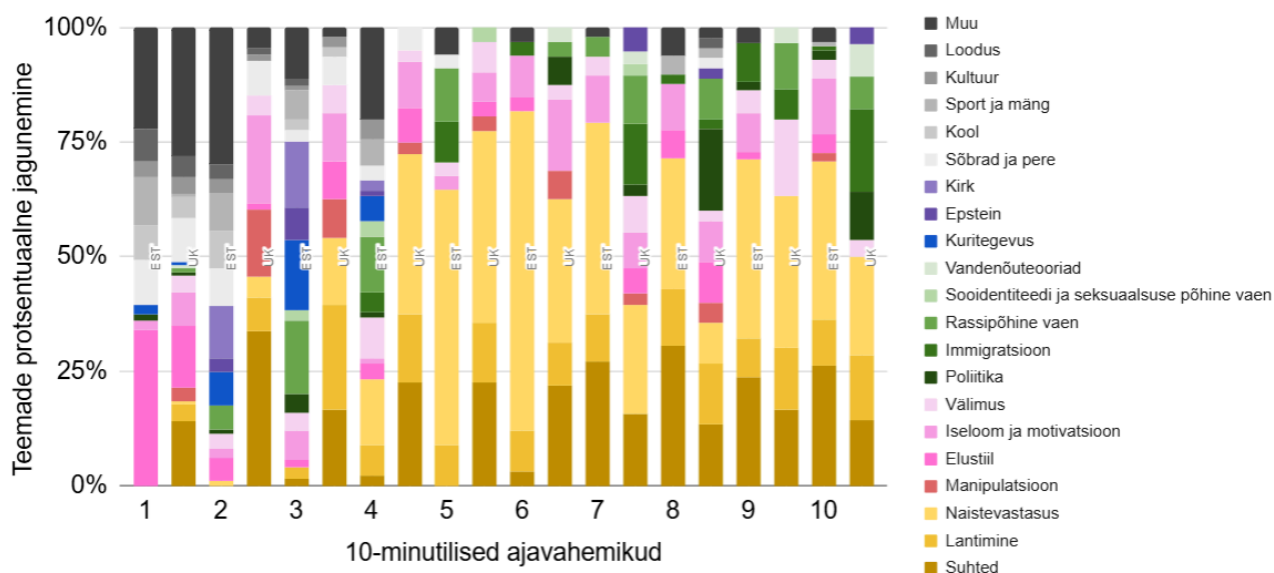

Joonis 4. Uute teemade esmakordse mainimise järjekord Persoon 3 puhul (EST vs UK).

Ühel või teisel viisil jõudsid peaaegu kõik kasutajad (v.a. Ch3_EST) lõpuks ka vandenõuteooriateni. Nüüd, kui põhilised üldtulemused on välja toodud, tutvustan erinevate isikute saadud kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid tulemusi.

3.1. Persoon 1 – Soopõhine paremus

Esimene isik, mille eesmärk oli välja jõuda manosfääri, lantimise ja naistevastase retoorikani, saavutas nii Eesti kui ka Ühendkuningriigi asukoha puhul selle võrdlemisi kiiresti (Joonis 5). Mõlema asukoha puhul on näha, kuidas kollased teemad järjest enam domineerima hakkavad. Lõpu poole hakkavad teised problemaatilised teemad (eriti rohelised immigratsioonivastatus, rassipõhine vaenukõne ja valgete ülemvõimu ülistamine) ka üha rohkem kajastust saama. Kuna selle isiku fookuseks on edu suhete, raha ja välimusega seoses, on siin kollaseid ja roosasid kategooriaid rohkem kui teistel isikutel.

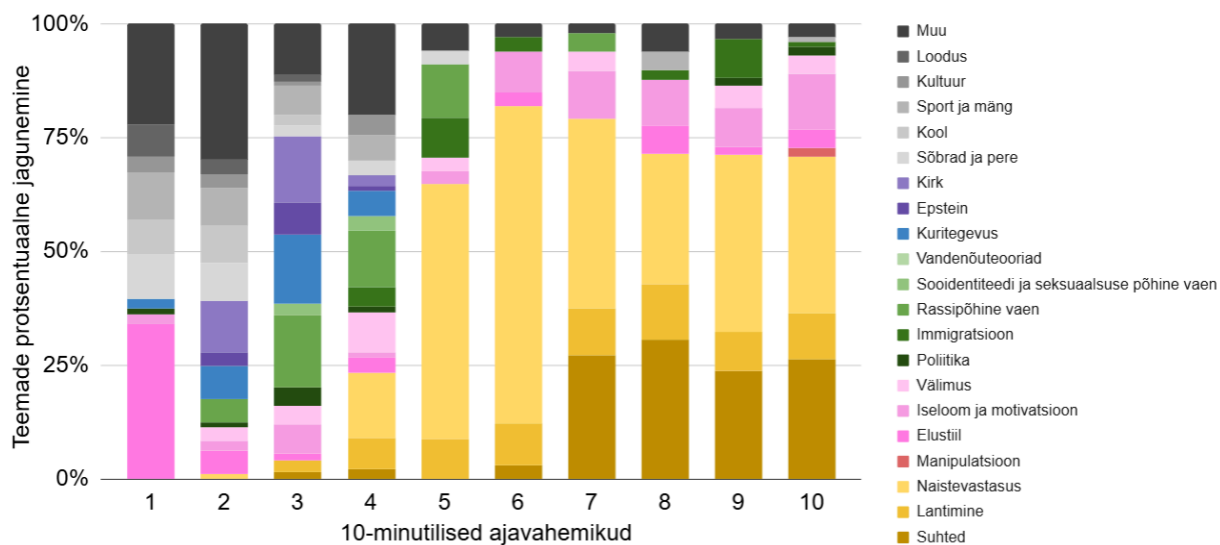

Joonis 5. Persoon 1 Eesti ja ÜK asukohaga saadud tulemuste võrdlus teemade kaupa.

Allpool toon välja põhilised leiud nii Eesti (EST) kui ka Ühendkuningriigi (ÜK) asukoha puhul teemade järgi ning illustreerin neid konkreetsete näidete ja tsitaatidega.

3.1.1. Persoon 1 Eesti asukohaga tulemused

Nagu jooniselt (Joonis 6) näha, olid esimese kahekümne minuti jooksul rohkem kui pooled videod teema poolest neutraalsed (sõbrad ja pere, kool, sport, kultuur, loodus jne). Kuigi nendes vahemikes on märgata manosfääriga piirnevaid teemasid (nii-öelda *gateway*-teemad), näiteks rikkust ja külluslikku elustiili ülistavad videoid (roosad), ei ole näiliselt neis veel otseselt äärmuslikke vaateid jagavaid sõnumeid.

Joonis 6. *Persoon 1 (EST) videote sisu temaatiline jagunemine 10-minutiliste vahemike kaupa.*

Samas on märgata esimesi videosid, mille abil algoritm ja sisuloojad piire kompavad, et näha, kas Persoon 1 oleks huvitatud vastuolulisemate videote nägemisest. Esimene selline video oli 1. bloki 18. video: *“Why can’t Michael Jackson be 500 feet within a school? Because he’s dead.”*² (01:09) Esmapilgul süütuna näiv nali on koeravileks neile, kes teavad, et USAs ei tohi süüdimõistetud seksuaalkurjategijad viibida enamikes osariikides koolidele ja lasteaedadele lähemal kui 500 jalga (Probation Information Network, *i.a.*). Kokku oli pedofiiliateemalisi nalju 100 minuti jooksul kaksteist, sh järgmised näited: *“Dad why is mom 6 years older than me?”* (21:04) ning *“When you ask a girl in your class for her number but she doesnt even have a phone yet so you go back to teaching”* (25:17). Pedofiiliaga seotud videote puhul ei olnud kordagi poisse mainitud, videotest käsitleti tüdrukuid või jäeti lapse sugu mainimata. Samuti oli märgata, et naljad keskendusid lasteaia- ja algkooliealistele lastele.

Esimene vägistamise nali (joonisel läheb see kuritegevuse kategooria alla) ilmus 2. vahemikus: *“New Fanta flavour dropped”* (viinamarjamaitseine Fanta, kus sõnast *“grape”* (viinamari) on *“g”* eemaldatud) (12:45). On näha, kuidas video mahavõtmise vältimiseks kasutakse sotsiaalsed steganograafiat (*“rape”* asendamine sarnaselt kõlava sõnaga *“grape”*).

Esimesed vihjed manosfäärile hakkavad ilmuvad 2. plokis. Kui alguses oli tegemist lihtsalt suhete ja välimuse teemadega, näiteks: *“When she calls me handsome but 2 years ago she would’ve walked right past me”* (12:02), eskaleerusid videod oma sõnumi poolest suhteliselt kiiresti naisi halvustavaks ja alavääristavaks: *“Freshmen vs seniors”* (kaks eri suuruses WC-paberi rulli, viidates suguelunditele) (22:36). Lisaks WC-paberi rullidele võrreldi naisi ka

² Siin ja edaspidi kasutan originaalkeeles kasutatud tsitaate ning ei tõlgi neid eesti keelde, et vältida edastatava sõnumi tõlkes muutumist või hägustumist keeleliste iseärasuste tõttu.

teiste elutute objektidega, näiteks lukuauguga, mida iga võti avab, ning suure läbisõiduga autoga. Samuti paistis silma suhtumine naiste intelligentsi (või selle puudumisse): postitajad võrdlesid naistega rääkimist lapsega rääkimisega ning pidasid nende mõtlemist ja argumente ebaratsionaalseks. Seda saab illustreerida järgmise tsitaadiga: *“Talking to a woman about what she did wrong is like trying to have a serious conversation with a 5 year old”* (81:11).

Sageli tuleb naistevastasus välja ka suhete ja lahkuminekuga seotud teemadest, kus postitaja süüdistab kõigis oma suhteprobleemides naise ning keeldub ise vastutust võtmast. Kui enamasti olid selliste postituste autoriteks 20ndates mehed, paistis järgmine postitus silma selle poolest, et postitajaks oli taustavideo järgi 20ndates naine: *“Remember, it takes 2 people to ruin a relationship. So blame her and her mother for raising her that way. You did nothing wrong, bro.”* (91:08). Kuigi ei ole teada, kas tegemist on AI abil loodud võltskontoga või mitte, oli kõigi teiste selle kasutaja poolt postitatud videote taustal sama inimene.

Samuti kasutatakse mitmes postituses naistele viitamiseks sõnu *Red Pill* ja incelite kogukonnas populaarseks saanud sõnu *“female”* ja *“foid”* (“emane” ja “sisutühi naisrobot”): *“You are the first guy who has ever treated me right.” Female translation: I will use you to heal from past relationships then I will leave and go for a toxic guy again.* (51:04) ning üldist Nice-Guy-retoorikat, mille kohaselt tahavad naised vaid agressiivseid, ent rumalaid alfamehi, ning alla-keskmise välimusega tarkadel ning enda meelest naistega alati “vastutulelikult” käituvatel meestel pole suhtemaailmas lootustki: *“Nice guys always finish last”* (91:13)

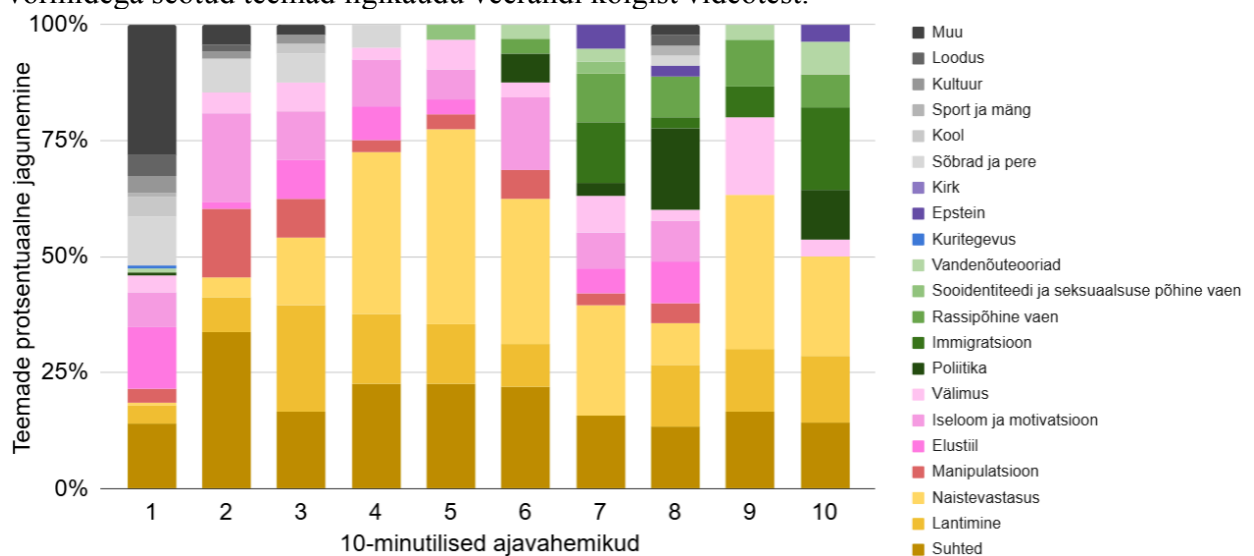
Samuti olid populaarsed tsitaadid kogumikust *“Toxic Bible”*, millel pole ühtset autorit ega väljaandmisaastat, aga kuhu on kogutud räppari Future ütlused lantimise ja suhete kohta. *“Toksilisuse Piibli”* mõtteviis pärjab end teadlikult ja avalikult enesekindla, ent teistele haiget tegeva olekuga. Kujutatav elustiil on edukas ja rikas ning ühest suhtest teise hüppav, pettev ja manipuleeriv. Persoonale 1 sattusid TikTokis ette näiteks järgmine tsitaat: *“When they call me a broke, lying, manipulative, gaslighting, narcissist but I ain't broke”* (34.07), kus tunnistatakse, et selle mõtteviisi omajal on ükskõik, kui teda manipuleerivaks ja enesekeskseks peetakse, sest need vastavad tõeale, ent teiste mulje tema rahalisest seisust ja edust on ainus, mis talle päriselt korda läheb. Samuti räägitakse negatiivselt ja alavääristavalt väidetavatest eksidest ning käsitletakse neid pigem kui võidetud trofeesid, mitte emotsionaalselt olulisi suhteid: *“Never rush into a relationship, stay friends first to see if she has better friends”* (91:05) ning *“When she says “I faked in bed”, I say “Don't worry, I faked everything to get you there”* (95:38).

Paralleelselt manofääriga hakkab ilmema üha enam ka valgete ülemvõimu propageerivaid videosid: pörandaplaatidest tehtud haakrist (19:08) ning videod järgmiste tekstidega: *“Thank god the good guys won WW2. Now I pay taxes to a government that wants to*

ethnically replace me.” (37:55) ja *“Your ancestors didn't fight in countless wars for you to be an immigrant in your own country.”* (85:16). Paistis silma, et kommenteerijad olid julgemad natsismi ja Hitleriga seotud lausete ja piltide postitamisega kui videote autorid ise. Kõige sagedamini jäid silma laused sisuga “Tal (Hitleril) oli õigus” ja et kõik oleks maailmas parem, kui Natsi-Saksamaa II maailmasõja oleks võitnud. Videod ise jõudsid välja ka valgete ülemvõimu ja immigratsiooniga seotud vandenõuteooriate, Agartha ja suur asendusteooriani.

3.1.2. Persoon 1 Ühendkuningriigi asukohaga tulemused

Sama persona puhul Ühendkuningriigi geograafilise asukohaga on näha (Joonis 7), et manosfääri jõudmine toimub veel kiiremini. Ainult 1. vahemikus moodustavad neutraalsed teemad rohkem kui 50%, kõigis teistes vahemikes on suhetega seotud teemad üksi (kollased) või koos piiripealsete teemadega (roosad) enam kui pool kogu nähtud sisust. Näha on ka poliitiliste teemade pealetungi, kus viimases ajavahemikus moodustavad immigratsiooni ja rassismi eri vormidega seotud teemad ligikaudu veerandi kõigist videotest.

Joonis 7. Persoon 1 (ÜK) videote temaatiline jagunemine 10-minutiliste vahemike kaupa.

Sarnaselt Eestiga on ka siin näha, kuidas enne tõeliselt problemaatiliste teemadeni jõudmist ilmuvad videod, mis nii-öelda “kompavad piire” ja mõjuvad koeravilena: *“That's us!”* (videos näitab heledanahaline neiu oma tumedanahalisele sõbrannale kahte kallistavat ahvi, üks neist beež, teine tumepruun. Kommentaarid on rassistlikud) (02:40).

Suhteteemade puhul on näha, kuidas aja möödudes üksindusest ja lahkuminekust rääkivad videod, mille sisu oli murtud süda, suhte lõppemise üle nutmine ja oma eluga edasi liikumine eskaleerusid vähem kui kümne minutiga naisi ja ekspartnerid mahategevaks. Sageli viidati naiste välimusele negatiivses võtmes, et õigustada enda ja teiste jaoks suhte lõppemist või

suhtes mitte olemist: *“Never get jealous when you see your ex with someone else. Remember, our parents taught us to donate our old toys to the less fortunate”* (09:04), *“Girls come back from work and take off all their makeup, that's why we call it 9 to 5 (18:53)* ning *“Never trust a woman, they comment "beautiful girl" on the ugliest creatures I've seen, (90:24)*

Samuti oli märgata viiteid naiste käitumise ja valikute ebaratsionaalsusele ning tõsised suhte probleemid pöörati naljaks. Taaskord on näha, kuidas postitajad ise keelduvad vastutust võtmast ning süüdistavad kõigis probleemides naisi ning nende isekust ja enesekesksust: *“I support women divorcing narcissists. Imagine being married to a man that is only concerned with his own happiness and disregards his partner's needs. That would be horrible. It would be like being married to a woman.”* (60:22). Ka ÜK-asukoha puhul ei puudunud naiste võrdlemine elutute esemetega ja nende objektistamine: *“A guy that drives many cars is an expert. But a car driven by a lot of men is scrap”* (60:41).

Eriti paistis silma incelite ja *Nice Guy* kogukonna retoorika nii välimuse kui iseloomuga seoses. Näha oli kaeblemist enda keskpärasuse või keskpärasest halvema välimuse üle, eriti pikkusega seoses: *“If you're the same height as your girl, you are cooked.”* (23:28) ning *“Dating is so much harder for women" Ya'll don't even consider guys under 5'9 as human”* (53:49). Samuti toovad mitmed videod välja meeste- ja naistevahelised välimusega seotud topeltstandardid: *“Women will make fun of guys trying to improve their looks but won't leave the house without putting on \$100 worth of makeup”* (62:33). Lisaks kumas läbi veendumus, et naised ei tahagi olla koos meestega, kes neid hästi kohtlevad. Oma ebaedu vastassugupoolega seletati mõtteviisiga, et nemad käituvad kogu aeg naistega (suhte alustamise lootuses) “hästi”, aga naised näevad neid vaid sõbrana (*friendzoning*) ning alustavat suhet enesekindlate Chadidega (maskuliinsed mehed), kes neid halvasti kohtlevad ning nende südame murravad: *“Good guys don't actually win. Batman lost his girl, Superman's girl didn't want him until she knew he was Superman, but Joker had a girl obsessed with him from the start.”* (86:55) ning *“Women are hilarious, they reject men who were going to make them wives, for guys that make them single mothers, then complain they can't get a "good guy" (96:28).*

Samuti kerkib esile nostalgia möödunud sajandi naistega seoses, kes olid “vooruslikumad”, “ilusamad”, “alati vormis” ning “valmis oma mehe eest hoolt kandma”. Ideaaliks seatakse sageli 1950ndate koduperenaisi ja moeikoone (Marilyn Monroe) ning ülistatakse aega, kui naistel ei olnud piisavalt õigusi ega võimalusi, et end ise ülal pidada ning oma elu meestele toetumata elada. Kuigi videotel ei ole viimast otseselt mainitud, tuleb see mõtteviis välja ridade vahelt lugedes: *“Men today have to work 10x harder than their grandfathers for women who are 20x worse than their grandmothers. #hoeflation”* (42:47) ja

"Men used to hold doors for us" Yeah well you guys used to fit through them too" (92:51), ning nende samade videote kommentaariumitest, kus süüdistatakse feminismi naiste "ärarikkumises".

Kuigi ka siin käivad läbi mitmed räppari Future tsitaadid, jääb Eestipõhise persoonaga võrreldes silma trend *#MenInWomensFields* (vs *#WomenInMaleFields*), kus tuuakse välja soopõhist käitumist, aga äravahetatud osapooltega. Sellele personale ette tulnud videod olid seda trendi tõlgendanud viisil, mis võimaldas väljendada oma pahameelt vastassugupoole vastu: *"Telling her she's invalidating my feelings every time she starts winning an argument" (43:59)* ja *"She said "I love u" instead of "I love you" so I created a big problem out of it" (56:25)*. Lisaks jõuti mitmes videos järeldusele, et meestel on parem olla üksinda kui proovida suhet alustada. Naistega suhtesse astumisest räägiti kui alandusrituaalist ning suhtes olemist käsitleti ebameeldiva ja vaearikkana: *"If you're single, stay single. people out here apologising for falling asleep" (18:39)* ja *"Dating in this generation is a humiliation ritual for men (87:26)*.

Võrreldes Eesti-põhise asukohaga oli Ühendkuningriigi asukoha puhul näha rohkem soovitusi selle kohta, kuidas teisi inimesi manipuleerida. Kui alguses olid iseloomu ja mõtteviisi videod seotud pigem pettumusega inimsuhtes: *"The biggest lie I was told as a kid was "If you're nice to people they'll be nice back" (06:59)*, või väljendasid postitaja enda intelligentsust võrreldes teistega: *"when you put me in a class full of bots..." (18:34)* ja *"Being hated by idiots is the price you pay for not being one of them." (72:00)*, siis arenesid need õige pea selleks, kuidas teisi, keda kasutaja endast madalama või rumalamana näeb, panna tegutsema ja käituma manipuleerijale soovitud viisil: *"When he's asking about what games I like to play and I can't really say him, so I just say fortnite" (09:16)* või *"If you're evil, but admit that you're evil, people will let it slide." (33:50)*. Kõigi selliste videote puhul kumas läbi makjavellistlik alatoon, kus kõneleja pidas ennast teistest intellektuaalselt paremaks ning suhtus neisse kui nappudesse malelual. Kerkisid üles antisotsiaalsed varjundid ning nii positaajad kui ka kommenteerijad näitasid oma sõnumitega, et nad ei taha inimsuhteid luua ning iga nende elus olev suhe on mingisuguse eesmärgi täitmiseks.

Lisaks suhete ja manipulatsiooniga seotud videotele on graafikult (Joonis 7) näha, et alates 5. vahemikust hakkas üha rohkem ette tulema ka poliitilisi videosid, millest märkimisväärsed paljud olid seotud immigratsiooni ja rassismiga või väljendasid valgete ülemvõimu toetamist: *"Snow is always white and pure until it touches dirt" (65:06)*, *"Proud to be black. Proud to be Asian. Proud to be Arab. But when I say I'm proud to be white, then I am the problem. Does that make sense?" (67:04)* ja *"Better far right than far wrong" (98:15)*.

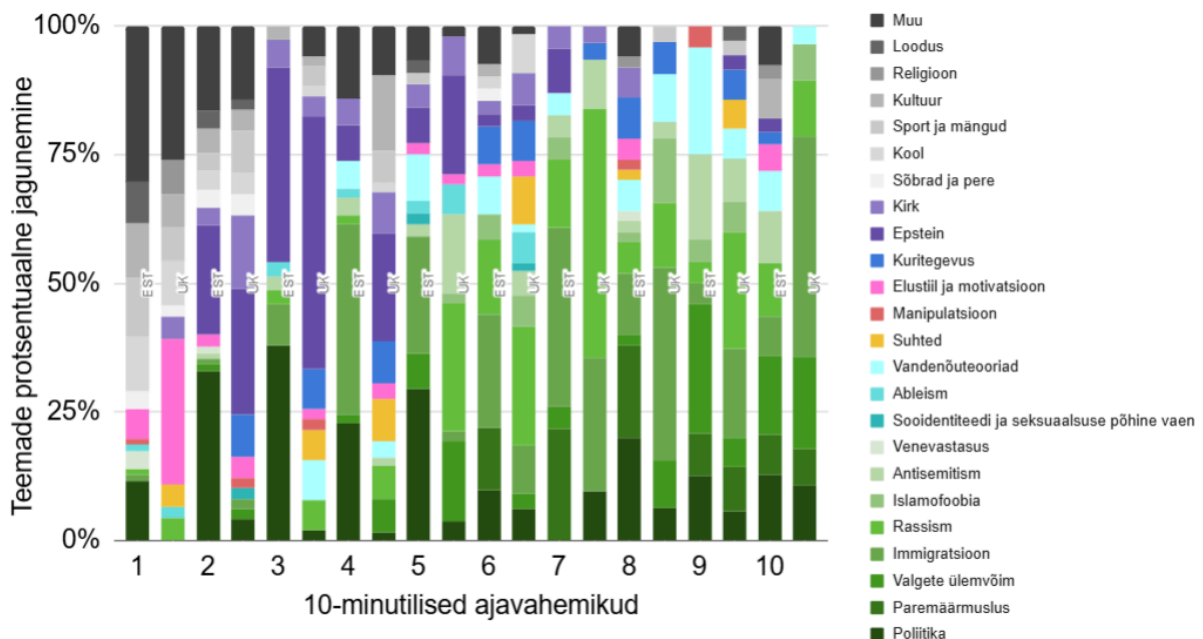
Samuti oli näha tsensuurist läbisaamiseks sotsiaalse steganograafia kasutamist. Eriti konkreetselt tuli see esile natsismiga seotud sõnumite levitamises: kasutati emotikone

(mahlapaki emoji, et viidata juutidele (*juice = jews*)), suvalistes sõnades SSi suurte tähtedega kirjutamist, numbrikombinatsioone (88 ehk “Heil Hitler”) või Hitlerile kui maalijale viitamist (“The Painter”), sest TikTok tsenseerib selliseid Natsi-Saksamaad ja neonatsismi toetavaid sõnumeid, mida nende süsteem tuvastada suudab: “Yes, the government is grumbling. yes we're run by evil entities. No, we can't do anything about it. No, I don't care. #neverstreSS” (68:33), “You can blame the 🇺🇸 for any random problem in your life, and you will be right at least 88% of the time” (70:12) ning “They try to convince us the painters were bad but I still haven't seen a painter in the files, only...ah, forget it” (75:20).

3.2. Persoon 2 - Rassipõhine paremus

Teise persona eesmärk oli välja jõuda erineva rassipõhise vaenukõne teemadeni (rassism, islamofobia, antisemitism, asiaatide vastasus) ning valgete ülemvõimu propageerimiseni (sh natsism ja Hitleri ülistamine). Vaadates allolevat joonist (Joonis 8) on näha, kuidas aja möödudes nii Eesti kui ka Ühendkuningriigi asukohaga kasutaja puhul suureneb poliitika ja poliitiliste vaadetega seotud teemade osakaal (roheline) ning kuidas selle sees väheneb üleüldine poliitika (tumeroheline) ning suurenevad selle problemaatilised allharud. Samuti on näha, kuidas neutraalsed teemad peaaegu täielikult kaovad. Kuna selle persona fookuseks on poliitika, on siinkohal rohelisi kategooriaid rohkem kui teistel persoonadel.

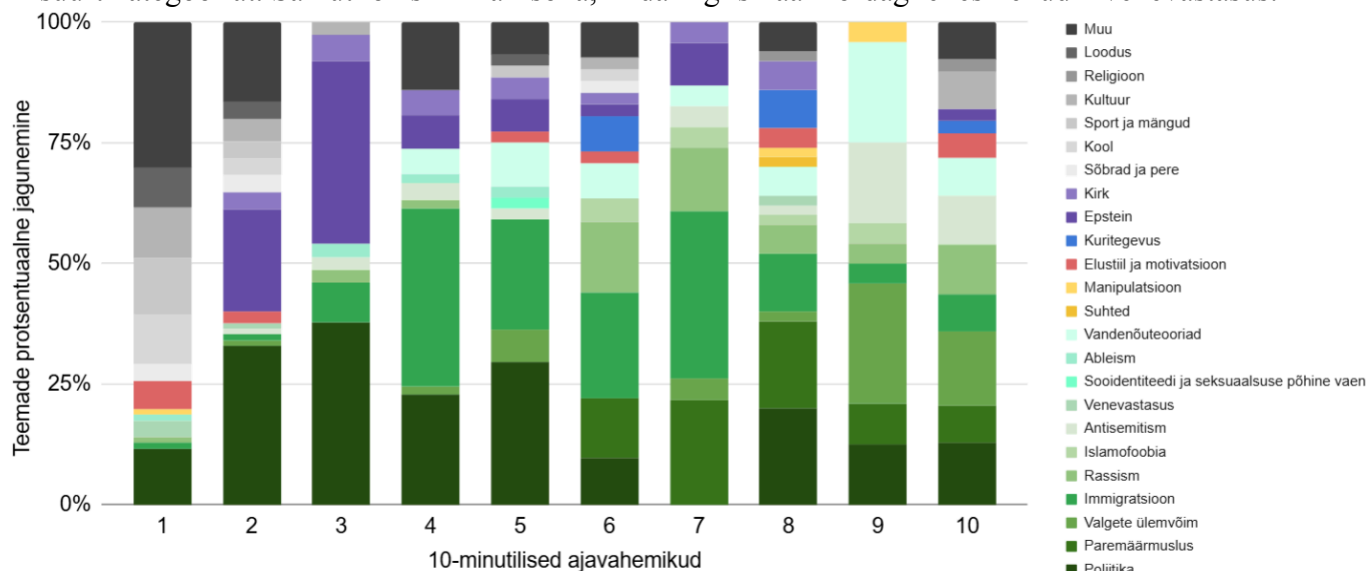
Allpool on välja toodud põhilised leiud nii Eestis (EST) kui ka Ühendkuningriigis (UK) märgitud asukoha puhul temaatiliselt ning illustreeritud konkreetsete näidete ja tsitaatidega.

Joonis 8. Persona 2 tulemuste temaatiline võrdlus Eesti ja Ühendkuningriigi asukoha puhul.

3.2.1. Persoon 2 Eesti asukohaga tulemused

Eestipõhise asukohaga on selgelt näha (Joonis 9) roheliste temade kasvu sellisel määral, et teiste temadega videosid on igast kategooriast üksikuid ning ei joonistu välja ühtegi teist suurt kategooriat. Samuti on siin märksõna, mida Inglismaal kordagi ei esinenud – venevastatus.

Joonis 9. Persoon 2 (EST) videote temaatiline jagunemine 10-minutiliste vahemike kaupa.

Võib öelda, et esimene “piire kompav” video oli oma olemuselt neutraalne (Eesti kaart II maailmasõja ajal (2:20)), ent see andis siiski algoritmile märku, et Persoon 2 on Teisest maailmasõjast huvitatud. Esimene konkreetse rahvuse (venelased) suhtes sallimatust üles näitav video järgnes sellele vähem kui minuti pärast: “Mina kui mulle sibul vastu tuleb” (03:05) Selleks, et postitajal oleks võimalik väita, et ta siiski ei näita sallimatust või Eestis elavate venelaste vastasust üles, kasutati laulusõnu ja metafoore, kus kordagi venelasi kui rahvust ei mainitud: “Välja, välja vabariigi seest, kes söövad meie leiba ja ei räägi eesti keelt” (07:43) ja “Mis on see pood, kus on palju sibulaid? See on Maxima” (10:58).

Lisaks venevastasusele esines videotes ka rassismi, islamofobiat ja antisemitismi. Oma mõtteviisi väljendamiseks kasutati sageli stereotüüpe, et asi naljaks pöörata: tumedanahaliste inimeste armastus kana vastu, juutide võrdlemine goblinitega ja heledanahalistest rääkides nende võrdlemine “valge puhta lumega”. Samuti oli märgata Ida-Euroopa riikide, eriti Poola, ülistamist nende teisest rassist immigrantide väikese arvu tõttu.

Samuti oli näha selget sisulist eskaleerumist. Kui alguses said postitajad end nii-öelda “huumoriloori” taha peita ning negatiivset vastukaja saades väita, et tegemist on naljaga: “KFCs saate koodiga soodustust” (videos grupp mustanahalisi mehi selle peale jooksmas) (11:32) ning “Dad, am I more jewish or black? A kid was selling a bike for 50 dollars and I wanna know if i should talk him down 40 dollars or just steal it” (26:20), siis katse lõpufaasis kasutati tekste ja

laulusõnu, mis kujutasid mustanahalisi koletistena ning praktiliselt kutsusid üles neid tapma: “N*gger, n*gger, kill them ‘live, black in face with bloodshot eyes, crooked toes and crooked nose, that’s the way the n*gger goes” (Johnny Rebeli laul “N*gger N*gger” (2003)) (91:40).

Paljud valgete ülemvõimu või natsismi propageerivad videod olid postitatud koeravilena – grupist väljas olevale inimesele tunduksid need süütu ja neutraalsena, aga *in*-gruppi kuuluvad inimesed oskavad postitaja sõnumi vastu võtta: motiveerivana näiv kõne oli tehisaruga inglise keelde tõlgitud Adolf Hitleri sõnavõtt (ajatemplitega 41:32, 81:10, 83:30, 84:05, 86:10, 90:50) ning ilus klaveripala Natsi-Saksamaa ja tänapäeval neonatsidega seotud “Erika” (45:20). Neis videotes endis ei ole ühtegi sõna ega *hashtagi*, mis viitaks natsismile või valgete ülemvõimule.

Samas tuli ette üha enam videosid, kus vihjed natsismile aja möödudes ka teksti põhjal järjest ilmselgemaks muutusid. Kuigi osades videotes viidati otseselt natsismile (“*Tujurikkuja "Eesti otsib neonatsi" skit*” (2:06)), Hitlerile ja kõigi jaoks tuntud natsistlikele lausetele (“*Tall white arian men are superior*” (76:10)), siis sagedasem oli kodeeritud keele kasutamine selleks, et *out*-gruppi kuuluvate inimeste nähes *in*-grupile salasõnumeid saata. Selleks kasutati numbreid ja sümbolikat: “*Snow is always white and pure until it touches dirt. Don’t mix it. 1161, 141, 88*” (51:43) või “*POV: her dad asked you about the tattoo you have (double bolts and black sun)*” (94:05), aga ka tähekombinatsioonid, näiteks “*“The final goal justifies the effort” - AH*” (91:07). Samuti kasutati kontekstipõhiseid ja kultuurilisi vihjeid, mis nõuavad mõistmiseks kõigi elementide korruga käsitlemist, näiteks “*tõupuhtusest*” rääkimine, kui visuaalse elemendina on videos saksa lambakoer, kes tõstab natsisaluudiga sarnaselt käppa ning taustaks mängib Natsi-Saksamaa marsilaul “Erika” (36:40). Samuti oli nii videotes endis kui ka kommentaarides levinud neonatsismiga seotud lause “Päike tõuseb uuesti”, mis viitab natsismi tagasitulekule, ent kõlab neile, kes selle tähendust ei tea, piisavalt süütuna, et sellest mööda vaadata: “*The sun will rise again, they will know who was right*” (92:04)

Lisaks esines mitmeid vandenõuteooriaid. Esindatud olid holokausti eitamine (number 271k, mis on erinevalt kuuest miljonist teooria kohaselt “tõeline” holokaustis hukkunute arv; koonduslaagrites teatri ja basseini näitamine); suur asendusteooria ja mõtteviis, et juudid juhivad salaja ühiskonda: “*Why do all the rich old white men controlling the country have funny last names like "stein" or "witz"?*” (98:22).

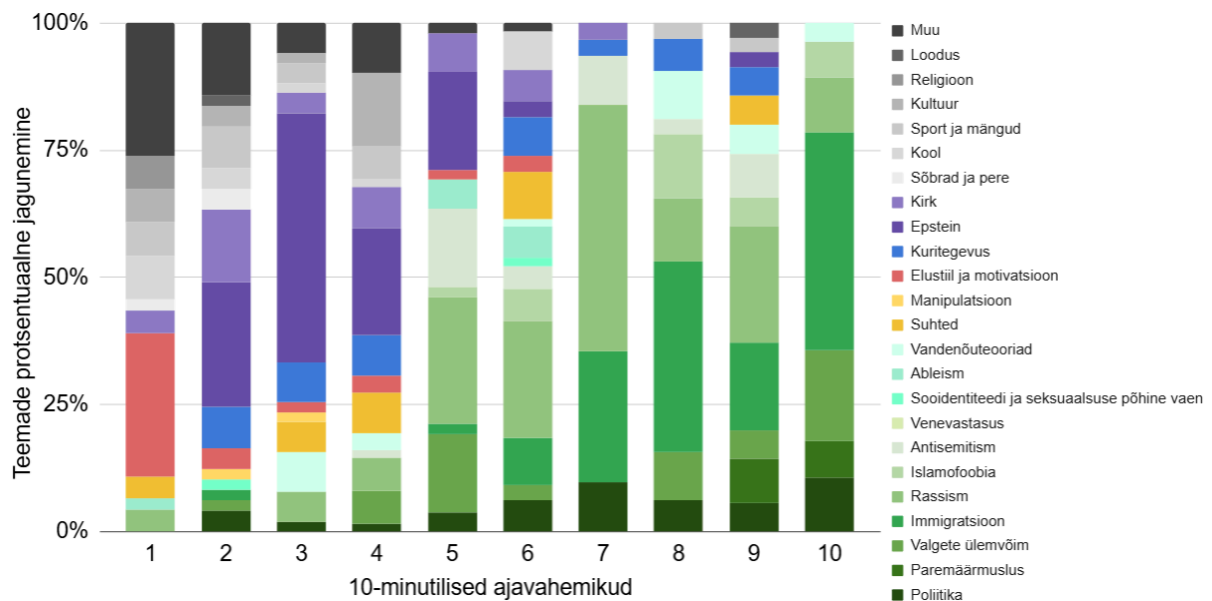
Poliitikast rääkimisega seoses tulid Persoonale 2 ette eelkõige videod, kus oma mõtteid jagasid Kris Kärner, Martin Helme, Jaak Madison ja Sandra Laur. Kõige enam olid need seotud traditsioonilise peremudeliga, immigratsiooni ja riigi julgeolekuga. Teiste riikide poliitikutest olid enim esindatud Donald Trump (USA), Nigel Farage (ÜK) ja Zia Yusuf (ÜK). Kuigi poliitikud näitasid oma immigratsioonivastasust välja võrdlemisi neutraalselt, ei hoidnud

tavakasutajad, kellel on võimalik Internetis anonüümseks jääda ja mitte oma nägu näidata, end tagasi. Ka siin kasutati oma immigratsioonivastasuse näitamiseks ümber nurga rääkimist: *“Imagine breaking into a country illegally to wave around a flag of a country you refuse to live in”* (44.51) ja *“Snow is the only white thing we got in this country”* (52:00).

Samuti väljendati oma poliitilisi vaateid nii parteidest rääkimisega: *“Vanaisa, miks sa ütlesid, et su surmasooviks on astuda Sotsiaaldemokraatide erakonda? No vaata, kui ma suren, siis on kohe üks sots vähem.”* (82:31), kui ka USA Tolli- ja Immigratsiooniameti suhtes toetuse ülesnäitamise: *“I like my country how I like my water. Full of ICE”* (60:15) ning immigrantide ja sotsiaalabiprogrammide võrdlemisega metsloomade toitmise: *“It’s illegal to feed wildlife in national parks because they get dependent on handouts. Sounds familiar doesn’t it”* (65.20). Sarnaselt Persoonaga 1 tulid ka selle kasutaja puhul ette mõned incelite ja manosfääriga seotud videod (#heightpill ja *“How to be an Alpha”*) ning pedofiiliaga seotud naljad.

3.2.2. Persoon 2 Ühendkuningriigi asukohaga tulemused

Nagu juuresolevalt jooniselt näha (joonis 10), on Persoon 2 ÜK-põhise asukoha puhul märgata väga selget liikumist muudest teemadest selleni (10. vahemik), et kogu TikToki ajajoon ongi täis poliitikaga seotud videosid (roheline). Eriti selgelt paistavad alates 5. vahemikust silma rassismi ja immigratsiooniga seotud teemad. Kuigi termin “immigratsioon” jätab mulje, et sisserände käsitus oli neutraalne, siis reaalsuses olid peaaegu kõik selle märksõnaga tähistatud videod kõigis katsetes immigratsiooni ja immigrantide vastaselt meelestatud.

Joonis 10. Persoon 2 (ÜK) videode teemade jagunemine 10-minutiliste vahemike kaupa.

Esimene piire kompav video oli järjekorras 17. ning selles vihjati teemadele, mis kasutajale endale huvi pakuvad, ent mida ei taheta avalikult ühiskondlike väärtuste tõttu jagada. Sellest saab eeldada, et juba selle postituse sihtauditoorium vaatab sisu, mis ei lähe ühiskonnas aktsepteeritavaga kokku: *“When you see a relatable video, but it's too risky to repost.” (03:18).*

Esimesed konkreetset rassismi ilmingud järgnesid kiiresti ning eskaleerusid ajas. Neid saab jagada nii selle järgi, kelle vastu rassism on suunatud (mustanahalised, asiaadid, araablased, latinod), aga ka selle põhjal, kas rassismi üritatakse seda naljana esitamisega pehmedada või mitte. Kõige enam esineski stereotüüpidel põhinevaid rassistlikke nalju. Asiaate seostati lemmikloomade söömise: *“My favorite dog, so many to choose from. So tasty”* (videos asiaat ja koeratõugude filter) (48:20) ning halbade autojuhtimisoskustega: *“If you're against guns, consider this. Gun violence kills 30k people each year. Should take away the guns, right? Car crashes kill 55k. Should they take away Asians?”* (65:13). Araablase stereotüübid olid seotud islamistliku terrorismiga: *“If arabs played clash of clans”* (taustal video õhku lendavast hoonest, “Clash of Clans” viitab mobiilimängule) (53:10). Tumedanahalisi seostati kõige rohkem varastamisega: *“POV: Bro after he paints his laptop black so it would run faster (now it steals his data)”* (53:14) ning *“February used to have 31 days and then 3 of them got stolen. That's why it was named black history month”* (61:59). Lisaks mainitud tsitaatidele avaldusid rassistlikud vaated ka AIga tehtud videotes: valge omanik puuvillapõllul tumedanahalist orja noaga taga ajamas (44:20) ja juutide küna ääres kulmüntidega toitmine (45:26).

Samuti esines skitte, kus üks tegelastest väljendas end rassistlikult ning teine nii-öelda “hea” tegelane seda ei teinud. Sellise video kokkupanek andis video tegijatele “õigustuse” neid lauseid öelda: *“When you're being kidnapped by a cartel and your friend says “We don't speak taco, muchacho””* (06:02). Samuti näisid postitajad uhkustavat oma sõprade sallimatute vaadetega, sest see andis neile võimaluse neid samu vaateid jagada ilma, et peaksid end otseselt nendega siduma: *“Describe your friends in six words. Me: racism, sexism, homophobia, transphobia, islamophobia, antisemitism”* (51:43). Märkimata ei saa jätta ka videote postitajate ja kommenteerijate kinnisideed sõnaga “raamat” erinevates slaavi keeltes (“kniga” kõlab nagu “n*ggga”), sest see andis neile taaskord “õiguse” seda väljendit teistes keeltes kasutada ning vajadusel süütut mängida. Samuti kasutati “n*ggga” asemel korduvalt sõna “ninja”.

Immigratsiooniteemade puhul olid kõneisikuteks nii poliitikud (Johnson, Jusuf, Trump) kui ka eraisikud. Tuleb ära märkida, et suur osa tavakasutajatest näitas immigratsioonist rääkides videos oma nägu ning vähe oli videosid, kus oli ainult tekst neutraalse tausta peal. Ka immigratsioonivastasuse puhul oli näha sõnumite eskaleerumist ning eriti palju näidati

vastumeelsust üles pruuni- ja mustanahaliste immigrantide suhtes: *“French classroom: . Indian classroom: . American classroom: . British classroom: *” (16:06) ja *“UK is like a banana, it's getting browner every day”* (50:37).

Samuti oli näha natsi-Saksamaa rassipuhtuse ja immigratsioonivastaste vaadete ülistamist, et enda argumente loogilisemaks ja õigustatumaks muuta: *““At least we don't speak German” Bro nobody at the grocery store speaks English anymore”* (82:42) ning *“No race is superior, but if there was one, everyone would want to move to their countries, use their inventions, speak their language and look like them.”* (99:52). Ka topeltstandardite esiletoomine oma vaadete ratsionaliseerimiseks oli olemas: *“I'm moving to Somalia. I'll demand free housing, food and run for government while campaigning on supporting American Christian values. Then I'll wave an American flag and talk about how terrible Somalia is. Wish me luck!”* (89:52).

Tasub märkida, et mitmed immigratsioonivastased videod olid seotud tuntud muusikapaladega, kasutades nendest pärit tsitaate oma ideoloogia edasiandmiseks (*“They always wanna come but they never wanna leave”* (91:47) Elle Kingi laulust “Ex's & Oh's”) või muutes laulu sõnu (*“POTUS on his way to deport illegal immigrants... Fa la la la”* (79:55) versioon jõululaulust “Deck the Halls”). Samuti oli välja kujunenud muusikaline koeravile nii Agarthaga (Men at Worki laul “Down Under” (1981)) kui Natsi-Saksamaaga seoses (“Erika”), mis esines lausa seitsmes videos (36:19, 38:15, 38:36, 39:20, 40:26, 43:50, 75:11).

Katse lõpufaasis (9. ja 10. vahemik) oli märgata väga konkreetset edasiliikumist immigratsioonivastasusest otsese valgete ülemvõimu propageerimise ja Hitleri õigustamiseni. TikToki tsensuurist läbisaamiseks kasutati emotikone: *“Snow is always white and pure until it touches dirt ⚡⚡”* (80:00) ja *“Whose fault is that? 🇺🇸”* (86:01) ning neonatsismiga seotud numbrikombinatsioone ja mõisteid (*“All heil”, “supreme leader”, “he was right”*): *“All heil the indestructible supreme leader, commander Keir Starmer”* (97:02).

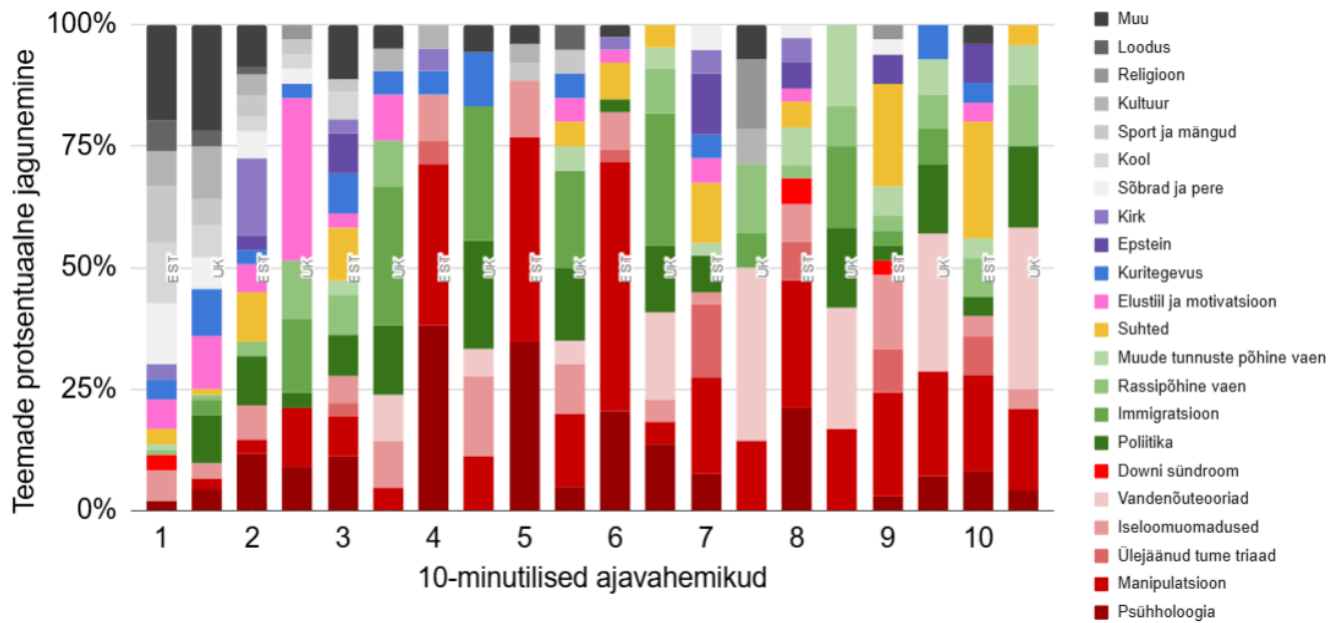
Teekond valgete ülemvõimuni algas tegelikult Epsteini failidega seotud naljaga, kus postitaja julgelt väitis, et ta lemmikkuulsus on Adolf Hitler: *“What if your favorite celebrity was in the Epstein files? I really doubt that Adolf H-”* (18:37), mis veelkord näitab ära Epsteini seotust erinevate problemaatiliste teemadega. Silma paistis ka teiste kuulsuste sidumine oma vaadetega. Näiteks viidati Billie Eilishi 2026. aasta Grammy Auhindade vastuvõtukõnele, kus ta ütles lause “Nobody is illegal on stolen land”, ent läbi arutelu ja mõtteliste keerdkäikude suudeti see siduda valge marurahvuslusega: *“Billie Eilish and many other celebrities actually support white nationalism and just don't know it”* (85:37).

Videotest ei puudunud ka viited suurele asendusteooriale ja “valgete” riikide vastukoloniseerimisele. Mitmed postitajad (ja kommenteerijad) olid veendunud, et ÜK valitsus, eriti sealsed mitte-valged esindajad, lõdvendavad sihilikult immigratsiooniseadusi, et aidata “valge rass” välja suretada: *“There's a plan to flood highly advanced countries with high IQ indigenous population with people specifically from the indian subcontinent and africa”* (78:50), *“When MPs are swearing allegiance to Allah before ruling over us. Britain is being colonised”* (92:16) ja *“They want to eliminate us”* (97:17). Läbi käisid ka teised vandenõuteooriad, mille sõnum oli, et valitsus üritab tavakodanike eest asju varjata (Miami kaubanduskeskuse vahejuhtum (33:53); Hanki ennustus (34:53), doppelgängerite teooria (46:07), aaria rassi paradiis Agartha), sealhulgas: *“When Epstein genuinely reveals that he was alive all this time and genuinely had an extra island under the old one and it's Agartha”* (39:38).

Võrreldes Eestiga tuli ÜK-põhise asukoha puhul ajajoonele ette rohkem pedofiiliaga seotud videoid. Valdav osa neist olid seotud ümber nurga rääkimise, pop-kultuurile ja kuulsustele viitamise (sari “Predator catchers” ja Epstein) või asja naljaks pööramisega. Sageli olid naljad sellised, mille mõistmiseks pidi aru saama kultuurilisest kontekstist või lause välja hääldama, et üldse aru saada, et videos pedofiiliale viidatakse: *“When he's good with kids”* (pilt Jeffrey Epsteinist) (20:25) ning *“Asian names are so weird. I was cracking this one Asian girl and she was mumblin sum "IM TU YUNG, IM TU YUNG””* (30:01). Ainus viis, kuidas järgmise tsitaadi lugeja aru saaks, et viidatakse pedofiiliale, on see, kui ta teab, et “CP” on ingliskeelne lühend lapspornograafia kohta (“child porn”): *“When your son shows a birthday list of gifts and he asks for a pc (arvuti) but you're highkey dyslexic”* (59:50).

3.3. Persoon 3 – Intellektuaalne paremus

Persoon 3 puhul tuleb märkida, et kasutajad ei jõudnud täielikult välja sinna, kuhu algselt planeeritud. Kuigi intellektuaalse paremusega seotud teemad, nt makjavellism, manipuleerimine ja vandenõuteooriad, olid hulgaliselt esindatud, tuli ajajoonele vähe incelitega seotud videoid. Samas kumas läbi maailma suhtes kibestunud alatoon, mida omakorda saab incelite maailmapildiga seostada. Kuigi Persoon 3 puhul on näha (Joonis 11), kuidas 100-minutilise katseperioodi lõpus on punased teemad (psühholoogia, manipuleerimine ja vandenõuteooriad) tunduvalt rohkem esindatud kui alguses, tuleb ära märkida just 4. – 6. vahemikus olevad erinevused: Eesti asukoha puhul kerkisid tugevalt esiplaanile makjavellism ja inimeste manipuleerimine, samas kui ÜK asukoha puhul domineerisid poliitikaga seotud teemad.

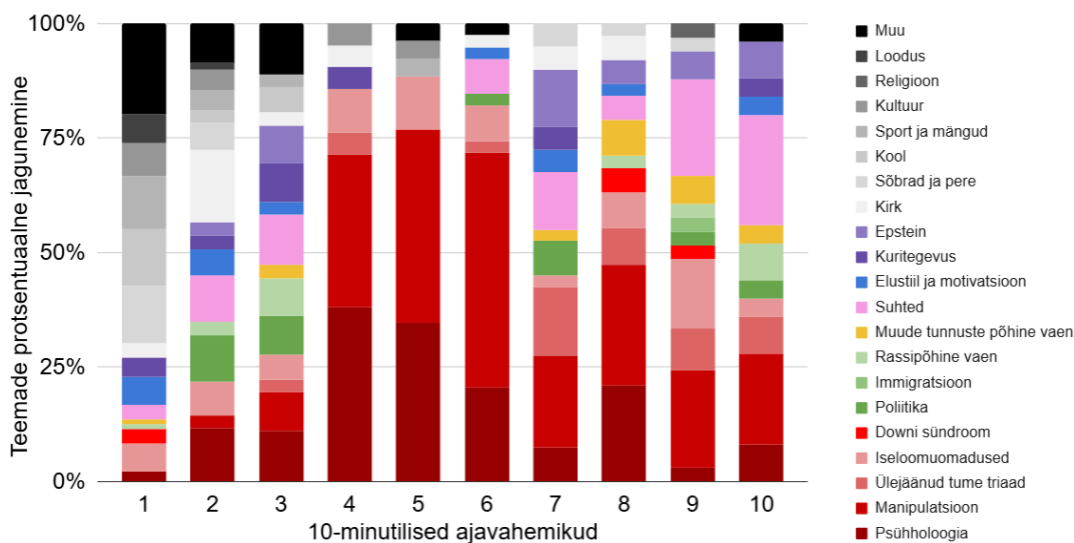

Joonis 11. *Persoona 3 tulemuste temaatiline võrdlus Eesti ja Ühendkuningriigi asukoha puhul.*

Allpool on välja toodud põhilised leiud nii Eesti (EST) kui ka ÜK-põhise (ÜK) asukoha puhul ning need illustreeritud konkreetsete näidete ja tsitaatidega.

3.3.1. Persoona 3 Eesti asukohaga tulemused

Nagu allolevalt jooniselt (Joonis 12) näha, on esimeses kolmes vahemikus teemade jaotumine enam-vähem võrdne ning esile ei kerki ühtegi domineerivat valdkonda. 4. vahemikus toimub suur hüpe ning punased teemad (psühholoogia, manipuleerimine ja makjavellism, tume triaad ja stoitsism) moodustavad järsult 86% ajajoonest. Sama trend jätkub järgmises kahes vahemikus. Kuigi katseperioodi lõpus on punased kategooriad langenud alla 50%, on nende asendajateks suuresti kollane kategooria, mida saab lugeda piiripealseks teemaks (suhted).

Joonis 12. *Persoona 3 (EST) videode teemade jagunemine 10-minutiliste vahemike kaupa.*

Esimene “problemaatiline” video (25. video) ableistlik sõnamäng: *“Do you know where the old town is?” Türa keda sa tauniks kutsud?” (2:34)* ning on märkimisväärne, kui kiiresti see ette tuli. Kuna see persoona on seotud just vaimsete võimete põhise paremusega, võib Downi sündroomi kohta nalja tegemist käsitleda kui sissejuhatust vaataja/postitaja end teisteks paremaks pidamisesse. Esimene otseselt intellekti käsitlev video järgnes kiiresti ning selles kumas läbi postitaja arvamus iseenda kõrgemast intelligentsist võrreldes video saajaga: *“I just realised that without stupid people, the world would be so boring. So keep being you” (07:49)*

Samuti ilmusid esimesed märgid antisotsiaalsusest ja inimkontakti negatiivsest käsitlemisest: *“There will be no new year new me. I will be the same asshole I've always been and I might even kick it up a notch” (08:55)* ja *“I used to be a people's person but people ruined it for me” (10:26)*, aga ka üksildustundest: *“Why do dumbass people think that they are so damn smart, when people who are actually smart sit there stressed as hell, suffering in silence” (12:30)*. On näha, kuidas kujunesid välja kaks paralleelselt arenevat leeri: tahtlik inimkontakti vältimine ning oma käitumisega end teistest eraldamine, aga ka inimkontakti igatsemine ja üksindustunde väljendamine. Mõlema puhul kumas läbi kerge intellektuaalse paremuse toon, mis arenes kiiresti välja teiste manipuleerimise õpetamiseks. Selle jaoks soovitati kasutada CIA trikke ning tsiteeriti Niccolo Machiavelli raamatut *“The Prince” (1532)*. Samuti anti raamatusoovitusi selleks, et vaatajast saaks meistermanipuleerija (R. Greeni *“33 Strategies of War”* ja *“48 Laws of Power”*, G.K. Simoni *“In Sheep’s Clothing”*, J. Mindi *“Dark Psychology”*, T. Eriksoni *“Surrounded by idiots”* ja *“Surrounded by psychopaths”*, W. Cooperi *“Dark Psychology and Manipulation”* ning D. Carnegie *“Kuidas võita sõpru ja mõjutada inimesi”*).

Paljude manipuleerimisega seotud videote puhul näitasid postitajad (ja kommenteerijad) välja intelligentsuse ülistamist. Silma jäi mõtteviis, et targad inimesed kasutavadki oma eesmärkide saavutamiseks teisi ära, sest maailm ei ole õiglane ning lootmine, et keegi teine neid aitab või neile vastu tuleb, on tühine: *“Always cheat in a game where everyone is playing fair, not because you are evil, but because you are smart” (29:40)* ja *“Being good won't save you in the world that's always ruthless” (51:33)*. Samuti õpetatakse kasutama erinevaid sotsiaalseid suhteid rikkuvaid meetmeid: vabandamist peetakse mõttetuks, teiste meelega väljavihastamist (*ragebaiting*) kõrge intelligentsi märgiks (77:15) ning “sõprade” malenupuna kasutamist targaks: *“A machiavellian will look you in the eye and tell you that you're the most valuable player on their team before they sacrifice you like a pawn to take on a more powerful piece” (46:53)*.

Lisaks leitakse õigustusi enda jaoks sellele, miks kasutajad, kes end ülitarkadeks peavad, pärismaailmas nii edukad ei ole kui nende intelligents võimaldama peaks. Sageli peidetakse pettumust oma ebaedu suhtes manipulatsiooni ettekäände taha: mõtteviis, et teiste mõjutamiseks

ja nendega mängimiseks tuleb teeselda, et manipuleerija sulandub “halli massi” ning et ta peabki end tegelikkusest rumalama ja keskpärasemana näitama: *“The smartest people pretend to be stupid, so other people would be safe revealing themselves”* (37:21). Lisaks tulid ette ka erinevad loetelud tumeda triaadi/tetraadi omadustest, et vaataja saaks end ise nende põhjal pühhopaadi, sotsiopaadi, makjavelliani, narsissisti, tumeda empaadi või sadistina diagnoosida.

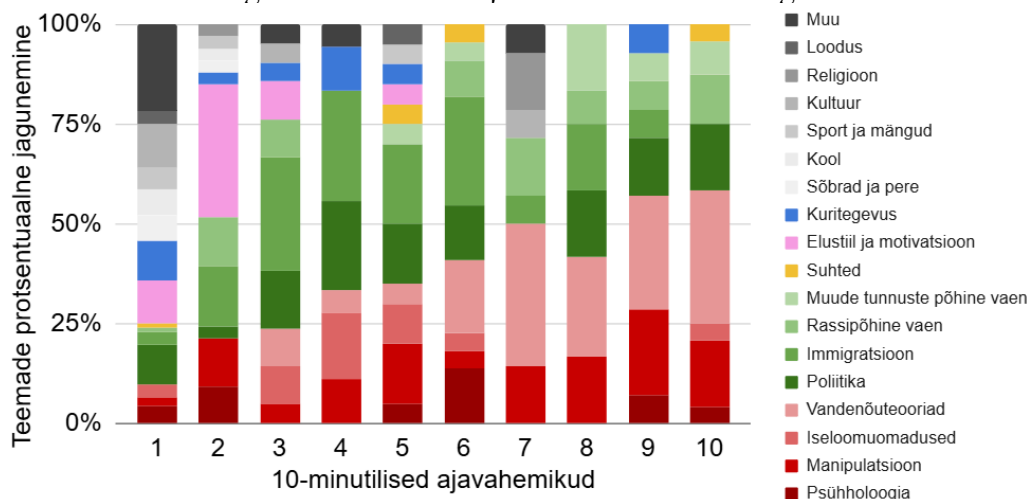
Samuti langesid mitmed videod suhete kategooriasse (joonisel 12 kollane), ent nende kõigi puhul paistis silma ebaedu romantiliste suhete loomisel. Kuigi tegemist ei olnud otseselt incelitega seotud sisuga, kajasis läbi mitmed selles kogukonnas populaarsed lootusetust väljendavad mõtteviisid, eriti *“How to understand a girl. Step 1: you wont.”* (11:39) ja *“”You actually have to talk to girls for them to like you.” Me: doing nothing and waiting for a miracle to happen.”* (27:51), või ebaedu nende hoidmisel ning kibestumus lõppenud suhte pärast. On näha oma ekspartneri süüdistamist nii otseselt (petmine) kui ka kaudselt: *“After the breakup, feel free to tell everyone that I'm the monster in this story. But please don't forget to mention in which chapter you created me.”* (87:33)

Samuti kasvas suhteteemadest välja naistevastatus. Selleks, et oma vaateid “pehmedada”, serveeriti neid läbi huumorivõtme, et vajadusel saaks end “lihtsalt nalja tegemisega” õigustada: *“Alcohol has so many female hormones: once you drink too much, you can't drive and you start talking nonsense”* (23:40) ja *“How does a blind woman drive a car? Just like the other women”* (82:46). Lisaks oli näha ka naiste võrdlemist elutute objektide või loomadega. Naiste objektistamine tundus neist halvasti rääkimist lihtsustavat, sest neid, eriti mitteatraktiivseid naisi, ei nähtud enam inimestena: *“Tell me why I've never been hated on by an attractive person, it's always these neglected animals”* (78:43).

Ka selle persoona puhul olid olemas pedofiilianaljad (5 tk) ning rassismi, antisemitismi või valgete ülemvõimu käsitlevad videod. Kuigi oli ka lihtsamakoelisemaid ja labasemaid nalju, jäid taaskord silma sellised laused, mille mõistmiseks kultuuriline kontekst ja sõna välja hääldamine olulised on: *“My German grandpa looking at me after I said I wanted Minecraft for Christmas (he has hearing problems)”* (17:16) ja *“The further down the rabbit hole you go, the more you realise the "t" is silent”* (90:46). Esimese tsitaadi puhul viidatakse kordagi otseselt natsismi mainimata “Mein Kampf”ile, teise puhul juutide usujuhile rabile. Sellised “mõtlemist vajavad” koeraviled pääsevad sageli tsensuurist läbi, sest ei ütle “otseselt” midagi valesti.

3.3.2. Persoon 3 Ühendkuningriigi asukohaga tulemused

Nagu eelnevalt mainitud, on psühholoogia-teemade (punane) puhul näha stabiilset kasvu ning sellele pakuvad konkurentsi eelkõige poliitikaga seotud teemad (Joonis 13). Erinevalt Eesti asukohaga saavutatud TikToki ajavoost, on ÜK asukoha puhul märgata, kuidas alates 7. vahemikust on kõige suurem osakaal just vandenõuteooriatega seotud videotel.

Joonis 13. Persoon 3 ÜK asukohaga videode teemade jagunemine 10-minutiliste vahemike kaupa.

Esimesi märke autoriteedi- ja valitsusevastasusest oli näha juba esimese paari minuti jooksul, kus lume alla mattunud politseiautole viidati kui *“pigs in blankets”* (01:08) ning kui ette tuli video tekstiga *“We don't call the cops where I come from. We call family”* (04:38).

Kuigi esimesed kindlat mõtteviisi väljendavad videod olid seotud elustiiliga (*“My biggest fear is marrying a man so poor that all he has is money”* (03:29) ja *“No friends, no problem. No girlfriend, no boyfriend, no problem. No cash, big problem”* (5:13)), liikusid need kiiresti edasi tõsisemate teemadeni, kust kumas läbi ähvardava alatooniga väga must-valge mina-vs-teised maailmavaade. Kuigi ühtegi otsest ähvardust kellegi vastu ei tehtud, räägiti abstraktselt “enda kaitsmisest”, “tagajärgedest” ja “halbadele inimestele halbade asjade tegemisest”: *“You are either on my side, by my side or in my fucking way. Choose wisely”* (07:14) ja *“If things don't change soon, good men will have to do bad things to evil people”* (20:46).

Samuti oli näha intellektuaalsust ja teiste manipuleerimist ülistavaid videosid, mille eesmärk tundus olevat tekitada vaatajas tunnet, et ta on targem ja seetõttu parem kui teda ümbritsevad inimesed: *“How spiritually awake people feel in crowds: You can see everything with clarity, it's almost painful. It's like being an only sober person at a party”* (47:17). Sama teema kohta saab näitena välja tuua ka video tänavaküsitlusest, kus inimesed ei osanud väga lihtsatele geograafia ja ajaloo seotud küsimustele vastata ning kommentaarium sai parastavalt oma teadmiste ja teiste teadmatuse üle rõõmu tunda. Kumas läbi üleüldine arusaam, et

valetamine ja manipuleerimine ongi edu alused ning inimesed, kes seda ei tee, on rumalad või valmis teadlikult keskpäraseks jääma ja halli massiga kaasa minema: *“One of the most dangerous types of people are the ones who pretend to be stupid”* (10:00) ja *“The world only rewards liars and manipulators”* (38:58).

Tuleb välja, et kui algoritmile anda märku süsteemikriitilisusest, intellektuaalsest paremusest ja mina-vs-nemad mõttemaailmast, jõuab see välja vandenõuteooriateni, mille eesmärk on tekitada veel suuremat usaldamatust igasuguste formaalsete süsteemide vastu (sh koolid, valitsusasutused, politsei): *“They never taught you about money, the system needs workers, not thinkers.”* (29:31) ning *“School is preparing your children, but not in the way you think or the way you're being told”* (36:15). Samuti esines üleskutseid ise oma peaga mõelda ning kõiges kahelda. Paljudes videotest jagati infot, kuidas on tulemas ülemaailmne süsteemimuutus, millest ainult valitud inimesed teavad. Postitajad nägid end otsekui prohvetitena, kes seda infot oma jälgijaile kuulutasid ning hirmutamiseks nende paranoiat suurendasid: *“Follow the Tribe, don't follow the herd, sovereignty robots will take over the world.”* (76:00).

Kuna ÜK on religioossem riik kui Eesti, on loogiline, et osad vandenõuteooriad olid seotud kristluse, Jeesuse ja Jumalaga. Näiteks toodi korduvalt välja Jeesuse sagedust (*Jesus frequency*) (mitte ajada sassi Jumalaosakese (*God particle*) ehk Higgsi bosoniga), Jumala olemist viiendaks elemendiks või tema vastast vandenõud: *“When you went down every rabbit hole and they all lead to the same place, Jesus is real and they hate him”* (50:46).

Üleüldse käis katse jooksul läbi lai valik erinevatest vandenõuteooriatest, mis ei olnud seotud ühe kindla valdkonnaga: tänapäevase meditsiini kahjulikkus, eeter, Tartaria Impeerium, sagedusteteooria, Antarktika barjääri müsteerium, Suur Vend, mudavoolu enigma, kadunud sajandid, Aleksandria raamatukogu tõeline saatus, püramiidide “tõeline” eesmärk ning inimkonna kitsaskoha teooria. Kuigi viimane neist on tõeline teaduslik teooria, esitati see sageli teiste, vähem aktsepteeritud teooriatega koos. On loogiline, et oma väidetele legitiimsuse andmiseks on mõttekas neid kõrvutada selliste mõtetega, mida vaataja juba aktsepteerib. Vandenõuteooriate videotega käisid kaasas ka kindlad *hashtagid*: *#escapethematrix*, *#truthseeker*, *#questioneverything*, *#surveillancestate*, *#awakening*, *#wakeup*. Isegi kui need olid näiliselt neutraalse video all, olid nende postitajate ülejäänud videod vandenõuteooriate, valitsusevastasuse ja/või manipuleerimistehnikatega seotud.

Poliitikateemadest oli lisaks üldisele valitsuskriitilisusele väga tugevalt esindatud ka sisserändevastatus, millele aitas kaasa see, et tipp-poliitikud (nt Trump) neid samu vaateid avalikult jagasid (*“I don't want them in our country” says Trump about Somalis* (10:12)). Kuigi mitmed immigratsioonivastased sõnumid olid esitatud läbi naljade: *“What's the difference*

between a refugee and E.T.? E.T. learned English and wanted to go home” (15:19), oli ka otseseid üleskutseid riigist lahkumiseks. Kõige suurem vaen tundus brittidel olevat just moslemite vastu ning oli näha konflikti (vähemalt postitajate jaoks) kristluse ja islami vahel: “This is Britain. We eat bacon, drink beer, swear a lot and speak English. If you don't like it, leave!” (07:27) ning “You're offended by my flags in MY country. I'm offended by your burka and mosques in my Christian country. If you're offended by British flags in Britain, then LEAVE. Don't force your Islam on Christians” (19:32)

Oma vaadete õigustamiseks kasutasid osad postitajad ka pseudoteadust või klippe meediast, kus kõnelejad jagasid “fakte”, mille kohta on uuringuid praktiliselt võimatu leida: *“Shocking facts on muslim inbreeding stats: Pakistan, Egypt and other muslim countries have a really low IQ and Christian countries have a high IQ, because there's less inbreeding” (24:06).* Peab mainima, et näitena toodud tsitaat on pärit uudisteklipist, kus “ekspert” väitis, et araabiamaaades on keskmine IQ 60-70 punkti. Kuna IQ skoor näitab erinevust keskmisest, on praktiliselt võimatu, et miljonite elanikega riigid niivõrd suure standardhälbega tulemuse said. Sama kinnitab ka World Population Review’ (2026) kogutud info.

Samuti sattusid TikTok ajavoogu mõningad manosfääriga seotud videod, mis keskendusid eelkõige alfa-mõtteviisile, meesõiguslastele ja naistevastasusele. Meesõiguslaste poolt oli näha rahulolematust meeste emotsionaalse seisundi kohta süsteemis, mis on näiliselt nende vastu tänu sellele, et nad ei ole võrreldes teiste ühiskonnaliikmetega enam sama privilegeeritud rollis kui varem *“If a man expresses anger, he's toxic. If a man expresses fear, he's a coward. You can never win.” (32:30)* ning nostalgiat parema aja vastu: *“100 years ago boys learned how to fish, fight and fix things. Now they learn to be still, be quiet and never offend anyone. No wonder why they're broken” (54:56).* Samuti toodi sisse vägistamiste valeraporteerimine selle asemel, et keskenduda meessoost vägistamisohvritele. Sellega rõhutati küll meeste probleeme, aga keskenduti olukordadele, kus süüdlaseks on naised, mitte teised mehed: *“10 years, that's the average time it takes a good man to clear his name from a lying woman's accusations” (93:30).* Naiste ja feminismi süüdistamist oli näha ka üldisemalt ilma konkreetseid probleeme väljatoomata: *“It's the women who have gone bad” (96:10).*

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Selles peatükis vastan käpiknukuauditis leitu põhjal järjekorras uurimisküsimustele, ning seon leiud varasematest uuringutest kogutud teadmistega. Toon välja nii selle, mis teoreetiliste ja empiiriliste lähtekohtadega kokku läheb, kui ka selle, mis erineb. Mõlemal juhul kasutan varasemate uurijate kogutud infot ja tõlgendusi, et oma töös leitud lahti seletada ja mõtestada.

1. Kuidas on uuel kasutajal võimalik TikTakis jõuda äärmusliku sisuni ilma seda märksõnadega otsimata ning milliseid esmaseid ohumärke peaks tähele panema, et sellise sisuni jõudmist ennetada?

Võrreldes ajaga, kui sotsiaalmeedia ei olnud nii laialt levinud ja populaarne, on radikaliseerumise protsess oluliselt lühenenud ning praeguseks võib see toimuda nädalate, mitte kuude või aastate jooksul (Institute for Economics & Peace, 2026). Seda seisukohta kinnitasid ka erinevate isikute läbi viidud katsed. Tõsiasi, et esimesed piire kompavad (eriti seoses rassismi, ableismi ja võimuvastasusega) ning sallimatust ülesnäitavad videod ilmuvad iga kasutaja puhul esimese viie minuti jooksul, näitab probleemi tõsidust.

Radikaliseerumise kiirenemise põhipõhjusteks peetakse veebis levivat propagandat, algoritmi poolt piiripealsete ja äärmuslike teemade esiletõusu ja süvendamist ning noorte arenguetapist tuleneva haavatusse ärakasutamist äärmuslaste poolt (Institute for Economics & Peace, 2026). Kui Weimann ja Masri (2020) töid välja, et TikToki algoritm hakkab vaatajale näitama vaadatud äärmusliku sisuga sarnaseid videoid ka siis, kui kasutaja ei ole sellele reageerinud ega sellise sisu postitajaid rakenduses jälgima hakanud, siis *see* töö arendab seda mõtet edasi: TikToki algoritm hakkab “piire kompavat” äärmusliku suunaga sisu ette söötma ka täiesti uutele kasutajatele ilma, et nad ise midagi ekstreemset või ebatolerantset otsima peaksid, ning kui kasutaja vähegi “piiripealse” sisu vastu seda lõpuni vaadates või meeldivaks märkides huvi üles näitab, eskaleerub see õige pea piiripealsest äärmuslikuks. Seega on äärmusliku sisuni jõudmine üllatavalt lihtne.

Käpiknukk-kasutajatega tehtud katsetest oli näha, kuidas sallimatuse valdkonna esimesed ja viimased videod oma vaadete radikaalsuse poolest kardinaalselt erinesid. Kui esimeste “piiripealsete” videote puhul kasutati sallimatusele vihjamiseks eelkõige huumorit ja nalju, siis katsete lõpuosas olid vihjed eskaleerunud otseseks äärmuslike vaateid propageerivaks: naisi käsitleti ebameeldivate, manipuleerivate ja rumaladena; postitati julgelt natsisümbolikat; kutsuti üles immigrante riigist välja ajama ning jagati nõuandeid, kuidas teisi inimesi kõige efektiivsemalt manipuleerida ja ära kasutada. Kuidas aga ikkagi on võimalik esimestest

ohumärkidega videotest jõuda olukorrani, kus probleemsete teemadega seotud üha eskaleeruv sisu moodustab viimasel katsepäeval enam kui poole kasutaja ajajoonest?

Äärmusluse spiraali sattumisel mängib olulist rolli platvormi soovitusalgoritm, mis hakkab eelnevate huvide (meeldivaks märgitud ja lõpuni vaadatud videod) põhjal kasutajale üha ekstreemsemat sisu ette söötma (Roose, 2019). Seeläbi loob see tingimused ja keskkonna radikaliseerumise toimumiseks (Roose, 2019). Tehtud katsete puhul oli näha selget filtrimullide tekkimist ning äärmuslike teemade osakaalu märkimisväärset suurenemist aja möödudes. Manosfääri-fookusega persoona puhul moodustasid suhete, lantimise ja naistevastasusega seotud teemad katse teises pooles ise või koos piiripealsete teemadega (elustiil ja välimuse edendamine) igas ajavahemikus enam kui poole (kõige rohkem 82%). Läbivad teemad läksid kokku juba varasemalt väljatooduga: rõhutati “alfa-mehe” loogikat ning räägiti oma “turuväärtuse tõstmisest” läbi rahalise ja professionaalse edu (elustiil), majandusliku ja sotsiaalse kapitali tõstmise (elustiil, lantimine) ning füüsilise atraktiivsuse suurendamise (välimus) (Naegler, 2025)

Sama oli näha ka valgete ülesvõimu fookusega persoona ning erinevate diskrimineerivate poliitiliste ja rassiliste teemade puhul (ühes vahemikus lausa 90% kogu sisust). Selliste teemadega seotud videote nii suurearvulist *eksisteerimist* on võimalik selgitada äärmuslike ideede üha suurema normaliseerumisega, millele on kaasa aidanud see, et inimesed näevad arvamusiidreid ja autoriteete, nt Donald Trump, neid etnonatsionalistlike ja rassistlike sõnumeid (sotsiaal)meedias jagamas (Archer, 2025; Brookfield, 2019). Samuti mõjutab rassismi ja immigratsioonivastasuse normaliseerumist *out*-grupi ühiskondlik raamistamine (Kondrat, 2016). Näiteks aitas Euroopa rändekriisi ajal pagulaste negatiivsele kuvandile Eestis kaasa see, et meedia tõstis esile just pagulaste ja moslemitega seotud terrorirünnakud, naiste ahistamised ning ühiskonnas tekkivad sotsiaalsed konfliktid (Kondrat, 2016).

Kuigi paranoilisuse ja intellektuaalse paremusega seotud kasutaja puhul manipuleerimist, vandenõuteooriaid ja oma intellekti ülistavad teemad katsete teises pooles enamikku ei moodustanud, tuli selle persoona puhul ette hulgaliselt immigratsioonivastasuse ja rassismiga seotud teemasid, millega koos ületati 50% piir. Samuti oli näha vandenõuteooriate ajas eskaleerumist: kui esimesed vandenõudest rääkivad videod olid seotud süsteemivastasuse ja üldhariduskooli kritiseerimisega, siis arenesid need lõpuks välja ajaloosündmusi ümberkirjutavaks (mudavoolu enigma, haihtunud sajandid) või teadust eitavaks (tänapäevase meditsiini kahjulikkus). Sellist vandenõude eskaleerumist ning kasutajate “uude maailma sisse juhatamist” selgitab see, et inimesed, kes juba usuvad ühte vandenõud, on suurema tõenäosusega valmis uskuma ka teisi (Douglas jt, 2019; Wood jt, 2012).

Äärmusliku sisu “spiraali” puhul tuleb käsitleda ka tekkivaid kõlakambreid, kus vaatajad puutuvadki pidevalt kokku sama seisukohta kinnitavate vaadetega ning kontakt vastanduvate ideedega on piiratud (või olematu) (Terren ja Borge, 2021; Cinelli jt, 2021; Nguyen, 2020). Kõlakambrid tekitavad lõhe kambri liikmete ja mitteliikmete vahel ning igaüks, kes ei liitu liikmete seisukohtadega, on aktiivselt selle maailmavaate vastu ning seetõttu ebamoraalne ja ebausaldusväärne (Nguyen, 2020; Tsirel, 2021). Ka tehtud katsetes oli näha, kuidas valitsuse ja teaduse usaldajaid peeti rumalateks ja “valgustatud” *in*-grupist madalamateks; vaadati ülalt alla beeta-meestele ning (“puhtuse” ja “süütuse” stereotüübile mittevastavatele) naistele ning tehti väidetava kriminaalsuse (mustanahalised, araablased), moraalsuse (juudid) või intelligentsi (araablased) põhjal maha teisi rasse. Kui põhiliseks infoallikaks on sotsiaalmeedia, mis see peaaegu pooltel noortest on (Perez, 2022), ning vähem kui tunniga äärmusliku sisuga videod, kus samu sallimatuid ideid pidevalt korratakse ning anonüümsuse taha peitudes tagant utsitatakse, üle poole ajajoonest võivad moodustada, on loogiline, et oht radikaliseerumiseks on suurem.

Selleks, et äärmusliku sisuni jõudmist ennetada, tuleb osata ära tunda esimesi ohumärke, mis ilmuvadki tehtud katsetes nimetatud “piiripealsete” teemade näol, kus stereotüüpidel põhinevate naljade, vastuoluliste kuulsuste meemide ja sõnamänguliste vihjete abil viidatakse sallimatust ülesnäitavatele teemadele ilma oma ebatolerantseid vaateid veel *otseselt* jagamata. Andreeva jt (2025) ning Frazer (2023) töid välja, et äärmuslust levitavad organisatsioonid ja sisuloojad seovad oma vaated sageli sihtauditooriumi juba eksisteerivate väärtustega (paremäärmusluses lojaalsuse, autoriteedi ja “puhtusega”), et neid teema suhtes üles soojendada. Seeläbi on võimalik radikaliseerumine muuta peaaegu märkamatuks, kus kasutaja leiab end filtrimullide tõttu üha ekstreemsemate vaadetega nõustumas (Andreeva jt, 2025). Näiteks on tehtud katsetest näha, kuidas lahkuminekest on lühike tee lantimisekspertide ja manosfäärini, II maailmasõjast valgete ülemvõimuni, Epsteini-meemidest teiste pedofiilianaljadeni ning psühholoogiahuvist manipuleerimisõpetuste ja tumeda tetraadi ülistamiseni.

Samuti peaks silma peal hoidma videotel, mille postitaja ülejäänud inimesi endast ja *in*-gruppi kuuluvast vaatajast kehvemaks peab kas intelligentsi, immigratsioonistaatuse, soo, võimekuse või nahavärvi poolest. Mitmel korral olid esimesed “piiripealsed” videod seotud just ableismiga või rassismiga. Sellist vastandamist ja “meie versus nemad” mõtteviisi on radikaalse sisu levimise strateegiana sotsiaalmeedias käsitlenud ka varasemad uurijad, kes on sellise teadliku vastandamise ühe võimaliku põhjusena välja toonud suhete (mitte)loomisest, töökoha või rahalise olukorra ebastabiilsusest või “valge mehe privileegi” vähenemise tundest tuleneva ebakindluse (Farinelli ja Marinone, 2021; Ging, 2019; Kimmel, 2015).

Lisaks peab ära mainima ka kommentaaride jälgimise olulisuse. Isegi kui video enda sõnum tundub piiripealne, on kommenteerijad sageli otsekohejemad ja julgemad kui postitaja ise, näidates ära, milliste vaadetega kasutajad selle video auditooriumiks on. See leid läheb vastuollu strateegiaga, mida O'Connor oma 2021. aasta töös kirjeldas: kommentaariumi kinniseks jätmise selleks, et jätta mulje, et video on populaarne ning inimesed nõustuvad seal öelduga, sest vastupidiseid kommentaare ei ole võimalik jätta. Silma peaks peal hoidma ka *hashtagidel*, sest mitmel korral jäid neutraalsete videote all silma märksõnad *#escapethematrix*, *#questioneverything* ja *#wakeup* ning kasutaja profiilile klikates oli näha, kuidas ta ülejäänud videod olid seotud vandenõuteooriate, valitsusevastasuse või manipuleerimistehnikatega. Selliste "süütute" ja igapäevaste videote postitamine aga aitab äärmuslikel sisuloojatel panna noori valvsust kaotama (Stockhammer, 2025; Lanchès, 2024).

2. Milliseid meetodeid kasutatakse TikTakis äärmusliku sisu edastamiseks ja tsensuurist mööda pääsemiseks?

On teada, et sisu ja formaadi poolest kasutavad äärmusliku sisu loojad veel radikaliseerumata auditooriumini jõudmiseks sageli sarkasmi ja meeme (Askanius, 2021, Cervi ja Divon, 2023; Lehmann, 2023, Zeng ja Kaye, 2022). Seda kinnitas ka see töö: ebatolerantsed ja sallimatud vaated pöörati oma sõnumi "pehmemdamiseks" naljaks, sageli kasutades stereotüüpe. Askanius (2021) ning Ozduzen jt (2023) põhjendavad taolist käitumist sellega, et see aitab kriitika korral teeselda, et tegemist on "lihtsalt naljaga" ning seeläbi pääseda vastutuse võtmisest. Märkatud stereotüüpidega saab siinkohal välja tuua tumedanahalised ja varastamise, juutide ja rahaahnuse, asiaatide lemmikloomasöömise ning iga araablase seostamise islamiterrorismiga. Sellest, kuidas alustatakse leebematest ja "piire kompavatest" teemadest, kirjutasin ma juba eelmisele uurimisküsimusele vastates.

Kuigi ka põhisõnumid ja nendega seoses märgatud mustrid on täpsemalt lahti kirjutatud 1. ja 3. uurimisküsimuse vastuste all, toon siin eraldi välja ühe sõnumi edastamisega seotud *strateegia*. Nimelt näisid olevat efektiivsed emotsionaalsed ning hirmu või paranoiat tekitavad loosungid. Näiteks prooviti *in*-grupi (noor heledanahaline mees) ja *out*-grupi vahel olevat lõhet suurendada, viidates kodumaa immigrandide poolt koloniseerimisele või vandenõule, et valge rass tahetakse välja suretada. Selleks, et vastandamine paremini töötaks, oli *out*-grupp sageli dehumaniseeritud ning neile viidati kui eluta asjadele (naiste puhul "palju miile näinud auto") või loomadele/koletistele ("olend", "tähelepanuta jäetud loom"). Varasemad uuringud on näidanud, et vaenlase kirjeldamine ebainimlikuna aitab inimestel nende vastu vägivalla kasutamist enda jaoks õigustada (Haslam, 2006; Petersen, 2020, Wahlström jt, 2021).

Sageli ongi äärmuslike vaadetega sisu puhul näha teadlikku vastandamist ja “meie versus nemad” mõtteviisi: töölisklass vs keskklass ja rikkad; kohalikud vs sisserännanud; konservatiivsus vs liberaalsus jne (Farinelli ja Marinone, 2021). Sellest tööst tuli välja, et paremäärmusluse eri valdkondades lisanduvad veel modernsus vs nostalgiline traditsioonilisus, mehed vs naised, alfa-mehed vs beetamehed, manipuleerijad vs manipuleeritavad ning “pimedad” vs “tõe teadjad”. Oluline on ka see, kuidas sellise vastandamise puhul *in*-gruppi kirjeldati. Kui manosfääri puhul oli ideaaliks rikas, edukas ja vormis lantimisekspert, siis intellektuaalse paremuse puhul taheti olla meistermanipuleerija. Valgete ülemvõimu puhul on *in*-grupp ilmselge: valget rassi peeti teistest nii geenide, intelligentsi kui ka moraalsuse poolest paremaks. Kusjuures joonistus välja ka üks huvitav vastuolulisus: kui meeste puhul peeti manipuleerimist kõrgema intelligentsi ja alfa-mehelikkuse märgiks, siis naiste puhul näis see eelkõige tähistavat kahepalgelisust ja silmakirjalikkust. Huang (2025) ja Robertson (2025) töid välja, et äärmusluse ja populismi puhul võivadki vastuolulised väited esineda samaaegselt.

Samuti on AI arengu ja kättesaadavusega seoses suurenenud äärmuslike sõnumite jagamiseks tehisaru kasutamine. Teadlased toovad välja, et AId kasutatakse nii piltide ja videote abil poliitikute või vähemusgruppide kajastamiseks negatiivses valguses, kui ka äärmusrühmituste juhtide kõnede transkribeerimiseks ja tõlkimiseks (van Ginkel jt, 2025, Tech Against Terrorism, 2023). Käesolev uuring näitas, et seda ei kasutata mitte ainult ekstremistlike organisatsioonide praeguste juhtide kõnede tõlkimiseks, vaid ka ajalooliste isikute sõnavõttude laiema publikuga jagamiseks. Nimelt tulid loodud kasutajate ajavool korduvalt ette AIga inglise keelde tõlgitud, ent originaaliga sarnase hääle ja mannerismiga Hitleri kõned. Samuti kasutati tehisaru korduvalt stereotüüpidel põhinevate naljade tegemiseks, näiteks mustanahaliste kujutamiseks puuvillapõllul või juutide kujutamiseks rahaahnete goblinitena. Kuna tehisaru võimaldab sisu toota ennekuulmatu kiiruse ja mahuga ning sageli mitmes eri keeles (van Ginkel jt, 2025), on loogiline, et seda ka TikToki äärmusluse levitamiseks kasutatakse.

Kuidas aga on võimalik, et selline sisu üldse TikToki ajajoonel jõuab? Kuigi vastavalt TikToki enda infole eemaldatakse 94% eeskirjadega vastuollu minevatest videotest esimese ööpäeva jooksul (TikTok, 2025a), näitab see, kui palju äärmuslikke vaateid jagavat sisu siiski iga katse puhul ajajoonel jõudis, kas seda, et allesjäänud 6% on endiselt väga suur arv videosid, või seda, et süsteem ei ole nii efektiivne, kui platvormi enda statistika seda väidab. 94% edukuses paneb kahtlema ka see, et iga persoona puhul, mis tõepoolest erinesid keskmisest kasutajatest selle poolest, et *tahtsid* äärmuslike vaadeteni jõuda, moodustasid problemaatilise sisuga videod 25% – 45% kõigist nähtud videotest.

Niivõrd suurt tsensuurist läbi pääsemist on võimalik põhjendada sellega, et suur osa inimestevahelisest suhtlusest toimub läbi iroonia, sarkasmi, huumori ja metafooride ning sõltub konkreetsest kontekstist ja kultuuriruumist, ent algoritmid ei oska “ridade vahelt” lugeda ega konteksti ja metafoore mõista (Cobbe, 2021; Young, 2021). Seetõttu tekib olukord, kus vaenukõne alla kuuluvad sõnumid, mis on vähegi ümber nurga sõnastatud või kuidagi kodeeritud, siiski laiemas auditooriumini jõuavad. Kuigi TikTok kasutab ka inimmoderaatoreid, ei ole ka neil enamasti piisavalt aega, et igale detailile keskenduda (Chotiner, 2019; Cobbe, 2021; Young, 2021). Siinkohal tulebki mängu sotsiaalne steganograafia – sõnumite nähtavasse kohta peitmise kunst (Boyd, 2010). Kuna kõigi järgnevalt kirjeldatud meetodite abil *jõudis* sisu mu käpiknukk-kasutajate ajajoonele, võib neid pidada efektiivseks nii algoritmipõhise tsensuuri kui ka *out*-grupi poolt tuvastamise ja raporteerimise vältimiseks.

Näiteks oli näha, kuidas kindlad kogukonnad kasutasid teistele gruppidele viitamiseks spetsiifilist halvustava alatooniga, ent siiski TikToki eeskirjasid järgivat sõnavara, näiteks manosfääri ja incelitega seonduvaid sõnu “*female*” (emane), “*foid*” (naisrobot), ja “beeta”. Valgete ülemvõimu ja rassismiga seotud videote puhul paistsid välja “sibul” (venelane) ja “ninja” või “*kniga*” (mustanahaline) ning võrdlused, näiteks immigrantidele sotsiaaltoetuste andmise võrdlemine metsloomade toitmiselega või valge rassi võrdlemine puhta lumega. “Puhtus” on märksõnana läbi käinud ka varasematest paremäärmuslaste sõnavara uurivatest teadustöödest ning tihti kasutatakse seda *in*-grupi paremuse näitamiseks (Andreeva jt, 2025).

Kõige rohkem kasutati kodeerimist valgete ülemvõimu ja natsismiga seotud teemade puhul, kus TikToki tsensuurist läbipääsemiseks olid kasutusele võetud emotikonid (“⚡⚡” ja “🏳️”), numbrikombinatsioonid (1161, 141, 88, 131, 271) ja laulud, mis võimaldavad sõnumit mõista vaid koodiga tuttaval *in*-grupil. Geboers ja Bösch (2025) tõid välja kolm põhilist muusika kasutamise strateegiat äärmusliku sisu levitamiseks ning selles töös oli näha neid kõiki: populaarsete laulude “kaaperdamine” (laul “Down Under”), süütu trendiga liitumine (“Erika” esimeste nootide mängimine klaveril) ning tuntud või nostalgilistest lauludest paroodiaversiooni loomine (immigrantide riigist väljasaatmise versioon laulust “Deck the Halls”). Samuti oli näha rassistlike laulude “taaselustamist” (Johnny Rebeli “N*gger N*gger”, mis kujutab tumedanahalisi inimesi kui koletisi, keda on vaja tappa).

3. Milliseid esmaseid mustreid leidub Eesti asukohaga TikTok ajavoos ning sellise riigi ajavoos (antud juhul ÜK), kus juba on paremäärmuslikke rünnakuid toimunud?

Kõigepealt on oluline välja tuua, et kuigi nii väikest valimit ei saa kuidagi kasutada tervete riikide kohta järelduste tegemiseks, on see oluline viis esmaste mustrite ja seaduspärasuste mõistmiseks. Seetõttu toongi siin välja peamised sarnasused ja erinevused, mida saab kasutada täpsemate edasiste uuringute alustamiseks ja struktureerimiseks, ning mille abil saab esmase pealiskaudse ülevaate Eesti ja Ühendkuningriigi TikTok ajajoonele tulevast paremäärmuslikust sisust.

Kuigi ÜK ja Eesti radikaliseerumisenäitajate võrdlusest (rahvusvaheline terrorismiindeks ning läbiviidud rünnakute ja nende ohvrite arv (Institute for Economics & Peace, 2026)) võiks arvata, et Ühendkuningriigi asukohaga TikTok kasutaja ajajoonel on tunduvalt rohkem äärmusliku sisuga videoid, oli olulist problemaatilise sisu osakaalu erinevust näha vaid ühe persoonaga (Persoon 3). Isegi kui ÜKs tuli äärmuslike vaadetega ja problemaatilisi videoid ette rohkem, ei saa probleemi olemasolu eitada ka Eesti puhul, kus selline sisu moodustas persoonade-ülevalt kõigist nähtud videotest kolmandiku. Muret peaks tekitama ka see, et isegi selle kasutajaga, millega ei jõutud nii sügavale äärmuslike vaadete spiraali kui alguses kardetud (Persoon 3), moodustasid problemaatilise sisuga videod kogu nähtud sisust ikkagi veerandi.

Sarnasused nähtud sisus ja teemades võivad viidata sellele, et TikTok algoritmi puhul ei mängi asukoht sama suurt rolli, kui kasutajapoolne nende teemade vastu äpis huvi ülesnäitamine (meeldimised, vaatamise aeg) ning et parempoolsuse spiraali on võimalik sattuda asukohast hoolimata. Seda kinnitab ka tõsiasi, et TikTok algoritm on saanud kriitikat ajavoo abil vaatajate äärmusluse spiraali tõmbamise eest mitmest eri piirkonnast (Cox, 2018; Hohner jt, 2024; Little, 2021; Ozduzen jt, 2023; Weimann ja Masri, 2020).

On oluline ära märkida, et osad teemad ilmusid ajavoo iga persona puhul hoolimata sellest, millise paremäärmusluse alakategooriaga tegemist oli. Näib, et paremäärmusluse kõik tahud käivad käsikäes immigratsioonivastasuse, rassipõhise (või rahvuspõhise) vaenu ning muude tunnuste põhise vaenuga (misogüünia/naistevastasus, homofobia, transfoobia, ableism). Erinevate paremäärmuslike kogukondade vastumeelsust “valge mehe privileegi” vähenemise suhtes on märganud ka varasemad uurijad (Ging, 2019; Kimmel, 2015, Lilly, 2016).

Lisaks oli näha, kuidas iga persona puhul tuli ajajoonel ette videoid, mis suurendasid paranoilisust ning tekitasid vaatajas tunde tema vastu suunatud ühiskondlikust vandenõust. Sotsiaalselt niigi isoleeritud inimesi, kes tunnevad end teiste poolt tõrjutu või ebaõiglaselt vihatuna, võivad ligi tõmmata mõtteviisid, mis sellist tunnet valideerivad (Erbil jt, 2025; Lilly, 2016). Soolise paremuse ja manofääri puhul oli selleks mõtteviis, et kui mees ei ole ilus, rikas ja

edukas, siis ei olegi tal võimalik naistega edu saavutada ning et naised on juba oma loomult manipuleerivad. Rassilise paremuse puhul kajasid läbi mõtted sellest, et juudid juhivad salaja ühiskonda ning et valitsuste eesmärk on valge rass välja suretada. Intellektuaalse paremuse puhul jäi silma (lisaks arvukatele vandenõuteooriatele, sh mudavoolu enigma, kadunud sajand, Tartaria, Antarktika barjäär jne) ka üleskutse ise manipuleerivalt käituda, sest teised juba teevad seda. Sellisele spiraalile aitab kaasa see, et osa paranoilisest äärmuslusest on peale “valgustatuks” saamist selle sõnumi levitamine, mistõttu hakkavad üha uued ja uued kasutajad neid vandenõuteooriaid võimendama (Hannah, 2025). Lisaks on nii uurijatele kui ka ühiskonnale laiemalt oluline teada, et iga persoona puhul esines pedofiiliaga seotud naljasid ja muid videosid, kuigi ühegi kasutaja eesmärk ei olnud sellise sisuni jõuda.

Põhilise erinevusena paistsid välja poliitilised kõneisikud. Kui Eesti asukoha puhul jagasid oma mõtted eelkõige eestlased, sh Kris Kärner, Martin Helme, Jaak Madison ja Sandra Laur, aga ka välismaised poliitikud, nt Donald Trump (USA), Nigel Farage (ÜK) ja Zia Yusuf (ÜK), siis Ühendkuningriigis olid esindatud praktiliselt ainult nende enda tipp-poliitikud (Yuzuf ja Farage). Paremäärmusluse puhul on kõneisikutel väga oluline roll, sest selle poliitilise suuna vaated on sageli seotud just lojaalsuse ja autoriteediga (Andreeva jt, 2025). Kui inimesed näevad autoriteetseid isikuid, näiteks riigijuhte, immigratsioonivastaseid ja rassistlikke sõnumeid (sotsiaal)meedias jagamas, muutuvad need vaated ka ühiskonnas “normaalsemaks” (Brookfield, 2019). Selline äärmuslike vaadete “normaliseerumine” paistis välja ka sellest, et ÜK puhul olid põhilised poliitikaga seotud teemadel sõnavõtjad tavainimesed, mitte avaliku elu tegelased.

Teiseks on oluline tähele panna, milliste vähemusgruppide vastu kõige suuremat vastumeelsust välja näidati. Kuigi mõlema riigi puhul esines korduvalt mustanahaliste ja juutide kohta nalja tegevaid või diskrimineerivaid videosid, lisandus Eesti asukoha puhul sellele ka venevastatus ning ÜK puhul araablase vastatus, mis oli enamasti seotud religiooniga. Eesti puhul peegeldab selline venevastatus ilmselt seda, et vene päritoluga inimesed on riigis kõige suurem vähemusgrupp (Statistikaamet, 2021). Kuigi ÜKs moodustavad araablased rahvastiku koguarvust vähem kui 1%, on teada, et paljud immigratsioonivastased liikumised hakkasid hoogu koguma just 2015. aasta rändekriisiga seoses, kui üle miljoni pagulase Lähis-Ida riikidest ootamatult Euroopasse saabusid (Pauwels, 2021).

Kolmanda erinevusena saabki tuua religiooni olulisuse oma vaadete edastamisel: kui Eesti asukoha puhul mainiti religiooni minimaalselt, siis kasutati seda ÜK ajavoos korduvalt, et oma immigratsioonivastastust (eriti islamiusulistega ehk *teisest* religioonist inimestega seoses) õigustada. Selle juured võivad tulla rahvastiku religioosusest kuuluvusest. Esiteks on Eestis nende inimeste osakaal, kes mingit usku omaks peavad, protsentuaalselt peaaegu poole väiksem (Office

for National Statistics, 2021; Statistikaamet, 2021). Teiseks on ka moslemite osakaal ÜKS tunduvalt suurem: 7% vs Eesti <1% (Office for National Statistics, 2021; Statistikaamet, 2021).

Neljandaks tuleks käsitleda keelelist aspekti. Kuigi enamik problemaatilisest sisust oli inglisekeelne (Tabel 8), oli ka eesti keeles mitmeid vaenu üles näitavaid lauseid (eriti venelaste, Downi sündroomiga inimeste ja vastumeelsete poliitiliste parteide suhtes). Nii eesti- kui ka ingliskeelse sisu puhul paistis välja vähemusgruppide sildistamine ning negatiivse konnotatsiooniga sõnade kasutamine. Poliitilise sisu puhul paistis eestikeelsetes videotes välja see, kuidas vaenulike (nt homofoobsete ja immigratsioonivastaste) ideede edasiandmiseks kasutati võimalikult neutraalseid ja teaduslikke sõnu ning demagoogiavõtteid, sh hirmutamist ja “libeda tee” meetodit. Ka varasemad uuringud (Klein, 2025; Wahlström jt, 2021) on tõdenud hirmutamise, isiklike rünnakute, naeruvääristamise, vähemusgruppidele tehtud ülekohtu eitamise ja ohvrite või “vaenlaste” dehumaniseerimise kasutamist kui efektiivseid võtteid äärmuslike ideede levitamiseks. Ingliskeelsete poliitikute sõnavõttudest tuleb tunnistada rahvuslikku erinevust: kui ÜK poliitikute sõnavõttudes oli näha Eesti poliitikutega sarnaseid võtteid, siis USA poliitikute sõnavõttud sarnanesid rohkem brittidest ja eestlastest tavakasutajatega, kes kasutasid sidistamist, võrdlusi ja rassistliku alatooniga paralleele, et oma sõnumit edasi anda.

Võttes arvesse seda, kui sarnased on ikkagi Eesti ja ÜK asukohaga kasutajate ajajooned ning seda, et Eestis on noormehi juba paremäärmuslikku gruppi FKD kuulumise, selle juhtimise ja/või sinna liikmete värbamise eest arreteeritud (Salu, 2020), ei saa tulevikus ka Eestis reaalse rünnaku toimumist välistada.

Olulisus ühiskonnale ja diskussioon võimalike lahendustega seoses

Kuigi see uuring on läbi viidud Eesti ja ÜK asukohaga, näitab tõsiasi, et eri riigid tunduvad olevat hädas täpselt samasuguste TikToki algoritmi ja ebapiisava tsensuuriga seotud probleemidega (Boucher 2022; Cox, 2018; Hohner jt, 2024; Little, 2021; Ozduzen jt, 2023; Weimann ja Masri, 2023) seda, et ka teiste geograafiliste asukohtadega tehtud käpiknukuauditid võiksid viia sarnaste tulemusteni. Juba see, kui palju sarnasusi Eesti ja ÜK asukohaga TikToki ajajoonel esines, näitab ära, et probleem paremäärmusliku sisuga ei tunne riigi piire ning võib eriti ingliskeelsena jõuda igauheni, kes teemas veidigi huvitatud on. Seega ei tähenda see, et Eesti on maailmapildis väike riik, üldse seda, et siinse asukoha ja keelega saadud tulemused ei peaks “häirekellasid” tööle panema ka teistel.

Eesti reaalsus on see, et paremäärmusluse levik siinses sotsiaalmeedias on suurem, kui keegi meist teadvustada soovib. Tõsiasi, et Eesti asukohaga on võimalik vähem kui kahe tunni jooksul jõuda TikTokis ilma midagi otsimata, kommenteerimata ja postitamata spetsiifilistesse

paremäärmusluse alamkategoriate filtrimullidesse, näitab, kui suur oht on ka meie riigi noortel radikaliseerumise spiraali sattuda. ÜK ja teiste Lääneriikide lähiajaloost teame, et nii manosfäär, ekstreemne natsionalism kui ka inceliks olemine võivad viia surmaga lõppevate rünnakuteni (Barcellona, 2022; Bates, 2021). Lihtsalt selle teadvustamine ei aita aga probleemi lahendada.

Kes aga ikkagi peaks vastutama? Lihtne oleks panna vastutust sotsiaalmeediaplattformide õlule ning loota, et nende filtrid ja algoritmid on piisavalt head, et kogu äärmuslikku sisu kiiresti tuvastada ning see oma platvormilt eemaldada. Hoolimata TikToki esindajate väidetest, et 94% ebasobivast sisust likvideeritakse (TikTok, 2025a), näitasid selle uuringu jooksul tehtud katsed, et tsensuurist osatakse sotsiaalse steganograafia võtete ning ümber nurga rääkimise abil edukalt läbi pääseda. Mida saab platvormide õlule panna, on nõue, et nende algoritmid õpiksid tuvastama enim levinud lühendeid ja numbrikombinatsioone, mida äärmusluse levitamiseks kasutatakse, või et palgataks ja õpetataks välja *piisavalt* inimmoderaatoreid, sest 4000 kogu maailma peale, kellest osad tegelevad programmi õpetamise, mitte modereerimisega, ei ole tulemusi vaadates piisav (Carpenter-Zehe, 2026). Samuti võiks lasta TikTokil oma algoritmi *vähem* efektiivseks muuta, et vältida äärmusluse spiraalide tekkimist ja inimeste “märkamatu” radikaliseerumist (Roose, 2019), ent sellega kaotaks platvorm oma olulise müügipunkti (Qin jt, 2022), mis oleks äriiselt neile kahjulik, seega seda ilmselt lähiajal ei juhtu.

Teiseks tundub intuiitvne panna vastutus noorte endi õlule: õpetada neid internetis turvaliselt käituma ning ebasobivat sisu eos ära tundma. Siinkohal tuleb aga meelde tuletada, et digipädevused ning enda internetiohtude eest kaitsmine on juba hetkel kehtiva põhikooli riikliku õppekava (2011) § 4 abil haridussüsteemi sisse toodud. Ometigi näevad ja vaatavad paljud noored äärmuslikku sisu (Kalmus jt, 2026). Samuti tekib murekoht seoses sellega, kuidas rääkida õpilastele äärmusluse leviku ohtlikkusest ilma, et nad uudishimust seda ise pärast otsima läheks.

Kolmandaks saaks Eestis teha seda, mida tehti Austraalias: keelata ära sotsiaalmeedia kasutamine kuni teatud eluaastani (Livingstone, 2026). Samas seisaksime ka meie sama probleemi ees, mis austraallased: VPNi allalaadimine ja kasutamine aitab kerge vaevaga sellest keelust mööda pääseda. Samuti läheks selline lahendus justkui vastuollu Eesti kui digiriigi imidžiga. Laste sotsiaalmeedia keeldu ei poolda ka Eesti justiits- ja digiminister Liisa Pakosta, kelle arvates peaks sotsiaalmeedia probleemidega tegelemise puhul alustama sellest, et kõik sotsiaalmeediaplattformid Euroopa Liidus kehtivaid seadusi täidaksid (Saluorg, 2025).

Neljandaks saabki tulla seaduste ja regulatsioonide juurde. Kuigi Euroopa Liidul juba on väga karmid ja täpsed seadused nii andmekaitse (GDPR) kui ka digiteenustes sisu modereerimise (DSA) kohta, on näha sellest, et viimase nelja aasta jooksul on TikTok ELile *korduvate* rikkumiste eest kokku peaaegu 900 miljonit eurot trahve pidanud maksma (EDPB, 2025;

InfluenceFlow, 2026; Reuters, 2025), et platvorm kas ei suuda või ei taha neid nõudeid täita. Oleme olukorras, kus isegi trahvid eeskirjade järgimist piisavalt ei mõjuta, seega ei tundu ka reeglite karmistamine või nende rikkumise eest suurem karistamine efektiivsete lahendustena.

Viimase variandina saaks vastutust suunata lapsevanematele, noorsootöötajatele ja õpetajatele just mitte õpetamise, vaid märkamise nurga alt. Kui noore elus on täiskasvanud, kes oskavad ära tunda äärmusliku sisuga kokku käivat slängi, emotikone ja põhiloosungeid, on lootust sekkuda enne, kui radikaliseerumisprotsess liiga kaugele jõuab. Kuigi sotsiaalmeedia laialdane levik on viinud olukorrani, kus lapsed puutuvad kokku uute ideede ja eeskujudega ilma täiskasvanuteta, kes neid selle “maailma avastamise” juures juhendada ja suunata saaksid, on sekkumiseks siiski mitmeid viise: hoida silma peal oma lapse sotsiaalmeediakasutusel, märgata äärmuslusega seotud sõnavara ja väljaütlemisi ning teada nimepidi, kes on kõige aktuaalsemad äärmuslike ideede levitajad just meie kultuuri- ja informumis. Samuti tuleb noorte elus olevatel täiskasvanutel võtta endale vastutus lisaks märkamisele ka reageerida, teavitada ja suunata.

Ühiskonnana võiks vastukaja sellistele asjadele nagu “88”, laul “Erika”, “Päike tõuseb taas”, “alfa-mees” ja Epsteini meemid olla sama tugev kui arutelu Andrew Tate’i või haakristidega seoses. Iseeneslikult saavad need jututeemaks alles siis, kui midagi äärmuslikku päriselt juhtub ning kui siis tagasi vaadates märgatakse, et kõik märgid rünnakuks olid olemas. Selleks aga, et olukorda ennetada, peab selle vägisi ühiskonnas aktiivseks teemaks muutma teadlaste, poliitikute, ajakirjanike, politseinike ja teiste mõjuisikute sõnavõttude kaudu.

Limitatsioonid ja edasised uurimissuunad

Nagu juba mainitud, on üheks põhiliseks limitatsiooniks valimi väiksus: kuue kasutajaga 100 minuti jooksul kogutud andmeid ei saa kasutada, et teha põhjapanevaid järeldusi ei TikToki algoritmi ega Eestis või ÜKs nähtava sisu kohta. Samuti olid loodud persoonad moodustatud väga laiade kategooriate põhjal, mille piirid on kohati hägused (samad ideed käivad läbi mitmest paremäärmusluse osast), mistõttu tuleks edaspidi kindlasti uurida ka *täpsemate* liikumistega (nt lantimiseksperdid või neonatsid) seotud sisu. Kolmandaks ei saanud ma eriti palju infot eestikeelse äärmusliku sisu kohta, kuna algoritm hakkas lisaks emakeelse sisu vaiksusele eskaleerumisele ka üha rohkem ingliskeelseid videosid näitama. Sellepärast on kõige ekstreemsemad väljaütlemised selles töös inglise keeles. Samuti on oluline välja tuua, et loodud kasutajad ei käitunud nagu *keskmine* TikToki kasutaja, vaid tarbisid sisu ja vajutasid videosid meeldivaks eesmärgiga jõuda äärmusliku sisuni. Seetõttu ei kajasta tulemused kindlasti *keskmise* inimese kogemust, vaid pigem sellist noort, kes oma tausta, huvide või vaadete tõttu juba on

nendest teemadest huvitatud. Lisaks saab uuesti sisse tuua ka alateadliku kallutatuse teemade kategoriseerimisega seoses, kus ma suure tõenäosusega hindasin enda vaadetest tulenevalt mõnda asja karmimalt kui mõni teine hindaja seda teinud oleks.

Enda töö limitatsioonidest ja varasemaid teadmisi kaardistades märgatud teadmistelünkadest tulenevalt toon välja mõned võimalikud tulevased uurimissuunad. Esiteks oleks vaja ära kaardistada sotsiaalmeedias kasutatavad äärmuslusega seotud emotikonid, numbrikombinatsioonid, lühendid ja muud sotsiaalse steganograafia meetodid, mis võimaldaks tuvastada rohkem äärmuslikku sisu nii *out*-gruppi kuuluvate inimeste kui ka algoritmide poolt. Kuigi neid on nii selles töös kui ka varasemates uurimustes (Bhat ja Klein, 2020; Calhoun ja Fawcett, 2023; Gentile ja Gomez O’Keefe, 2025) välja toodud, ei ole olemas ühtset kaardistust ega juhendit, kus kogu see info eri äärmusluse tahkude koodide kohta kirjas oleks. Selline kaardistus teeks märkamise kergemaks nii õpetajatele, noorsootöötajatele ja veebipolitseinikele, aga ka potentsiaalselt TikToki algoritmi välja õpetavatele inimestele ja moderaatoritele.

Teiseks, kuigi manosfääri on viimasel ajal Eestis juba uuritud (nt Lott jt, 2025), on neonatside ja valgete ülemvõimuga seotud liikumiste uurimine meie riigis jäänud tahaplaanile. Ometigi näitab mitme Eesti noormehe neonatsliku organisatsiooni FKD juhtimise ja sinna värbamise eest arreteerimine (Salu, 2020), et peaksime sellise mõtteviisi tõusu võtma sama tõsiselt kui manosfääri.

Kolmandaks oleks vaja lähemalt uurida paremäärmusluse häälekandjaid eri platvormidel: kes on mõjuisikud ning mis on nende põhilised sõnumid. Kuigi Andrew Tate ja Nick Fuentes on paljudele tuttavad nimed, on peale nende suunamudijate kontode platvormidepoolset blokeerimist nende asemele kerkinud uued sisuloojad, kes ilma igasuguste takistusteta hetkel oma vaateid levitavad.

Lõpetuseks võiks täpsemalt ära kaardistada erinevate Eesti ekspertide arvamused seoses veebipõhise radikaliseerumise lahendustega. Kuigi Vompa (2024) juba käsitles oma bakalaureusetöös võimalikke deradikaliseerimise võimalusi, on seoses Austraalia sotsiaalmeediabänniga tekkinud arutellu uus dimensioon. Tuleks kaaluda seda, kas TikToki või üleüldse kogu sotsiaalmeedia riigis keelamine võiks olla lõpuks parim lahendus.

KOKKUVÕTE

Selle töö eesmärk oli teada saada, kuidas jõuavad uued kasutajad paremäärmusliku sisuni TikTakis, milliseid meetmeid sellise sisu postitajad kasutavad, et tsensuurist mööda pääseda ning kui sarnased on mõne Eesti ja ÜK asukohaga kasutaja ajajooned. Teema on oluline, sest 1) paremäärmuslus *on* saamas järjest populaarsemaks (Mudde, 2019), 2) TikToki algoritmi *on* palju kritiseeritud väärinfo ja vaenukõne levitamise ning vaatajate äärmusluse spiraali tõmbamise eest (Little ja Richards, 2021; Little, 2021) ning 3) noored *puutuvad* sellise (või muu häiriva) sisuga Internetis kokku (Kalmus jt, 2026). Samuti on oluline Eesti võrdlemine sellise riigiga (siin töös Ühendkuningriik), kus juba on paremäärmuslikke rünnakuid toimunud ning kus probleemi tõsisust riiklikul tasandil teadvustatakse (Ghilès, 2018, Intelligence and Security Committee of Parliament, 2022).

Teema uurimiseks kasutasin käpiknukuauditit (Sandvig jt, 2014), mille käigus lõin kolm eri persoonat (soopõhine paremus, rassipõhine paremus ja intellektuaalne paremus) ning kuus uut TikToki kasutajat (iga persoona kohta üks Eesti ja teine VPNi abil ÜK asukohaga). Mõjutades algoritmi vaid videote ja kommentaaride meeldivaks märkimise ning teemakohaste videote kauem vaatamisega, kogusin iga kasutajaga ekraanisalvestuste abil 100 minuti jagu materjali. Kokku sattus seeläbi valimisse 2903 videot, mille kohta märkisin ära algusaja, põhilise teema, keele ning märkimisväärsed tsitaadid. Andmete analüüsimiseks kasutasin nii kvantitatiivset sisuanalüüsi (temaatilise osakaalu, keele ja vaatamisajaga seotud andmete analüüsimiseks) kui ka kvalitatiivset sisuanalüüsi (põhiliste sõnumite, sotsiaalse steganograafia võtete ning sisu eskaleerumise kaardistamiseks).

Tulemustest selgus, et TikToki algoritm hakkab “piire kompavat” äärmusliku suunaga sisu ette söötma ka täiesti uutele kasutajatele ilma, et nad ise midagi ekstreemset või ebatolerantset peaksid otsima, ning kui kasutaja vähegi “piiripealse” sisu vastu huvi tunneb, eskaleerub see õige pea piiripealsest äärmuslikuks. Selleks, et ekstreemse sisuni jõudmist ennetada, tuleks ohumärke tähele panna juba varakult ning hoida silma peal stereotüüpidel põhinevatel naljadel, “meie vs nemad” mõtteviisil ning videote kommentaariumitel, kus oma arvamust sageli julgelt avaldatakse, kui videotes endis.

Teiseks tuli välja, et TikTakis kasutatakse äärmusliku sisu levitamiseks huumorit, emotsionaalseid loosungeid, demagoogiat ning isegi tehisintellekti. Sageli raamistatakse *out*-gruppi hirmutava või ebainimlikuna ning tekitatakse vaatajas tunnet, et teatud grupid, näiteks valitsus, immigrandid või naised, on ebaõiglaselt tema vastu. Platvormi tsensuurist möödapääsemiseks rakendatakse sotsiaalset steganograafiat: kindla tähendusega numbri- ja

tähekombinatsioonid, emotikone, sõna valestikirjutamist ja sarnase sõnaga asendamist, kogukonnaspetsiifilist sõnavara, sildistamist ning laulude ja *hashtagide* “kaaperdamist”.

Kolmandaks tuleb tunnustada mitmeid mustreid, mis joonistusid välja nii Eesti kui ka ÜK asukoha puhul ning isegi isiklikult. Kuigi nii väikese valimi puhul ei ole riikide kohta võimalik põhjapanevaid järeldusi teha, on nende tulemuste kaardistamine oluline esmaste seaduspärasuste mõistmiseks, et saaks edasise põhjalikumaid uurimisi paremini planeerida. Kuigi ÜK asukoha puhul oli problemaatiliselt sisu ajajoonel rohkem, nägid ka Eesti asukohaga kasutajad sellist sisu kolmandiku kogu katse ajast. Samuti oli näha, et kõigi paremäärmuslike isiklikult puhul käisid läbi immigratsioonivastatus, rassipõhine (või rahvuspõhine) ning muude tunnuste põhine vaen (misogüünia, homofobia, transfoobia, ableism). Märkimist väärib ka see, et kõigi isiklikult puhul esines pedofiilia seotud nalju, kuigi ühegi kasutaja eesmärk ei olnud sellise sisu jõuda.

Põhiliste erinevustena saab välja tuua selle, kelle vastu rassi-/rahvuspõhine vaen lisaks tumeanahalistele ja juutidele oli suunatud. Eesti asukoha puhul oli näha vastumeelsust venelaste suhtes, ÜKs araablaste. Lisaks oli ÜK puhul tunduvalt olulisem religioosne element ning mõtteviis, et islam ei sobi nende “kristliku riigiga” kokku. Eestis olid põhilisteks kõneisikuteks nii kodu- kui välismaised poliitikud, ent ÜK puhul domineerisid nende enda poliitikud ning tavakodanikud. Sõnakasutuse poolest üritasid mõlema riigi poliitikud olla neutraalsed ja veenda demagoogiavõtetega, kuid USA poliitikute sõnavõtted sarnanesid rohkem brittide ja eestlaste tavakodanikega, kes kasutasid sõnumi edastamiseks sildistamist, võrdlusi ja rassistliku alatooniga paralleele.

Lõpetuseks tekib küsimus, kes ikkagi peaks sellise sisu leviku peatamise eest vastutama. Vastutuse võiks panna TikTokile, ent platvormide modereerimissüsteemid ei ole piisavalt efektiivsed, et isegi nende enda eeskirjasid korralikult järgida, ning ELile trahvi maksmine ei tundu ettevõtet ka motiveerivat. Samuti võiks vastutuse panna noorte endi või haridussüsteemi õlule, kuid ametlikult me juba tegeleme sellega, sest digipädevused ning enda internetiohtude eest kaitsmine on osa põhikooli riiklikust õppekavast. Kolmandaks võiks keelustada sotsiaalmeedia alla 16-aastastele, aga VPNi abil on sellest piirangust kerge mööda pääseda. Niiviisi tundubki lõpuks, et ainus võimalus on panna see vastutus noorte elus tegutsevate täiskasvanute (lapsevanemate, õpetajate, noorsootöötajate) õlule, et nad oskaksid märgata ja varakult ära tunda äärmusliku sisuga kokku käivat slängi, emotikone ja põhilisi loosungeid, et sekkuda enne, kui radikaliseerumisprotsess liiga kaugele jõuab. Sellega saaksid aidata ka ühiskondlikud aramusliidrid ja meedia, muutes paremäärmuslikud loosungid ja salakeele aktuaalseks aruteluteemaks.

SUMMARY

The aim of this thesis was to find out how can new users find their way to far right content on TikTok, what kind of methods are used to avoid being detected and censored by moderators and how similar are the “For You” pages (FYP) for new users with an Estonian and the UK location. The topic is important 1) because the far right *is* gaining popularity (Mudde, 2019), 2) because TikTok’s algorithm has already received a lot of criticism for spreading false information and hate speech and for pulling users into an escalating extremist spiral (Little & Richards, 2021; Little, 2021), and 3) because it is a known fact that the youth *does* indeed come in contact with this kind or other disturbing content on the Internet (Kalmus et al, 2026). It’s also important to compare results gotten with an Estonian location with such a country (in this case, the United Kingdom), that has already had far right attacks and is recognising the seriousness of the problem at a national level (Ghilès, 2018, Intelligence and Security Committee of Parliament, 2022).

I used sock puppet audit (Sandvig et al, 2014) as a method to study this topic, created three personas (gender based, race based and intelligence based superiority) and six new TikTok users (for each persona, one with a location in Estonia and one, by using VPN, in the UK). By affecting the algorithm only with my likes and the time I spent watching each video, I collected 100 minutes worth of screen recorded information about each created user. The sample ended up being 2903 videos and for each of them I marked down the time of start, language, the main topic and any noteworthy quotes. To analyse collected data I used quantitative content analysis (for distribution of main themes, language and time related data) and qualitative content analysis (for mapping main messages, social steganography and the escalation of radical themes).

One of the main findings was that TikTok’s algorithm will show “borderline” content (not quite extreme yet, but moving there) to new users even if they have never searched anything extreme or intolerant before. If said user shows even a bit of interest in these borderline topics, the content will quickly turn more extreme. To prevent ever making it to that kind of content, it’s important to notice the warning signs early and to keep an eye out for jokes based on stereotypes, “us vs them” rhetoric and on the comment sections, where people feel more bold in sharing their opinions than in the actual videos.

Secondly, humour, emotional slogans, demagoguery and AI are often used as strategies to spread far right content on TikTok. The out-group is often framed as scary or inhuman and the viewer is made to feel as if certain groups, e.g. the government, immigrants or women, are unfairly against them. Content creators use social steganography to get past censorship:

number/letter combinations with a specific meaning, emojis, intentionally mis-spelling words or substituting them with *similar* sounding words, community specific vocabulary, labeling and even hijacking songs and hashtags.

Thirdly, there are several patterns that could be noticed across both geographical locations and all three personas. Although a sample size this small does not allow for any concrete conclusions to be made, it's still important to point these out to understand the initial patterns for planning future research. Although more problematic content can be seen with the UK location, it is noteworthy that even with Estonian location, this kind of content made up a third of all the videos. Also, with *all three* far right personas topics such as anti-immigration, racism and discrimination based on other characteristics (misogyny, homophobia, transphobia, ableism) showed up. In addition, even it was *not* a goal of any of the created personas, jokes about pedophilia made it to the FYP with each of them.

The main difference I found was against whom, in addition to black and jewish people, racism and xenophobia were directed. While in Estonia, that group was mainly Russians, then in the UK, Arabs. In the UK, the religious element also played a bigger role in that and flamed the idea that Islam has no place in their "Christian country". In Estonia, the main spokespeople were both our own and foreign politicians (predominantly Trump, Farage, Yuzuf), while in the UK, they were mostly local politicians and local ordinary citizens. While both countries' politicians tried to use neutral phrases and demagoguery, the American politicians who showed up in the feed had more in common with Estonian and British civilians who used labelling and racist comparisons to get their points across.

Lastly, who is then responsible for stopping this kind of content from spreading? We could give that responsibility to TikTok, but the reality has shown that their moderation systems are currently just not effective enough and paying EU's fines is also not that great of a motivation. Also, we could shift it to the young people themselves or to the educational system, but officially we *are* already teaching them all about digital skills and online safety even as early as middle school. We could also ban social media for under 16-year-olds, but that ban is easy to bypass with a VPN. Therefore, the only reasonable solution seems to be lay that responsibility on the adults in young people's life (adults, teachers, youth workers), for them to *notice* and *recognise* slang, emojis and slogans popular in the far right movements to be able to interfere before the radicalisation process has gone too far. Opinion leaders and the media could also help with that by making far right slogans and their "secret language" an active societal conversation topic.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Aarne, O. (2022). *Auditing TikTok's recommender system with sock puppets*. Magistr töö. Helsinki Ülikool, andmeteaduste õppekava.
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/7828e892-6789-4665-a625-9814bf4a17a3/content>
- Abaddi, S. (2026). Reading Between the Glyphs: Unmasking Gen Z's Coded Cyberbullying on Social Media with AI. *Computing Open*, 4. <https://doi.org/10.1142/S2972370126500029>
- Adamcová, K. ja Burrell, R. (2022). The Rise of Far-Right Violence in Europe. *European Liberal Forum Publications*, 12.
<https://liberalforum.eu/wp-content/uploads/2023/01/WEBSITE-2022-The-Rise-of-Far-Right-Violence-in-Europe.pdf>
- Adamczyk, M. ja Siekierka, M. (2025). Contemporary Climate Movements: Ecological Radicalism, Extremism, or a New Wave of (Eco) Terrorism? A Case Study of Just Stop Oil and Letzte Generation Organizations. *Historia i Polityka*, 52 (59), 39-58.
<https://doi.org/10.12775/HiP.2025.012>
- Adam-Troian, J., Tecmen, A. ja Kaya, A. (2021). Youth Extremism as a response to global threats?. *European Psychologist*, 26(1). <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000415>
- Ahrens, T., Geisler, A., Krüger, N. ja Tremlett, R. (2025). Is That A Hitler Salute In Your Feed? Decoding Neo-Nazi's Secret Emoji Language. *Worldcrunch*, 2. aprill. Kasutatud 03.04.2026, <https://worldcrunch.com/in-the-news/secret-emoji-language-neo-nazis/>
- Alexe, D. (2025) Neo-Nazi Exploitation Online: AI Voice-Cloning and the Revival of Hitler Speeches. *Global Network of Extremism & Technology*, 21. november. Kasutatud 25.04.2026, <https://gnet-research.org/2025/11/21/neo-nazi-exploitation-online-ai-voice-cloning-and-the-revival-of-hitler-speeches/>
- Ali, K. (2021). Zoom-ing in on white supremacy: Zoom-bombing anti-racism efforts. *M/C Journal*, 24(3). <https://doi.org/10.5204/mcj.2786>
- Allington, D. (2023). *The national research environment for the study of extremism in the UK*. London: UK Government.
<https://kclpure.kcl.ac.uk/portal/en/publications/the-national-research-environment-for-the-study-of-extremism-in-t/>
- Andreeva, I., Gillis, S., Hahn, L., Taggart, M., Vuich, A., Lapan, E., Lattimer, T. A. ja Reinbold, A. (2025). Investigating the Moral Justification and Online Engagement Strategies Used by

- Extremist Right-Wing and Left-Wing TikTok Influencers. *American Behavioral Scientist*, 1–21. <https://doi.org/10.1177/00027642251344214>
- Akdag, A. ja Blakey, R. (2025). Pathological narcissism and incelism: can the application of treatment principles for PN help reduce the rise of incel-related incidents?. *Frontiers in Psychiatry*, 16, 1513719. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2025.1513719>
- Archer, A. M., Schmitt, C. E., McGregor, S. C. ja Jang, H. (2025). Presidential authority and the legitimization of far-right news. *The International Journal of Press/Politics*, 30(1), 14-37. <https://doi.org/10.1177/19401612241235630>
- Askanius, T. (2021). On Frogs, Monkeys, and Execution Memes: Exploring the Humor-Hate Nexus at the Intersection of Neo-Nazi and Alt-Right Movements in Sweden. *Television & New Media*, 22(2), 147-165. <https://doi.org/10.1177/1527476420982234>
- Ayanian, A. H., Böckler, N., Doosje, B. ja Zick, A. (2019). Processes of Radicalization and Polarization in the Context of Transnational Islamist Terrorism. *International Journal of Conflict and Violence*, 1–6. <https://doi.org/10.4119/IJCV-3098>
- Aycha Rami, A. (2025). The Impact of Extremist Groups' Use of Social Media: A Study of Usage Patterns. *International Journal of Social Communication*, 11(2), 24-49. <https://asjp.cerist.dz/en/article/272801>
- Bachaud, L. ja Johns, S. E. (2023). The use and misuse of evolutionary psychology in online manosphere communities: The case of female mating strategies. *Evolutionary human sciences*, 5(e28). <https://doi.org/10.1017/ehs.2023.22>
- Baider, F. (2023). Accountability Issues, Online Covert Hate Speech, and the Efficacy of Counter-Speech. *Politics and Governance*, 11(2), 249-260.
- Banks, J. (2010). Regulating hate speech online. *International Review of Law, Computers & Technology*, 24(3), 233-239. <https://doi.org/10.1080/13600869.2010.522323>
- Barcellona, M. (2022). Incel violence as a new terrorism threat: A brief investigation between alt-right and manosphere dimensions. *Sortuz: Oñati Journal of Emergent Socio-Legal Studies*, 11(2), 170-186. <https://opo.iisj.net/index.php/sortuz/article/view/1471>
- Bates L. (2021). *Men Who Hate Women: from Incels to Pickup artists, the truth about extreme misogyny and how it affects us all*. New York: Simon & Schuster
- Bekavac, L., Strecker-Bischoff, J., Garcia, K., Mayer, S. ja Tamò-Larrieux, A. (2026). Scrutinizing Systemic Risks in Personalized Recommender Systems Through Sock-Puppet Auditing of VLOPs. *ACM Transactions on Recommender Systems*. <https://doi.org/10.1145/3795516>

- Bhat, P. ja Klein, O. (2020). Covert hate speech: White nationalists and dog whistle communication on twitter. In *Twitter, the public sphere, and the chaos of online deliberation*. Cham: Springer International Publishing, 151-172. https://doi.org/10.1007/978-3-030-41421-4_7
- Bohler, F., Peters, G. W. ja Aggarwal, N. D. (2023). TikTok and its role in racism within rural communities. *Journal of Rural Mental Health*, 47(3), 199–200. <https://doi.org/10.1037/rmh0000234>
- Bolton, K. R. (2018). Cultural Marxism: origins, development and significance. *The Journal of Social, Political, and Economic Studies*, 43(3/4), 272-284.
- Bouchaud, P. ja Ramaciotti Morales, P. (2024). Auditing the audits: evaluating methodologies for social media recommender system audits. *Applied Network Science*, 9(1), 59. <https://doi.org/10.1007/s41109-024-00668-6>
- Boucher, V. (2022). *Down the TikTok rabbit hole: Testing the TikTok algorithm's contribution to right wing extremist radicalization*. Doktoritöö. Queen's University, sotsioloogia õppekava. <https://qspace.library.queensu.ca/server/api/core/bitstreams/a6c3012c-af83-4d2a-9fcc-570c0664e2b2/content>
- Boyd, D. (2010). Social Steganography: Learning to Hide in Plain Sight. *Zephoria*, 23. august. Kasutatud 03.04.2026, <https://www.zephoria.org/thoughts/archives/2010/08/23/social-steganography-learning-to-hide-in-plain-sight.html>
- Boyd, D. ja Marwick, A. E. (2011). Social privacy in networked publics: Teens' attitudes, practices, and strategies. In *A decade in internet time: Symposium on the dynamics of the internet and society*. <https://ssrn.com/abstract=1925128>
- Brandon, J. (2025). 8 Smart Ways To Use TikTok Hashtags And Grow Your Audience. *Forbes*, 23. august. Kasutatud 09.04.2026, <https://www.forbes.com/sites/johnbbrandon/article/tiktok-hashtags/>
- Brookfield, S. (2019). Uncovering and challenging white supremacy. Yancy, G (toim) *Educating for Critical Consciousness*. (lk 11-27). New York: Routledge.
- Brown, K., Mondon, A. ja Winter, A. (2023). The far right, the mainstream and mainstreaming: Towards a heuristic framework. *Journal of Political Ideologies*, 28(2), 162-179. <https://doi.org/10.1080/13569317.2021.1949829>
- Brzuszkiewicz, S. (2020). Incel radical milieu and external locus of control. *International Centre for Counter Terrorism-The Hague*, 2(a), 1-20. <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep29445.pdf>

- Calhoun, K. ja Fawcett, A. (2023). “They edited out her nip nops”: linguistic innovation as textual censorship avoidance on TikTok. *Language@ internet*, 21, 1-30.
<https://doi.org/10.14434/li.v21.37371>
- Cantó Martínez, M. (2025). MONTHLY REPORT. Analysis of Far-Right Violence and Terrorism January 2025. *Observatorio Internacional de Estudios sobre Terrorismo*. Kasutatud 01.04.2026, <https://observatorioterrorismo.com/actividades/far-right-extremism-january-2025/>
- Carpenter-Zehe, O. (2026). TikTok used automation in nearly 100% of violating-content moderation in Europe. *EU Observer*; 2. märts. Kasutatud 22.05.2026,
<https://euobserver.com/205083/tiktok-used-ai-in-nearly-100-of-violating-content-moderation-in-europe/>
- Castelli Gattinara, P., Froio, C., & Pirro, A. L. P. (2022). Far-right protest mobilisation in Europe: Grievances, opportunities and resources. *European Journal of Political Research*, 61 (4), 1019–1041. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12484>
- Center for Cyber Safety and Education (2019). Kids need stronger parental oversight online: Children’s internet usage study.
<https://isc2-center.my.salesforce.com/sfc/p/#G0000000iVSt/a/0f000000fyoc/TYQ9XvDATBA78rR00G.PGJ9fmaLm1vQfAW9HCpy3GWk>
- Center on Extremism. (2023). Right-Wing Extremist Terrorism in the United States. *ADL*, 15. november. Kasutatud 19.05.2026,
<https://www.adl.org/resources/report/right-wing-extremist-terrorism-united-states>
- Cervi, L. ja Divon, T. (2023). Playful Activism: Memetic Performances of Palestinian Resistance in TikTok #Challenges. *Social Media + Society*, 9 (1), 1–13.
<https://doi.org/10.1177/20563051231157607>
- Chabrol, H., Bronchain, J., Morgades Bamba, C. I. ja Raynal, P. (2020). The Dark Tetrad and radicalization: Personality profiles in young women. *Behavioral sciences of terrorism and Political Aggression*, 12(2), 157-168. <https://doi.org/10.1080/19434472.2019.1646301>
- Chotiner, I. (2019). The Underworld of Online Content Moderation. *The New Yorker*, 5. juuli. Kasutatud 26.04.2026,
<https://www.newyorker.com/news/q-and-a/the-underworld-of-online-content-moderation>
- Cinelli, M., De Francisci Morales, G., Galeazzi, A., Quattrociocchi, W. ja Starnini, M. (2021). The echo chamber effect on social media. *Proceedings of the national academy of sciences*, 118(9), e2023301118. <https://doi.org/10.1073/pnas.2023301118>
- Cobbe, J. (2021). Algorithmic Censorship by Social Platforms: Power and Resistance. *Philosophy & Technology*, 34(3).

https://doi.org/10.1007/s13347-020-00429-0?urlappend=%3Futm_source%3Dresearchgate.net%26utm_medium%3Darticle

- Collins, J. (2021). A new wave of terrorism? A comparative analysis of the rise of far-right terrorism. *Perspectives on Terrorism*, 15(6), 2-22. <https://www.jstor.org/stable/27090913>
- Conover, M. D., Ferrara, E., Menczer, F. ja Flammini, A. (2013). The digital evolution of occupy wall street. *PloS one*, 8(5), e64679. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0064679>
- Cooper, F. (2025). Understanding pathways to radicalisation: Examining the risk factors among UK secondary school students. *Plymouth Institute of Education Open Journal*, 2(2). <https://pearl.plymouth.ac.uk/pieoj/vol2/iss2/5/>
- Copsey, N. ja Merrill, S. (2020). Violence and restraint within Antifa. *Perspectives on terrorism*, 14(6), 122-138. <https://www.jstor.org/stable/26964730>
- Corso, F., Pierri, F. ja de Francisci Morales, G. (2024). What we can learn from TikTok through its Research API. *Arxiv*, <https://arxiv.org/html/2402.13855v2>
- Cosentino, G. (2020). *Social media and the post-truth world order: The global dynamics of disinformation* (lk 59-86). Cham: Springer International Publishing.
- Coston, B.M. ja Kimmel, M. (2013). White Men as the New Victims: Reverse Discrimination Cases and the Men's Rights Movement. *Nevada Law Journal*, 13(2). <https://scholars.law.unlv.edu/nlj/vol13/iss2/5>
- Cox, J. (2018). TikTok has a Nazi problem. *VICE*, 18. detsember. Kasutatud 09.12.2023, https://www.vice.com/en_us/article/yw74gy/tiktok-neo-nazis-white-supremacy
- Curry, D. (2023). Most Popular Apps (2023). *Business of Apps*, 4. mai. Kasutatud 08.01.2024, <https://www.businessofapps.com/data/most-popular-apps/>
- Curry, D. (2026). Most Popular Apps (2026). *Business of Apps*, 24. märts. Kasutatud 26.04.2026, <https://www.businessofapps.com/data/most-popular-apps/>
- Davis, B. (2019). Violent extremist organizations. *Journal of Strategic Security*, 12(3), 37-156. <https://www.jstor.org/stable/26775814>
- del Pino-Brunet, N., Gómez-Jacinto, L., Hombrados-Mendieta, I., Salas-Rodríguez, J. ja Castilla-Mora, R. (2023). Perceived discrimination, satisfaction with life and radicalization: Gender differences. *Deviant behavior*, 44(6), 841-856. <https://doi.org/10.1080/01639625.2022.2106907>
- Doosje, B., Moghaddam, F. M., Kruglanski, A. W., de Wolf, A., Mann, L. ja Feddes, A. R. (2016). Terrorism, radicalization and de-radicalization. *Current Opinion in Psychology*, 11, 79-84. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2016.06.008>

- Douglas, K.M., Uscinski, J.E., Sutton, R.M., Cichocka, A., Nefes, T., Ang, C.S. ja Deravi, F. (2019), Understanding Conspiracy Theories. *Political Psychology*, 40, 3-35.
<https://doi.org/10.1111/pops.12568>
- Dudenhoefer, A. L., Niese, C., Görden, T., Tampe, L., Megler, M., Gröpler, C. ja Bondü, R. (2021). Leaking in terrorist attacks: A review. *Aggression and violent behavior*, 58, 101582.
- Duguay, S. ja Gold-Apel, H. (2023). Stumbling blocks and alternative paths: Reconsidering the walkthrough method for analyzing apps. *Social Media+ Society*, 9(1),
<https://doi.org/10.1177/20563051231158822>
- Duignan, B. (2024). Replacement theory. *Encyclopedia Britannica*. Kasutatud 11.01.2024,
<https://www.britannica.com/topic/replacement-theory>
- EDPB. (2025). Irish Supervisory Authority fines TikTok €530 million and orders corrective measures following Inquiry into transfers of EEA User Data to China. *European Data Protection Board veebileht*, 4. juuli. Kasutatud 22.05.2026,
https://www.edpb.europa.eu/news/news/2025/irish-supervisory-authority-fines-tiktok-eu530-million-and-orders-corrective_en
- ECRI. (2016). ECRI üldpoliitiline soovitus nr 15 vaenukõne vastase võitluse kohta. *Euroopa Nõukogu koduleht*. Kasutatud 11.01.2024,
<https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-combating-hate-speech/1680a0b855>
- Entrena-Serrano, C., Degeling, M., Romano, S. ja Çetin, R. B. (2025). TikTok's Research API: Problems Without Explanations. *Cornell University arhiiv*,
<https://doi.org/10.48550/arXiv.2506.09746>
- Erbil, C., Özbilgin, M. F. ja Mergen, A. (2025). Red Pill Leadership Behaviours and Discourse Ethics. *Journal of Business Ethics*, 1-21. <https://doi.org/10.1007/s10551-025-06194-4>
- Erlandsson, E. ja Kristoffersson, N. (2021). *Racism is Not Getting Worse, it's Getting Tweeted.: A study of the impact of non-verbal cues in hashtag activism. Which emojis correlates with #blacklivesmatter and #alllivesmatter?*. Teadustöö. Karlstads Universitet, meedia ja kommunikatsiooni õppekava.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1570618/FULLTEXT01.pdf>
- Ezekilov, J. (2017). Gender “men-streaming” CVE: countering violence extremism by addressing masculinities issues. *Reconsidering Development*, 5(1).
<https://pubs.lib.umn.edu/index.php/reconsidering/article/view/908>
- Evans, R. (2019). The El Paso shooting and the gamification of terror. *Bellingcat*, 4. august. Kasutatud 18.11.2025,

- <https://www.bellingcat.com/news/americas/2019/08/04/the-el-paso-shooting-and-the-gamification-of-terror/>
- Europol. (2019). *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Kasutatud 10.01.2024, <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/terrorism-situation-and-trend-report-2019-te-sat>
- Europol. (2021). *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2021*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Kasutatud 17.10.2025, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2021-tesat>
- Europol. (2025). *European Union Terrorism Situation and Trend Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Kasutatud 26.04.2026, https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU_TE-SAT_2025.pdf
- Farrell, T., Fernandez, M., Novotny, J. ja Alani, H. (2019). Exploring misogyny across the manosphere in reddit. *Proceedings of the 10th ACM conference on web science*. <https://doi.org/10.1145/3292522.3326045>
- Farinelli, F. ja Marinone, L. (2021). *Contemporary Violent Leftwing and Anarchist Extremism (VLWAE) in the EU: Analysing Threats and Potential for P/CVE*. Radicalisation Awareness Network. Kasutatud 17.10.2025, https://prev-radicalites.org/sites/default/files/atoms/files/ran_vlwae_in_the_eu_analysing_threats_potential_for_p-cve_112021_en.pdf
- Franz, B. (2021). Living in neoliberal America: Extremism, pauperization, and negative solidarity. *International Relations*, 9(12), 501-514. <https://www.davidpublisher.com/Public/uploads/Contribute/62748c6f6edd5.pdf>
- Frazer, R. (2023). Marketing against extremism: Identifying and responding to moral disengagement cues in Islamic state terrorist propaganda. *Journal of Public Policy & Marketing*, 42(1), 36–55. <https://doi.org/10.1177/07439156221096394>
- Fuchs, C. (2017). Fascism 2.0: Twitter users' social media memories of Hitler on his 127th birthday. *Fascism*, 6(2), 228-263. <https://doi.org/10.1163/22116257-00602004>
- Futrelle, D. (i.a.). *Mammoth FAQ*. Koduleht. Kasutatud 18.10.2025, <http://www.wehuntedthemammoth.com/faq/>
- Garcia Hernandez, C. C. (2007). Radical environmentalism: The new civil disobedience. *Seattle Journal for Social Justice*, 6(1), 299-307. <https://digitalcommons.law.seattleu.edu/sjsj/vol6/iss1/35>

- Geboers, M. ja Bösch, M. (2025). Malicious earworms and useful memes, how the far-right surfs on TikTok audio trends. *Cornell University arhiiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2506.20695>
- Gellin, M. L. (2015). *Search for romance or Holy war? A discourse analysis of Swedish counter radicalisation and its gendering of females in violent jihadi organisations*. St Andrews: University of St Andrews.
<https://manskligsakerhet.se/wp-content/uploads/2016/01/Louise-Gellin.pdf>
- Gentile, F. ja Gomez O’Keefe, I. (2025). Use of coded language by far-right extremists online: Emojis, numbers, and symbols reinforce in-group identity. *Centre for Information Resilience*, 19. november. Kasutatud 03.04.2026,
<https://www.info-res.org/articles/use-of-coded-language-by-far-right-extremists-online-emojis-numbers-and-symbols-reinforce-in-group-identity/>
- Ghilès, F. (2018). UK Counters Rise of White Supremacists. *Barcelona Centre for International Affairs(CIDOB)*, 11.
<https://www.cidob.org/en/publications/uk-counters-rise-white-supremacists>
- Gillespie, T. (2018). *Custodians of the Internet: Platforms, content moderation, and the hidden decisions that shape social media*. New Haven: Yale University Press.
- Gillespie, T. (2023). The Fact of Content Moderation; Or, Let’s Not Solve the Platforms’ Problems for Them. *Media and Communication*, 11(2), 406-409.
<https://doi.org/10.17645/mac.v11i2.6610>
- Ging, D. (2019). Alphas, betas, and incels: Theorizing the masculinities of the manosphere. *Men and masculinities*, 22(4), 638-657. <https://doi.org/10.1177/1097184X17706401>
- Gorski, P. S. ja Perry, S. L. (2022). *The flag and the cross: White Christian nationalism and the threat to American democracy*. Oxford: Oxford University Press.
- Goyanes, M., Ardèvol-Abreu, A. ja de Zúñiga, H. G. (2023). Antecedents of news avoidance: Competing effects of political interest, news overload, trust in news media, and “news finds me” perception. *Digital Journalism*, 11(1), 1–18.
<https://doi.org/10.1080/21670811.2021.1990097>
- Grandinetti, J. ja Bruinsma, J. (2022). The Affective Algorithms of Conspiracy TikTok. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 1–20. <https://doi.org/10.1080/08838151.2022.2140806>
- Grant-Hudd, R., Dewey, T. ja Goldstein, L. (2025). *A case study of the emergence and modern use of" alpha male"*. Colorado State University, bioloogia teaduskond.
<https://api.mountainscholar.org/server/api/core/bitstreams/636e1189-6e91-4c76-b41f-389e184b7934/content>

- Guhl, J. (2024). Left-wing extremism. *Institute for Strategic Dialogue*. Kasutatud 17.10.2025, <https://www.isdglobal.org/explainers/left-wing-extremism>.
- Guiora, A. ja Park, E. A. (2017). Hate speech on social media. *Philosophia*, 45, 957-971.
- Habib, H. ja Nithyanand, R. (2025). YouTube Recommendations Reinforce Negative Emotions: Auditing Algorithmic Bias with Emotionally-Agentive Sock Puppets. *Cornell University arhiiv*, <https://doi.org/10.48550/arXiv.2501.15048>
- Hadžić, F. (2022). Internationalization of Neo-Nazism and Social Media: Psychosocial, Sociopolitical and Security Inquiry. *Lectio Socialis*, 6(1), 11-22. <https://doi.org/10.47478/lectio.938390>
- Hagen, L., Falling, M., Lisnichenko, O., Elmadany, A. A., Mehta, P., Abdul-Mageed, M., ... ja Keller, T. E. (2019). Emoji use in Twitter white nationalism communication. *Companion Publication of the 2019 Conference on Computer Supported Cooperative Work and Social Computing*, 201-205. <https://doi.org/10.1145/3311957.3359495>
- Hambalko, V. (2022). GENDER BASED VIOLENT EXTREMISM IN THE AGE OF SOCIAL MEDIA. *THE POLICY OF NATIONAL SECURITY*, 89-99. <https://ips.ac.rs/publications/gender-based-violent-extremism-in-the-age-of-social-media/>
- Hannah, M. N. (2025). Pill epistemology. *Journal of Information Technology & Politics*, 1-15. <https://doi.org/10.1080/19331681.2025.2459808>
- Hariman, R. ja Lucaites, J. L. (2010). Public Identity and Collective Memory in US Iconic Photography: The Image of "Accidental Napalm". *Critical studies in media communication*, 20(1), 35-66. <https://doi.org/10.1080/0739318032000067074>
- Haroon, M., Wojcieszak, M., Chhabra, A., Liu, X., Mohapatra, P. ja Shafiq, Z. (2023). Auditing YouTube's recommendation system for ideologically congenial, extreme, and problematic recommendations. *Proceedings of the national academy of sciences*, 120(50), e2213020120. <https://doi.org/10.1073/pnas.2213020120>
- Haslam, N. (2006). Dehumanization: An integrative review. *Personality and social psychology review*, 10(3), 252-264. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr1003_4
- Hauser, C. (2017). Reddit bans "Incel" group for inciting violence against women. *New York Times*, 9. november. Kasutatud 11.01.2024, <https://www.nytimes.com/2017/11/09/technology/incels-reddit-banned.html>
- Hawdon, J., Oksanen, A. ja Räsänen, P. (2014). Victims of online hate groups. *The causes and consequences of group violence: From bullies to terrorists*, 165. https://www.researchgate.net/publication/264553660_Victims_of_Online_Groups_American_Youth's_Exposure_to_Online_Hate_Speech

- Hawley, G. (2017). *Making sense of the alt-right*. Columbia University Press.
- Heinke, D. H. ja Persson, M. (2016). Youth Specific Factors in Radicalization. *Defence Against Terrorism Review*, 8.
- Hohner, J., Kakavand, A. ja Rothut, S. (2024). Analyzing radical visuals at scale: How far-right groups mobilize on TikTok. *Journal of Digital Social Research*, 6(1), 10-30.
<https://doi.org/10.33621/jdsr.v6i1.200>
- Hoffman, B., Ware, J. ja Shapiro, E. (2020). Assessing the threat of incel violence. *Studies in Conflict & Terrorism*, 43(7), 565-587. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1751459>
- Holsti, O. R. (1969). *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Home Office. (2015). Prevent duty guidance: England and Wales (2023), *GOV.UK*, 12. märts. Kasutatud 03.04.2026, <https://www.gov.uk/government/publications/prevent-duty-guidance>
- Horowitz, J. (2023). Beyond Andrew Tate: Meet the misogynistic “manosphere” influencers proliferating across social media. *Media Matters for America*, 16. märts. Kasutatud 24.04.2026, <https://www.congress.gov/118/meeting/house/115561/documents/HHRG-118-IF16-20230328-SD033.pdf>
- Hosseini, H., Kannan, S., Zhang, B. ja Poovendran, R. (2017). Deceiving google's perspective api built for detecting toxic comments. *Cornell University arhiiv*,
<https://doi.org/10.48550/arXiv.1702.08138>
- Hoye, P. M. (2023). Down the Alt-Right Rabbit Hole: The Role of Social Media Platforms in the Radicalization of Domestic Right-Wing Terrorists. *S. Cal. Interdisc. LJ*, 33, 161.
<https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/scid33&div=10&id=&page=>
- Huang, D. (2025). The Ascendancy of the Far Right in Europe: Manifestations, Drivers, and Consequences. *Journal of Sociology and Education*, 1(7).
<https://doi.org/10.63887/jse.2025.1.7.14>
- Hughes, B. (2019). ‘Pine Tree’ Twitter and the Shifting Ideological Foundations of Eco-Extremism. *Interventionen: Zeitschrift für Verantwortungspädagogik*, 14, 18-25.
- Human Rights Council. (2018). Report of the independent international fact-finding mission on Myanmar. *United Nations*. Kasutatud 11.01.2024,
https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/HRCouncil/FFM-Myanmar/A_HRC_39_64.pdf
- Hutchinson, J. (2019). Far-Right Terrorism: The Christchurch Attack and Potential Implications on the Asia Pacific Landscape. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 11(6), 19–28.
<https://www.jstor.org/stable/26662257>

- InfluenceFlow. (2026). TikTok Policies by Country: A 2026 Guide to Global Regulations. *InfluenceFlow*, 6. mai. kasutatud 22.05.2026, <https://influenceflow.io/resources/tiktok-policies-by-country-a-2026-guide-to-global-regulations/#2-which-countries-have-banned-or-restricted-tiktok>
- Inimõiguste giid. (2021). Mis on vaenukõne?. *Inimõiguste giidi koduleht*, 3. august. Kasutatud 26.04.2026, <https://www.inimoigustegiid.ee/teemad/vaenukuriteod-ja-vaenukone/vaenukone/mis-on-vaenukone>
- Institute for Economics and Peace. (2024). *Global Terrorism Index*. Kasutatud 15.10.2025, <https://www.economicsandpeace.org/global-terrorism-index/>
- Institute for Economics & Peace (2026). *Global Terrorism Index*. Kasutatud 01.04.2026, <https://www.economicsandpeace.org/global-terrorism-index/>
- Intelligence and Security Committee of Parliament. (2022). *Extreme Right-Wing Terrorism*. London: HH Associates Ltd. https://isc.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2022/07/E02710035-HCP-Extreme-Right-Wing-Terrorism_Accessible.pdf
- Jasko, K., LaFree, G., Piazza, J. ja Becker, M. H. (2022). A comparison of political violence by left-wing, right-wing, and Islamist extremists in the United States and the world. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 119(30). <https://doi.org/10.1073/pnas.2122593119>
- Jensen, M., James, P. ja Tinsley, H. (2016). Overview: Profiles of Individual Radicalization in the United States-Foreign Fighters (PIRUS-FF). *College Park, MD: START, 1*. https://www.start.umd.edu/sites/default/files/publications/local_attachments/START_PIRUS-F_InfographicSeries_April2016_0.pdf
- Jones, C. (2024). Is Marxism “leftist”? *Challenge Magazine*, 26. jaanuar. Kasutatud 17.10.2025, <https://challenge-magazine.org/2024/01/26/is-marxism-leftist/>
- Jones, S. G. (2018). *Rise of far-right extremism in the United States*. Center for Strategic and International Studies (CSIS). https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/181119_RightWingTerrorism_layout_FINAL.pdf
- Jones, S. G., Doxsee, C. ja Harrington, N. (2020). The escalating terrorism problem in the United States. *Center for Strategic and International Studies*, 17. juuni. Kasutatud 15.10.2025, <https://www.csis.org/analysis/escalating-terrorism-problem-united-states>
- Jourová, V. (2016). *Code of Conduct—Illegal online hate speech Questions and answers*. Euroopa Komisjon. Kasutatud 10.01.2024, https://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=41844

- Jupskås, A. R. ja Leidig, E. (2020). *Knowing What's (Far) Right. A Compendium. C-REX. University of Oslo.* Kasutatud 19.05.2026,
<https://www.sv.uio.no/c-rex/english/groups/compendium/c-rex-compendium-print-version.pdf>
- Kaitsepolitseiameti koduleht (i.a). Kasutatud 08.01.2024,
<https://kapo.ee/et/content/%C3%A4%C3%A4rmuslusest-%C3%BCldisemalt/>
- Kalmus, V. (2015). Standardiseeritud kontentanalüüs. *Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 21.04.2026, <https://samm.ut.ee/kontentanalüüs/>
- Kalmus, V., Masso, A. ja Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 21.04.2026,
<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalüüs/>
- Kalmus, V., Opermann, S., Kurvits, R. (toim) (2026). *EU Kids Online'i Eesti 2025. aasta uuringu esialgsed tulemused*. Tartu: Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut,
 doi:10.5281/zenodo.18668024
- KAPO. (2024). *Aastaraamat 2023-2024*. Peetri: Iconprint OÜ.
https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/aastaraamat-2023-2024.pdf
- KAPO. (2025). *Aastaraamat 2024-2025*. Peetri: Iconprint OÜ.
https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/aastaraamat-2024-2025.pdf
- Keenan, C. (2023). Evolving our approach to content enforcement. *TikTok*, 31. märts. Kasutatud 22.05.2026,
<https://newsroom.tiktok.com/evolving-our-approach-to-content-enforcement?lang=en-150>
- Kerr, D. (2025). TikTok to replace trust and safety team in Germany with AI and outsourced labor. *The Guardian*, 10. august. Kasutatud 22.05.2026,
<https://www.theguardian.com/technology/2025/aug/10/tiktok-trust-safety-team-moderators-ai>
- Kien, P. T. (2025). Marxist philosophy and its influence on today's world. *Kaláगतos*, 22(1).
<https://doi.org/10.52521/kg.v22i1.14712>
- Kimmel, M. (2017). *Angry white men: American masculinity at the end of an era*. Pariis: Hachette UK.
- Klein, A. G. (2025). *Populism, Propaganda, and Political Extremism: Building the Rage Machine*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003569459>
- Koehler, D. (2014). The radical online: Individual radicalization processes and the role of the Internet. *Journal for Deradicalization*, (1), 116-134.
- Kollyri, L. (2022). *The construction and deconstruction of "spectacular" subjectivities: a study of the instagram assemblage*. Doktoritöö. Cyprus University of Technology, kommunikatsiooni ja meedia õppekava.

- Kondrat, D.-M. (2016). *Framing the European Refugee Crisis in Estonian Online News Media*.
Magistritöö. Tallinna Ülikool, kommunikatsioonijuhtimise õppekava.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Sulesepp
- LaFleur, G. (2023). TikTok. *TechTarget*. Kasutatud 08.01.2024,
<https://www.techtarget.com/whatis/definition/TikTok>
- Lahsaini, M., Lechiakh, M. ja Maurer, A. (2024). Auditing health-related recommendations in social media: A Case Study of Abortion on YouTube. *Cornell University arhiiv*,
<https://doi.org/10.48550/arXiv.2404.07896>
- Lakomy, M. ja Božek, M. (2023). Understanding the trauma-related effects of terrorist propaganda on researchers. *Global Network on Extremism and Technology*.
<https://doi.org/10.18742/pub01-119>
- Lanchès, J. (2024). Radicalisation and Repercussions: Contextualising the Mannheim Knife Attack. *ICCT*, 6. juuni. Kasutatud 15.10.2025,
<https://icct.nl/publication/radicalisation-and-repercussions-contextualising-mannheim-knife-attack>
- Lehmann, T. (2023). Rechtsextremismus und TikTok, Teil 2: Wie geht rechtsextreme Mobilisierung auf TikTok?. *Amadeu Antonio Stiftung*, 12. juuni. Kasutatud 17.10.2025,
<https://www.amadeu-antonio-stiftung.de/rechtsextremismus-und-tiktok-teil-2-wie-geht-rechtsextreme-mobilisierung-auf-tiktok-100373/>
- Leppik, A. (2026). RAASIKU MÕRV EI OLNUD ERAND: noormeeste mured jäävad tähelepanuta, kuniks on hilja. *Õhtuleht*, 16. jaanuar. Kasutatud 26.04.2026,
<https://digileht.ohhtuleht.ee/1146556/raasiku-morv-ei-olnud-erand-noormeeste-mured-jaavad-tah-elepanuta-kuniks-on-hilja>
- Leskin, P. (2019). A year after Tumblr's porn ban, some users are still struggling to rebuild their communities and sense of belonging. *Business Insider*, 20. detsember. Kasutatud 26.04.2026,
<https://www.businessinsider.com/tumblr-porn-ban-nsfw-flagged-reactions-fandom-art-erotica-communities-2019-8>
- Li, C. ja Bernoff, J. (2008). *Groundswell: Winning in a World Transformed by Social Technologies*. Boston: Harvard Business Review Press.
- Lilly, M. (2016). *'The World is Not a Safe Place for Men': The Representational Politics Of The Manosphere*. Doktoritöö. Ottawa Ülikool, politoloogia õppekava.

- Little, O. (2021). Seemingly harmless conspiracy theory accounts on TikTok are pushing far-right propaganda -- and TikTok is prompting users to follow them. *Media Matters for America*, 2. aprill. Kasutatud 24.04.2026, <https://www.mediamatters.org/tiktok/seemingly-harmless-conspiracy-theory-accounts-tiktok-are-pushing-far-right-propaganda-and>
- Little, O. ja Richards, A. (2021). TikTok's algorithm leads users from transphobic videos to far-right rabbit holes. *Media Matters for America*, 5. oktoober. Kasutatud 24.04.2026, <https://www.mediamatters.org/tiktok/tiktoks-algorithm-leads-users-transphobic-videos-far-right-rabbit-holes>
- Livingstone, H. (2026). Australia has banned social media for kids under 16. How does it work?. *BBC*, 23. jaanuar. Kasutatud 23-04.2026, <https://www.bbc.com/news/articles/cwyp9d3ddqyo>
- Lott, K., Murumaa-Mengel, M. ja Marling, R. (2025) Mainstreaming the manosphere: discourses of contemporary masculinity among Estonian manfluencers. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12(602). <https://doi.org/10.1057/s41599-025-04903-y>
- Lukács, G. (1980). *The Destruction of Reason*. London: Merlin Press.
- Macklin, G. (2019). The Christchurch attacks: Livestream terror in the viral video age. *CtC Sentinel*, 12(6), 18-29. Kasutatud 10.12.2023, <https://ctc.westpoint.edu/christchurch-attacks-livestream-terror-viral-video-age/>
- Major, S. (2023). Part 1: Dog whistles – a socially destructive form of discrimination. *Social Workers Union*, 23. jaanuar. Kasutatud 27.04.2026, <https://swu-union.org.uk/2023/01/part-1-dog-whistles-a-socially-destructive-form-of-discrimination/>
- Mannella, F. (2020). General Insights From: "The Intellectual Dark-Web": A Case Study of Jordan Peterson and Ben Shapiro. *Intersect: The Stanford Journal of Science, Technology, and Society*, 14(3). <https://ojs.stanford.edu/ojs/index.php/intersect/article/view/1942>
- Manikonda, L., Beigi, G., Liu, H. ja Kambhampati, S. (2018, March 21). Twitter for Sparking a Movement, Reddit for Sharing the Moment: #metoo through the Lens of Social Media. *Cornell University arhiiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1803.08022>
- March, S., Carrasco, J. M., Flores-Balado, Á., Muñoz-Haba, A., Pereira-Iglesias, A. ja Zaragoza, G. A. (2025). Potential global effects of the rise of the far right on public health. *American Journal of Public Health*, 115(6), 873-882. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2025.308016>
- McBain, S. (2017). The alt-right, and how the paranoia of white identity politics fuelled Trump's rise. *The New Statesman*, 27. november. Kasutatud 24.03.2026,

- <https://www.newstatesman.com/world/americas/north-america/2017/11/alt-right-and-how-paranoia-white-identity-politics-fuelled-trump-s-rise>
- McCarthy, L. ja Taylor, S. (2024). Misogyny and organization studies. *Organization Studies*, 45(3), 457-473. <https://doi.org/10.1177/01708406231213964>
- Mchangama, J., Fanlo, A. ja Alkiviadou, N. (2023). Scope creep: an assessment of 8 social media platforms' hate speech policies. *Justitia*. <https://futurefreespeech.org/scope-creep/>
- Medina Serrano, J. C., Papakyriakopoulos, O., & Hegelich, S. (2020). Dancing to the Partisan Beat: A First Analysis of Political Communication on TikTok. *12th ACM Conference on Web Science*, 257–266. <https://doi.org/10.1145/3394231.3397916>
- Miller, D. (1984). *Anarchism*. London: JM Dent.
- Monaghan, R. ja da Silva, J. R. (2023). Militant Animal Rights Activity: Terrorism, Extremism or Something Else? *Studies in Conflict & Terrorism*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2023.2195066>
- Moreno, M. A., Goniou, N., Moreno, P. S. ja Diekema, D. (2013). Ethics of social media research: common concerns and practical considerations. *Cyberpsychology, behavior and social networking*, 16(9), 708–713. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0334>
- Mousavi, S., Gummadi, K. P., & Zannettou, S. (2024). Auditing Algorithmic Explanations of Social Media Feeds: A Case Study of TikTok Video Explanations. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 18(1), 1110-1122. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v18i1.31376>
- MTÜ Peaasjad. (i.a.). *Mis on isiksushäired?*. Peaasi.ee. <https://peaasi.ee/silt/nartissism/>
- Mudde, C. (2019). *The far right today*. Cambridge: Polity Press.
- Munson, H. (2009). Fundamentalism. J. Hinnels (toim), *The Routledge companion to the study of religion* (lk 368-385). London: Routledge.
- Nabert, A., Brause, C., Bender, B. ja Robins-Early, N. (2020). Death weapons!: Inside a teenage terrorist network. *Politico*, 27. juuli. Kasutatud 16.10.2025, <https://www.politico.eu/article/inside-teenage-terrorist-network-europe-death-weapons/>
- Naegler, L., Mythen, G. ja Astley, J. (2025). The seductions and fallacies of misogynistic influencer culture: Looking through the lens of social bulimia. *Crime, Media, Culture: An International Journal*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/17416590251351446>
- Nguyen, C. T. (2020). Echo Chambers and Epistemic Bubbles. *Episteme*, 17(2), 141–161. <https://doi.org/10.1017/epi.2018.32>

- O'Connor, C. (2021). Hatescape: An In-Depth Analysis of Extremism and Hate Speech on TikTok. *ISD*. Kasutatud 10.12.2023, https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2021/08/HateScape_v5.pdf
- Office for National Statistics. (2021). Census 2021. *Office for National Statistics koduleht*. Kasutatud 17.05.2026, <https://www.ons.gov.uk/census>
- Orofino, E. (2022). Extremism (s) and Their Fight against Modernity: The Case of Islamists and Eco-Radicals. *Religions*, 13(8). <https://doi.org/10.3390/rel13080683>
- Ozduzen, O., Ferenczi, N. ja Holmes, I. (2023). 'Let us teach our children': Online racism and everyday far-right ideologies on TikTok. *Visual Studies*, 38(5), 834-850. <https://doi.org/10.1080/1472586X.2023.2274890>
- Ots, M. (2025). Kohus mõistis süüdi kolm noort paremaärmuslast. *ERR.ee*, 22. jaanuar. Kasutatud 21.04.2026, <https://www.err.ee/1609583287/kohus-moistis-suudi-kolm-noort-paremaarmuslast>
- Padda, K. K., MacDonald, S. ja Ruest, N. (2026). Regulating femininity in the manosphere: An exploration of femmephobic discourse in Andrew Tate and Nick Fuentes podcasts. *Journal of Femininities*, 1(aop), 1-29. <https://doi.org/10.1163/29501229-bja10032>
- Pantucci, R. (2011). What have we learned about lone wolves from Anders Behring Breivik?. *Perspectives on Terrorism*, 5(5/6), 27-42. <http://www.jstor.org/stable/26298537>
- Pantucci, R. ja Ong, K. (2020). Incels and terrorism: Sexual deprivation as security threat. *RSIS Commentaries*, 176-20. <https://hdl.handle.net/10356/144120>
- Pariser, E. (2011). *The filter bubble: How the new personalized web is changing what we read and how we think*. Penguin.
- Paterson, G. (2024). Sock puppetry in online communication. *Philosophy*, 99(3), 461-478. <https://doi.org/10.1017/S0031819124000123>
- Paulhus, D. L. ja Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality*, 36(6), 556-563. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)
- Pauwels, A. (2021). *Contemporary manifestations of violent right-wing extremism in the EU: An overview of P/CVE practices*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021.
- Pavlović, T. ja Wertag, A. (2021). Proviolence as a mediator in the relationship between the dark personality traits and support for extremism. *Personality and Individual Differences*, 168, 110374. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110374>
- Pearson, G. D. H., Silver, N. A., Robinson, J. Y., Azadi, M., Schillo, B. A. ja Kreslake, J. M. (2025). Beyond the margin of error: a systematic and replicable audit of the TikTok research

- API. *Information, Communication & Society*, 28(3), 452–470.
<https://doi.org/10.1080/1369118X.2024.2420032>
- Percich, A. (2021). *Supreme Gentlemen or Radicalized Killers: Analyzing the Radicalization Paths of Involuntary Celibate Killers and the Role of the Online Incel Forums*. Magistritöö. Georgetown University, humanitaarteaduste õppekava.
- Perez, S. (2022). Google exec suggests Instagram and TikTok are eating into Google's core products, Search and Maps. *TechCrunch*, 13. juuli. Kasutatud 10.01.2024.
<https://techcrunch.com/2022/07/12/google-exec-suggests-instagram-and-tiktok-are-eating-into-googles-core-products-search-and-maps/>
- Petersen, M. B. (2020). The evolutionary psychology of mass mobilization: How disinformation and demagogues coordinate rather than manipulate. *Current opinion in psychology*, 35, 71-75.
<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2020.02.003>
- Poell, T., Nieborg, D., & Van Dijck, J. F. T. M. (2019). Concepts of the Digital Society: Platformisation. *Internet Policy Review*, 8(4). <https://doi.org/10.14763/2019.4.1425>
- Pradhan, A. (2024). Social Media Laws and Their Implications: Navigating the Digital Landscape. *Sharma & Sharma Law Chambers*, 20. oktoober. Kasutatud 26.04.2026,
<https://saslawchambers.com/social-media-laws-and-their-implications-navigating-the-digital-landscape/>
- Pratt, D. (2010). Religion and Terrorism: Christian Fundamentalism and Extremism. *Terrorism and Political Violence*, 22(3), 438–456. <https://doi.org/10.1080/09546551003689399>
- Probation Information Network. (i.a.). *Sex Offender Registry Requirements Across the United States*. Kasutatud 21.03.2025, <https://www.probationinfo.org/sor/residence/>
- Proctor, D. (2022). The #tradwife persona and the rise of radicalized white domesticity. *Persona Studies*, 8(2), 7-26. <https://search.informit.org/doi/abs/10.3316/informit.873023567302359>
- Psychology Today. (i.a.). Machiavellianism. *Psychology Today veebileht*. Kasutatud 26.04.2026,
<https://www.psychologytoday.com/us/basics/machiavellianism>
- Põhikooli riiklik õppekava (06.01.2011). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 27.04.2026,
<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020?leiaKehtiv>
- Qin, Y., Omar, B. ja Musetti, A. (2022). The addiction behavior of short-form video app TikTok: The information quality and system quality perspective. *Frontiers in Psychology*, 13.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.932805>
- Radesky, J., Weeks, H. M., Schaller, A., Robb, M., Mann, S. ja Lenhart, A. (2023). Constant companion: A week in the life of a young person's smartphone use. *Common Sense*. Kasutatud 10.01.2024,

- https://www.common sense media.org/sites/default/files/research/report/2023-cs-smartphone-research-report_final-for-web.pdf
- Ralph-Morrow, E. (2020) 'The Right Men: How Masculinity Explains the Radical Right Gender Gap', *Political Studies*, 70(1), 26-44. <https://doi.org/10.1177/0032321720936049>
- Reuters. (2025). TikTok fined 530 million euros by EU regulator over data protection. *Reuters*, 3. mai. Kasutatud 22.05.2026, <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/tiktok-fined-530-million-euros-by-eu-regulator-over-data-protection-2025-05-02/>
- Ribeiro, M. H., Blackburn, J., Bradlyn, B., De Cristofaro, E., Stringhini, G., Long, S., ... ja Zannettou, S. (2020). From Pick-Up Artists to Incels: A data-driven sketch of the manosphere. *Cornell University arhiiv*, <https://doi.org/10.48550/arXiv.2001.07600>
- Roberts, J. Q. (2024). 'The intellectual dark web just won the election!': meet the coalition of Joe Rogan, RFK Jr, Tulsi Gabbard and Elon Musk. *The Conversation*, 15. november. Kasutatud 21.05.2026, <https://theconversation.com/the-intellectual-dark-web-just-won-the-election-meet-the-coalition-of-joe-rogan-rfk-jr-tulsi-gabbard-and-elon-musk-243380>
- Robertson, N. (2025). *Sources of attraction: Intellectuals and the far-right*. Doktoritöö. Australian Catholic University, filosoofia õppekava. <https://doi.org/10.26199/acu/1178>
- Rogers, R. (2020). Deplatforming: Following extreme Internet celebrities to Telegram and alternative social media. *European Journal of Communication*, 35(3), 213-229. <https://doi.org/10.1177/0267323120922066>
- Rogers, S. (2025). The TikTok Algorithm: What Works And How to Get More Views. *ManyChat*, 9. detsember. Kasutatud 24.05.2026, <https://manychat.com/blog/the-tiktok-algorithm-what-works/>
- Roose, K. (2019). The Making of a YouTube Radical. *The New York Times*, 9. juuni. Kasutatud 18.11.2025, <https://www.nytimes.com/interactive/2019/06/08/technology/youtube-radical.html>
- Rose, S., Spinks, N. ja Canhoto, A. I. (2015). Management Research: Applying the Principles of Business Research Methods. *Taylor & Francis Group*, 10.4324/9781003381006
- Salu, M. (2020). Kes on Komandör? Kapo tabas vägivaldse natsiorganisatsiooni eestlasest juhi. *Eesti Ekspress*, 8. aprill. Kasutatud 16.10.2025, <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/89488391/kes-on-komandor-kapo-tabas-vagivaldse-natsiorganisatsiooni-eestlasest-juhi>

- Saluorg, J. (2025). Eesti ei soovi EL-i ettepanekul sotsiaalmeediat noortele keelata. *ERR.ee*, 3. detsember. Kasutatud 26.04.2026,
<https://www.err.ee/1609874538/eesti-ei-soovi-el-i-ettepanekul-sotsiaalmeediat-noortele-keelata>
- Sandvig, C., Hamilton, K., Karahalios, K. ja Langbort, C. (2014). Auditing algorithms: Research methods for detecting discrimination on internet platforms. *Data and discrimination: converting critical concerns into productive inquiry*, 22(2014), 4349-4357.
- Schmid, A. (2013). Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review. *Terrorism and Counter-Terrorism Studies*, 1–91.
 DOI:10.19165/2013.1.02
- Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K. ja Hasebrink, U. (2020). *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. EU Kids Online. Kasutatud 05.01.2024, <http://hdl.handle.net/20.500.12162/5299>
- Spinks, S. (2025). Understanding Manosphere Emojis - a guide for parents & educators. *SSS Learning*, 23. märts. Kasutatud 03.04.2026,
https://ssslearning.co.uk/safeguarding-articles/manosphere-emojis?srsltid=AfmBOoo8yTgsZstk6gkBxE42tnHChCZkrX5XoGBoCgKIL3_8IFFl2qc1
- Statistikaamet. (2021). Rahvaloendus 2021. *Statistikaameti koduleht*. Kasutatud 17.05.2026,
<https://rahvaloendus.ee/et/tulemused>
- Stockhammer, N. (2025). From TikTok to Terrorism? The Online Radicalization of European Lone Attackers since October 7, 2023. *CTC Sentinel*, 18(7).
<https://ctc.westpoint.edu/from-tiktok-to-terrorism-the-online-radicalization-of-european-lone-attackers-since-october-7-2023/>
- Stoilova, M., Livingstone, S. ja Khazbak, R. (2021). Investigating Risks and Opportunities for Children in a Digital World: A rapid review of the evidence on children's internet use and outcomes. *UNICEF Innocenti Discussion Paper 2020-03*. Kasutatud 03.01.2024,
<https://www.end-violence.org/sites/default/files/paragraphs/download/Investigating-Risks-and-Opportunities-for-Children-in-a-Digital-World.pdf>
- Strömpl, J. (i.a.). Eetika. *Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes*. Kasutatud 21.04.2026,
<https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/eetika/>
- Sykes, S. ja Hopner, V. (2024). Tradwives: Right-Wing Social Media Influencers. *Journal of Contemporary Ethnography*, 53(4), 453-487. <https://doi.org/10.1177/08912416241246273>
- Tech Against Terrorism. (2023). Early terrorist experimentation with generative artificial intelligence services. *Tech Against Terrorism koduleht*, 8. november. Kasutatud 07.04.2026,
<https://techagainstterrorism.org/news/early-terrorist-adoption-of-generative-ai>

- Terren, L. ja Borge, R. (2021). Echo chambers on social media: A systematic review of the literature. *Review of Communication Research*, 9, 99-118
- Thompson, D. G. (2014). The Psychology of Elliot Rodger. *PsychCentral*, 10. juuni. Kasutatud 26.04.2026, <https://psychcentral.com/blog/the-psychology-of-elliott-rodger#1>
- TikTok. (i.a.). Our approach to content moderation. *TikToki koduleht*. Kasutatud 22.05.2026, <https://www.tiktok.com/safety/en/policies-and-engagement/content-moderation>
- TikTok. (2025a). Combatting extremism and radicalisation. *TikToki koduleht*, 19. november. Kasutatud 07.04.2026, <https://newsroom.tiktok.com/combating-extremism-and-radicalisation?lang=en-150>
- TikTok. (2025b). TikToki Teenusetingimused. *TikToki koduleht*, august. Kasutatud 07.04.2026, <https://www.tiktok.com/legal/page/eea/terms-of-service/et>
- TikToki koduleht. (2024). Kasutatud 08.01.2024, <https://www.tiktok.com/about?lang=en>
- Tjaden, J., Wolfgram, J., Philipp, A., Weissmann, S., Bobzien, L., Kohler, U. ja Verwiebe, R. (2024). *Automated election audits-analyzing exposure to political content on social media with a case study of TikTok in Germany's 2024 Regional Elections*. Teadustöö. Potsdami Ülikool, majanduse ja sotsiaalteaduste instituut. <https://www.psmm.info/automated-election-audits.pdf>
- Tomberg, J. (2011). Однопартиец рассказал о личных трагедиях Драмбяна. *Delfi*, 12. august. Kasutatud 26.04.2026, <https://rus.delfi.ee/statja/55624970/odnopartiec-rasskazal-o-lichnyh-tragediyah-drambyana?l=fplead>
- Tonietto, G. N., Malkoc, S. A., Reczek, R. W. ja Norton, M. I. (2021). Viewing leisure as wasteful undermines enjoyment. *Journal of Experimental Social Psychology*, 97, 104198. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2021.104198>
- Tufekci, Z. (2022). We Pay an Ugly Cost for Ads on Twitter. *The New York Times*, 4. november. Kasutatud 18.11.2025, <https://www.nytimes.com/2022/11/04/opinion/elon-musk-twitter-free.html>
- Van Dijck, J. ja Poell, T. (2013). Understanding social media logic. *Media and communication*, 1(1), 2-14. <https://ssrn.com/abstract=2309065>
- Van Dijck, J., Poell, T. ja De Waal, M. (2018). *The platform society: Public values in a connective world*. New York: Oxford university press.
- van Ginkel, B, Boerma, Y. ja Mehra, T. (2025). Reading Between the Lines: The Importance of Human Moderators for Online Implicit Extremist Content Moderation. *ICCT*, 2. detsember. Kasutatud 07.04.2026,

<https://icct.nl/publication/reading-between-lines-importance-human-moderators-online-implicit-extremist-content>

- Van Swol, L., Lee, S. ja Hutchins, R. (2022). The banality of extremism: The role of group dynamics and communication of norms in polarization on January 6. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 26(3), 239. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/gdn0000180>
- Vanderheiden, S. (2013). Radical environmentalism in an age of antiterrorism. *Environmentalism in the United States*, 17(2), 113-132.
<https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315878256-7/radical-environmentalism-age-antiterrorism-steve-vanderheiden>
- Vatu, G. (2023). How Many Kids Have a Mobile Phone? *SellCell*, 12. september. Kasutatud 10.01.2024, <https://www.sellcell.com/blog/how-many-kids-have-a-mobile-phone/>
- Vihalemm, T. (2014). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. TÜ Ühiskonnateaduste Instituut. Kasutatud 26.03.2026, <https://samm.ut.ee/vaatlus/>
- Wahlström, M., Törnberg, A. ja Ekbrand, H. (2021). Dynamics of violent and dehumanizing rhetoric in far-right social media. *New media & society*, 23(11), 3290-3311.
<https://doi.org/10.1177/1461444820952795>
- Weimann, G. ja Masri, N. (2023). Research note: Spreading hate on TikTok. *Studies in conflict & terrorism*, 46(5), 752-765.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1057610X.2020.1780027>
- Weinmann, B. ja Waskul, D. D. (2025). "I'm a Good Guy Who Deserves Better, Yet Nobody Wants to Give me Better": The Accounts of Nice Guys. *Symbolic Interaction*.
<https://doi.org/10.1002/symb.70024>
- Weiss, B. ja Winter, D. (2018). Meet the Renegades of the Intellectual Dark Web. *The New York Times*, 8. mai. Kasutatud 21.05.2026,
<https://www.nytimes.com/2018/05/08/opinion/intellectual-dark-web.html>
- Wells, G. (2019). Islamic state turns to teen-friendly tiktok, adorning posts with pink hearts. *The Wall Street Journal*, 21. oktoober. Kasutatud 10.12.2023,
<https://mediawell.ssrc.org/news-items/islamic-state-turns-to-teen-friendly-tiktok-adorning-posts-with-pink-hearts-wsj/>
- Vompa, M.-J. (2024). *Radikaliseerumisprotsesside ilmingud Eesti sotsiaalmeedias ning deradikaliseerumise võimalused ekspertide hinnangute põhjal*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava. <https://hdl.handle.net/10062/100188>

- Wood, M. J., Douglas, K. M. ja Sutton, R. M. (2012). Dead and Alive: Beliefs in Contradictory Conspiracy Theories: Beliefs in Contradictory Conspiracy Theories. *Social Psychological and Personality Science*, 3(6), 767-773. <https://doi.org/10.1177/1948550611434786>
- World Population Review. (2026). Average IQ by Country 2026. *WorldPopulationReview*. Kasutatud 05.04.2026, <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/average-iq-by-country>
- WSJi tiim. (2021). Inside TikTok's Algorithm: A WSJ Video Investigation. *The Wall Street Journal*, 21. juuli. Kasutatud 02.04. 2026, <https://www.wsj.com/tech/tiktok-algorithm-video-investigation-11626877477>
- Yan, S. (2020). A Brief Analysis of Neo-Nazism. *2020 3rd International Conference on Interdisciplinary Social Sciences & Humanities (SOSHU 2020)*. Kasutatud 21.04.2026, https://webofproceedings.org/proceedings_series/ESSP/SOSHU%202020/SOSHU20005.pdf
- Young, G. (2021). How Much is Too Much: The Difficulties of Social Media Content Moderation. *SSRN*, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3792647>
- Zeng, J. ja Kaye, D. B. V. (2022). From content moderation to visibility moderation: A case study of platform governance on TikTok. *Policy & Internet*, 14 (1), 79–95. <https://doi.org/10.1002/poi3.287>
- Zhang, Z. ja Luo, L. (2019). Hate speech detection: A solved problem? the challenging case of long tail on twitter. *Semantic Web*, 10(5), 925-945. <https://arxiv.org/pdf/1803.03662.pdf>
- Zimmerman, S., Ryan, L. ja Duriesmith, D. (2018). Recognizing the violent extremist ideology of 'Incels'. *Women in international security policy brief*, 9, 2018. Kasutatud 10.12.2023, <https://wiisglobal.org/wp-content/uploads/Recognizing-the-Violent-Extremist-Ideology-of-%E2%80%98Incels-.pdf>

LISA 1. Autori lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Annely Kasela,
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
“Uute kasutajate teekond paremäärmusliku sisuni TikTakis”

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja(d) on Andra Siibak, PhD,
(*juhendaja nimi*)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Annely Kasela

26.05.2026